

T.C.

İSTANBUL AREL ÜNİVERSİTESİ

SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

Psikoloji Anabilim Dalı (Klinik Psikoloji Programı)

CİNSEL TUTUMLARIN YOUNG ŞEMA MODELİ ÇERÇEVESİNDE
İNCELENMESİ

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Ezgi YAVAŞOĞLU ALGÜL

145180135

Tez Danışmanı

Dr. Gül Bahar Cömert Agouridas

İstanbul, 2019

T.C.

İSTANBUL AREL ÜNİVERSİTESİ

SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

Psikoloji Anabilim Dalı (Klinik Psikoloji Programı)

**CİNSEL TUTUMLARIN YOUNG ŞEMA MODELİ ÇERÇEVESİNDE
İNCELENMESİ**

Yüksek Lisans Tezi

Ezgi YAVAŞOĞLU ALGÜL

İstanbul, 2019

YEMİN METNİ

Yüksek lisans tezi olarak sunduğum “Cinsel Tutumların Young Şema Modeli Çerçevesinde İncelenmesi” başlıklı bu çalışmanın, bilimsel ahlak ve geleneklere uygun şekilde tarafımdan yazıldığını, yararlandığım eserlerin tamamının kaynaklarda gösterildiğini ve çalışmanın içinde kullanıldıkları her yerde bunlara atıf yapıldığını belirtir ve bunu onurumla doğrularım.

.../.../2019

Ezgi YAVAŞOĞLU ALGÜL

ÖZET

Cinsel Tutumların Young Şema Modeli Çerçevesinde İncelenmesi

Ezgi YAVAŞOĞLU ALGÜL

Yüksek Lisans Tezi, Psikoloji Anabilim Dalı

Danışman: Dr. Gül Bahar Cömert Agouridas

Ağustos, 2019 – 94 sayfa

Bu çalışmanın temel amacı erken dönem uyum bozucu şemalar, algılanan ebeveynlik biçimleri ve cinsel tutumlar arasındaki ilişkiyi araştırmaktır. Amaç doğrultusunda araştırmacı tarafından hazırlanan Demografik Bilgi Formu, Young Şema Ölçeği, Hendrick Cinsel Tutum Ölçeği ve Young Ebeveynlik Ölçeği kullanılmıştır. Kullanılan ölçekler yaşı 20-40 arasında değişen 207 genç yetişkine uygulanmıştır. Araştırmanın temel sorularını yanıtlamak amacıyla yürütülen regresyon analizleri sonucunda; cinsel tutumun “onaylayıcılık” boyutu ile yetersiz öz denetim/öz disiplin şeması, “doğum kontrol” boyutu ile onay arayıcılık ve kusurluluk/utanç şeması, “paylaşım” boyutu ile yetersiz öz denetim/öz disiplin ve kusurluluk/utanç şeması, “araç olarak değerlendirme” boyutu ile yüksek standartlar şeması arasında anlamlı ilişki bulunmuştur. Algılanan ebeveynlik biçimlerinden ise; duygusal bakımdan yoksun bırakıcı annenin ve küçümseyici/kusur bulucu babanın “onaylayıcılık”, aşırı koruyucu/evhamlı, aşırı izin verici/sınırsız, kötümser/endişeli babanın “doğum kontrol”, duygusal bakımdan yoksun bırakıcı annenin “paylaşım”, kuralcı/kalıplayıcı, küçümseyici/kusur bulucu, koşullu/başarı odaklı ve duygusal bakımdan yoksun bırakıcı annenin “araç olarak değerlendirme” ile ilişkili olduğu görülmüştür. Analizler sonucunda elde edilen bulgular kuramsal çerçevede tartışılmıştır. Sonuç olarak, cinsel tutumların algılanan ebeveynlik biçimleri ve erken dönem uyum bozucu şemalarla ilişkili olabileceğini göstermiştir.

Anahtar Kelimeler: Erken Dönem Uyum Bozucu Şemalar, Cinsel Tutum, Algılanan Ebeveynlik Biçimi

ABSTRACT

Analyzing Sexual Attitudes In The Framework Of Young Schema Model

Ezgi YAVAŞOĞLU ALGÜL

Master' s Thesis, Department of Psychology

Thesis Advisor: Dr. Gül Bahar Cömert Agouridas

August, 2019 – 94 pages

The aim of this study research the relationship between Early Maladaptive Schemas, Perceived Parental Styles and Sexual Attitudes. In accordance with this purpose Demographic Information Form prepared by the researcher, Young Schemas Scale, Hendrick Sexual Attitude Scale and Young Parenting Scale were used. The used scales were applied 207 young adult between 20 and 40 years old. As a result of the regression analysis to answer the basic questions of the research, significant relation between was found tendency of permissiveness dimension of sexual attitude with insufficient self-control/self discipline schema, birth control dimension with approval-seeking and defectiveness/shame schema, communion dimension with insufficient self-control/self discipline and defectiveness/shame schema, instrumentality dimension with unrelenting standards/hypercriticalness schema. It was found between relation perceived parenting styles; emotionally depriving mother and belittling/fault finding father with tendency of permissiveness; overprotective/anxious, overpermissive/boundless, pessimistic/worried father with birth control; emotionally depriving mother with communion; normative/former, belittling/fault finding, conditional/achievement focused and emotionally depriving mother with instrumentality. Results of analysis was argued in the theoretical framework. As a result, it was show that sexual attitudes may be correlate with parenting styles and early maladaptive schemas.

Keywords: Early Maladaptive Schemas, Sexual Attitude, Perceived Parenting Styles

İÇİNDEKİLER

	Sayfa
ÖNSÖZ	i
ÖZET	ii
ABSTRACT	iii
İÇİNDEKİLER.....	iv
KISALTMALAR LİSTESİ.....	ix
TABLolar LİSTESİ.....	x

1.BÖLÜM

GİRİŞ

1.1.Araştırmanın Amacı ve Araştırma Soruları.....	1
1.2.Araştırmanın Önemi.....	2

2.BÖLÜM

GENEL BİLGİLER

2.1.Şema Terapi Modeli.....	3
2.2.Şema Terapi Modeli ve Diğer Modeller Arasında Karşılaştırma.....	4
2.3.Erken Dönem Uyum Bozucu Şemalar	5
2.3.1.Erken Dönem Uyum Bozucu Şemaların Kökenleri	6
2.3.1.1.Çekirdek duygusal ihtiyaçlar	6
2.3.1.2.Erken dönem yaşantılar	6
2.3.1.3.Duygusal mizaç.....	6

2.4.Şema Alanları ve Erken Dönem Uyum Bozucu Şema Boyutları.....	7
2.5.Ebeveynlik.....	13
2.5.1.Kuramsal Açıdan Ebeveynin Önemi	13
2.5.2.Ebeveynlik Tutumları.....	15
2.5.3.Algılanan Ebeveynlik Biçimleri.....	17
2.6.Cinsiyet ve Cinsellik Kavramı.....	17
2.7.Cinsel Tutum	18
2.7.1.Cinsel Tutum ile İlgili Yapılan Araştırmalar	19
2.8.Cinsel Gelişim Sürecinde Ebeveyn Faktörü.....	20

3.BÖLÜM

YÖNTEM

3.1.Araştırmanın Evren ve Örneklemi.....	22
3.2.Veri Toplama Araçları	25
3.2.1.Young Şema Ölçeği Kısa Form 3 – YŞÖ KF3	25
3.2.2.Young Ebeveynlik Ölçeği – YEBÖ	26
3.2.3.Hendrick Cinsel Tutum Ölçeği – HCTÖ	28
3.2.4.Bilgilendirilmiş Onam ve Demografik Bilgi Formu	31
3.3.Verilerin Toplanma Süreci.....	31
3.4.Verilerin Analizi	31

4.BÖLÜM

BULGULAR

4.1.Erken Dönem Uyum Bozucu Şemalar ile Cinsel Tutum Ölçeğinin Alt Boyutları Arasındaki Bulgular	33
4.1.1.Erken Dönem Uyum Bozucu Şemalar ve Cinsel Tutumun Onaylayıcılık Boyutu Arasındaki İlişkiler.....	33

4.1.2.Erken Dönem Uyum Bozucu Şemalar ve Cinsel Tutumun Doğum Kontrol Boyutu Arasındaki İlişkiler.....	34
4.1.3.Erken Dönem Uyum Bozucu Şemalar ve Cinsel Tutumun Paylaşım Boyutu Arasındaki İlişkiler	35
4.1.4.Erken Dönem Uyum Bozucu Şemalar ve Cinsel Tutumun Araç Olarak Değerlendirme Boyutu Arasındaki İlişkiler	36
4.2. Algılanan Ebeveynlik Biçimleri ile Cinsel Tutum Ölçeğinin Alt Boyutları Arasındaki Bulgular.....	37
4.2.1.Algılanan Annelik Biçimleri ve Cinsel Tutumun Onaylayıcılık Boyutu Arasındaki İlişkiler.....	38
4.2.2.Algılanan Annelik Biçimleri ve Cinsel Tutumun Doğum Kontrol Boyutu Arasındaki İlişkiler	38
4.2.3.Algılanan Annelik Biçimleri ve Cinsel Tutumun Paylaşım Boyutu Arasındaki İlişkiler.....	39
4.2.4.Algılanan Annelik Biçimleri ve Cinsel Tutumun Araç Olarak Değerlendirme Boyutu Arasındaki İlişkiler	40
4.2.5.Algılanan Babalık Biçimleri ve Cinsel Tutumun Onaylayıcılık Boyutu Arasındaki İlişkiler.....	41
4.2.6.Algılanan Babalık Biçimleri ve Cinsel Tutumun Doğum Kontrol Boyutu Arasındaki İlişkiler	42
4.2.7.Algılanan Babalık Biçimleri ve Cinsel Tutumun Paylaşım Boyutu Arasındaki İlişkiler.....	43
4.2.8.Algılanan Babalık Biçimleri ve Cinsel Tutumun Araç Olarak Değerlendirme Boyutu Arasındaki İlişkiler	44

5.BÖLÜM

TARTIŞMA VE YORUM

5.1.Erken Dönem Uyum Bozucu Şemalar ve Cinsel Tutum Alt Boyutları Arasındaki Bulguların Değerlendirilmesi.....	45
5.1.1.Onaylayıcılık ile İlişkili Olan Şemalar	45
5.1.1.1.Ayrıcalıklılık/Yetersiz Öz Denetim Şeması ile Onaylayıcılık İlişkisi	45
5.1.1.2.Kusurluluk Şeması ile Onaylayıcılık İlişkisi.....	46
5.1.2.Doğum Kontrolü ile İlişkili Olan Şemalar.....	47
5.1.2.1.Onay Arayıcılık Şeması ve Doğum Kontrolü İlişkisi	48
5.1.2.2.Kusurluluk Şeması ve Doğum Kontrolü İlişkisi.....	48
5.1.3.Paylaşım ile İlişkili Olan Şemalar	49
5.1.3.1.Ayrıcalıklılık/Yetersiz Özdenetim Şeması ve Paylaşım İlişkisi....	49
5.1.3.2.Kusurluluk Şeması ve Paylaşım İlişkisi	50
5.1.4.Araç Olarak Değerlendirme ile İlişkili Olan Şemalar	50
5.1.4.1.Yüksek Standartlar Şeması ve Araç Olarak Değerlendirme İlişkisi.....	50
5.2. Algılanan Ebeveynlik Biçimi ile Cinsel Tutum Alt Boyutları Arasındaki Bulguların Değerlendirilmesi.....	52
5.2.1.Duygusal Bakımdan Yoksun Bırakıcı Anne Onaylayıcılık, Paylaşım ve Araç Olarak Değerlendirme İlişkisi	52
5.2.2.Kuralcı/Kalıplayıcı Anne ve Araç Olarak Değerlendirme İlişkisi.....	52
5.2.3.Küçümseyici/Kusur Bulucu Anne ve Araç Olarak Değerlendirme İlişkisi.....	53
5.2.4.Koşullu/Başarı Odaklı Anne ve Araç Olarak Değerlendirme İlişkisi. .	54
5.2.5.Küçümseyici/ Kusur Bulucu Baba ve Onaylayıcılık İlişkisi	55
5.2.6.Aşırı Koruyucu/Evhamlı Baba ve Doğum Kontrolü İlişkisi.....	55

5.2.7.Aşırı izin verici/Sınırsız baba ve Doğum Kontrol İlişkisi	56
5.2.8.Kötümser/Endişeli Baba ve Doğum Kontrol İlişkisi.....	56

6.BÖLÜM

SONUÇ

6.1. Sonuçlar.....	58
6.2. Araştırmanın Sınırlılıkları ve Öneriler.....	58
Kaynakça.....	61
Ekler.....	68

EK 1. Bilgilendirilmiş Onam ve Demografik Bilgi Formu

EK 2. Young Şema Ölçeği Kısa Form 3 (YŞÖ-KF3)

EK 3. Young Ebeveynlik Ölçeği (YEBÖ)

EK 4. Hendrick Cinsel Tutum Ölçeği (HCTÖ)

Özgeçmiş

KISALTMALAR LİSTESİ

- BDT** : Bilişsel Davranışçı Terapi
- CETAD**: Cinsel Eğitim Tedavi ve Araştırma Derneği
- DFA**: Doğrulayıcı Faktör Analizi
- HCTÖ**: Hendrick Cinsel Tutum Ölçeği
- PBI**: Parental Bonding Inventory
- YŞÖ-KF3**: Young Şema Ölçeği – Kısa Form 3
- YEBÖ**: Young Ebeveynlik Ölçeği
- YEBÖ-A**: Young Ebeveynlik Ölçeği Anne Formu
- YEBÖ-B**: Young Ebeveynlik Ölçeği Baba Formu
- SPSS**: Statistical Package for Social Sciences

TABLULAR LİSTESİ

Tablo 2.1.Şema Alanları ve Erken Dönem Uyumsuz Şemalar

Tablo 3.1. Demografik Özelliklere İlişkin Bilgiler

Tablo 4.1. Erken Dönem Uyum Bozucu Şemalar ve Onaylayıcılık Alt Boyutunu İnceleyen Regresyon Analizi

Tablo 4.2. Erken Dönem Uyum Bozucu Şemalar ve Doğum Kontrol Alt Boyutunu İnceleyen Regresyon Analizi

Tablo 4.3. Erken Dönem Uyum Bozucu Şemalar ve Paylaşım Alt Boyutunu İnceleyen Regresyon Analizi

Tablo 4.4. Erken Dönem Uyum Bozucu Şemalar ve Araç Olarak Değerlendirme Alt Boyutunu İnceleyen Regresyon Analizi

Tablo 4.5. Algılanan Annelik Biçimleri ve Onaylayıcılık Alt Boyutunu İnceleyen Regresyon Analizi

Tablo 4.6. Algılanan Annelik Biçimleri ve Doğum Kontrol Alt Boyutunu İnceleyen Regresyon Analizi

Tablo 4.7. Algılanan Annelik Biçimleri ve Paylaşım Alt Boyutunu İnceleyen Regresyon Analizi

Tablo 4.8. Algılanan Annelik Biçimleri ve Araç Olarak Değerlendirme Alt Boyutunu İnceleyen Regresyon Analizi

Tablo 4.9. Algılanan Babalık Biçimleri ve Onaylayıcılık Alt Boyutunu İnceleyen Regresyon Analizi

Tablo 4.10. Algılanan Babalık Biçimleri ve Doğum Kontrol Alt Boyutunu İnceleyen Regresyon Analizi

Tablo 4.11. Algılanan Babalık Biçimleri ve Paylaşım Alt Boyutunu İnceleyen Regresyon Analizi

Tablo 4.12. Algılanan Babalık Biçimleri ve Araç Olarak Değerlendirme Alt Boyutunu İnceleyen Regresyon Analizi

1. BÖLÜM GİRİŞ

Bu bölümde araştırmanın amacına ve araştırma sorularına yer verilmiştir.

1.1.Araştırmanın Amacı ve Araştırma Soruları

Araştırmanın amacı cinsel tutumların erken dönem uyum bozucu şemalar ve algılanan ebeveynlik biçimleri üzerindeki rolünü incelemektir.

1. Erken dönem uyum bozucu şemaların, cinsel tutumun alt boyutları (onaylayıcılık, paylaşım, doğum kontrolü, araç olarak değerlendirme) ile ilişkisi var mıdır? Varsa; onaylayıcılık, doğum kontrolü, paylaşım, araç olarak değerlendirmeyi yordama güçleri nedir?
2. Algılanan ebeveynlik biçimlerinin, cinsel tutumun alt boyutları (onaylayıcılık, paylaşım, doğum kontrolü, araç olarak değerlendirme) ile ilişkisi var mıdır? Varsa; onaylayıcılık, doğum kontrolü, paylaşım, araç olarak değerlendirmeyi yordama güçleri nedir?

1.2. Araştırmanın Önemi

Cinsellik çocukluk yıllarında keşfedilmeye başlanan ve öğrenmeyle devam eden uzun bir süreçtir. Tutumlar ise temellerinin aile içinde atılmaya başlandığı, çevresel faktörlerle şekillenen inançlardır. Buradan hareketle bu araştırmada, yaşamın erken dönemlerinde ebeveynlerle kurulan ilişkiler sonucunda temelleri atılan şemalar ile cinselliğe yönelik tutumların etkileşiminin değerlendirilmesi ve bu konuda yaşanan problemlerin anlaşılması için bakış açısı sunabilmek hedeflenmiştir.

Cinsellik ülkemizde hala tabu olarak görülen bir konudur. Literatürde cinsel tutumlara yönelik kapsamlı bir çalışma bulunmamaktadır. Cinsellik alanında yapılmış olan araştırmaların, cinsel bilgi düzeyi, cinsel işlev bozuklukları, toplumsal cinsiyet ve cinsel mit alanlarına yönelik olduğu görülmüştür. Şema Terapi Modeline yönelik araştırmalar ise erken dönem uyum bozucu şemaların farklı değişkenler açısından değerlendirmelerini içermektedir. Bireylerin erken dönem anıları ve cinselliğe yönelik inançları/ bakış açıları ile ilişkili bir araştırmaya rastlanmamıştır. Bu araştırmanın ele aldığı konunun gelecek araştırmalar için alanda çalışanları aydınlatabileceği öngörülmektedir.

2. BÖLÜM

GENEL BİLGİLER

Bu bölümde Şema Terapi modelinin genel tanımı yapılmış, algılanan ebeveynlik biçimleri, cinsel tutumlar ve cinsel gelişim sürecinde ebeveyn faktörü ilgili literatür çerçevesinde ele alınmıştır.

2.1.Şema Terapi Modeli

Şema Terapi, kişilerin sahip oldukları örüntüleri değiştirme konusunda bilişsel davranışçı terapinin yeterli olmaması sebebi ile Young tarafından geliştirilmiştir. Şema odaklı terapi, bilişsel davranışçı tedavinin genişletilmiş hali olmakla birlikte bağlanma, Gestalt'ın nesne ilişkileri tekniklerini ve psikodinamik yaklaşımı birleştiren bir modeldir. Bu model ile kronik psikolojik bozukluklar ve Eksen-I bozukluklarının tedavisinde olumlu sonuçlar alınmaktadır (Young, Klosko ve Weishaar, 2009). Bağlanma kuramı, ihtiyaçlar kavramına yaklaşımı sebebiyle şema modelinin kaynaklarından. Bilişsel davranışçı terapi ve duygu-odaklı yaklaşım şema terapinin diğer kaynaklarını oluşturmaktadır (Rafaeli, Bernstein ve Young, 2012).

Terapi yöntemi, erken dönem uyum bozucu şemaların tespiti, şemaların yeniden düzenlenmesi, sınırlı yeniden ebeveynlik, terapi seansları esnasında tetiklenen şemaların çalışılması, zihinde canlandırma ve kişinin şemaları ile sağlıklı yönü arasında diyalog kurdurma gibi yöntemleri içermektedir. Uygulanan davranışsal yöntemler kişinin yaşadığı uyum bozucu tekrarların önüne geçmeyi sağlamaktadır (Young, Klosko ve Weishaar, 2009).

Yaklaşımın ana hedefi, geçmişte ihtiyaçları giderilmemiş kişilerin, içinde bulunduğu zaman diliminde geçmiştekine benzer bir durum ile karşılaştıklarında kendi ihtiyaçlarını giderebilmesi konusunda kişiye yardımcı olmaktır. Şema modeli erken dönem ihtiyaçlara ek olarak, temeli yetişkinlik olan ihtiyaçların varlığını da kabul etmektedir (Rafaeli, Bernstein ve Young, 2012).

2.2.Şema Terapi Modeli ve Diğer Modeller Arasında Karşılaştırma

Şema terapi temellerini bilişsel davranışçı terapiye dayandırmaktadır ancak; şema terapi bilişsel davranışçı terapi (BDT) den farklı olarak evrensel ihtiyaçlar üzerinde durmaktadır. Her iki yaklaşım da terapinin etkililiği için terapist hasta işbirliğine dayalı vaka formülasyonu gerekliliğini savunur. Şema terapi de süreç daha uzun soluklu olsa da BDT gibi hedef odaklıdır. İki terapi yöntemi de bilişsel ve davranışsal teknikleri içeren uygulama ve ev ödevlerini kullanır (Rafaeli, Bernstein ve Young, 2012).

Bowlby ve Ainsworth' un (1991) bağlanmaya yönelik çalışmaları çocuk ile anne (veya diğer bağlanma figürü) arasındaki etkileşim üzerinde durmaktadır. Benzer şekilde şema yaklaşımı da ebeveyn veya olmadığı durumda bakım veren ile çocuk arasındaki yaşantıya odaklanır. Şema terapideki kişilerin şemaları ile başetme biçimleri ve bağlanma teorisindeki kişilerin bağlanma figürüne verdikleri tepkileri örtüşmektedir. Her iki yaklaşımda da ortak amaç sorunun kökenine odaklanarak hasta ile yeniden değerlendirme çalışmaları yapmaktadır (Young, Klosko ve Weishaar, 2009).

Young ve arkadaşlarına (2009) göre, duygu odaklı terapi ve şema terapi duygulara odaklanması yönüyle benzerlik gösterirken şema terapi farklı olarak duygu, biliş ve davranış rollerine daha dengeli yaklaşmaktadır. Her ikisi de duygu şemalarının değişimini hedefler ve iyileştirmede duygu şemalarını tespit ve aktive ederek çalışır. Ancak şema yaklaşımı, şemalar ve baş etme biçimlerine sınırlı bir tanımlama getirmektedir. Greenberg (1997) ise, duygusal şemaların sonsuz sayıda olduğunu öne sürmüştür (akt. Young ve arkadaşları 2009).

Şema Terapi ve Psikodinamik Terapi Modelleri hâlihazırdaki problemlerin ele alırken problemin çocukluk kökenine dikkat edilmesini ve travmaya yol açan durumların iyileştirilmesinde duygu içerikli çalışmanın gerekliliğini savunmaktadır. Bununla birlikte terapide kişilik yapısı ve zihinsel anlayışa önem verilmesi ve terapi ilişkisinde aktarım-karşı aktarım sorunlarının ele alınması gerektiği hemfikir oldukları noktalardır. Modellerin farklılıkları ise şu şekilde sıralanabilir: Şema terapistleri terapide aktif ve yönlendirici bir

konumda iken psikanalistler olabildiğince tarafsız bir konumda yer almaktadır. Şema terapistleri psikanalistlerin aksine kişiye sınırlı yeniden ebeveynlik yaparak şemaların iyileştirilmesi için kişinin giderilmemiş duygusal ihtiyaçlarını kısmen karşılamaktadır. Şema terapi modeli, bir dürtü teorisi olmayıp çekirdek duygusal ihtiyaçlara odaklanmaktadır. Şema Terapi uyum bozucu şemalara yönelik geliştirilen başa çıkma davranışlarını incelerken, psikodinamik terapi savunma mekanizmalarını incelemektedir (Young, Klosko ve Weishaar, 2009).

2.3. Erken Dönem Uyum Bozucu Şemalar

Young ve arkadaşlarına (2009) göre, erken dönem uyum bozucu şemalar, anıları, duyguları, bilişleri, bedensel duyuları içermektedir ve kişinin kendisi ve diğerleri ile ilişkisini esas almaktadır. Şemaların temelleri çocuklukta ve ergenlikte atılmakta olup yaşam boyu gelişim göstermektedir. Şemalar çocukluk döneminde öğrenilen, kişinin kendisine ve dünyaya yönelik katı inançlarıdır. Bu inançlar kişi için bilindik ve tanıdık olduğundan kişiye güven duygusu vermektedir. Şemaların değiştirilmesi demek o güven duygusundan uzaklaşacak olmak demektir bu değişim ise kişi için zorlayıcı olmaktadır.

Şemalar kişinin güncel olayları geçmişteki acılı duygularla yaşamasına yol açar. Gerçek olan, önceki deneyimlere göre algılanır ve anlamlandırılır (Loose, Graaf ve Zarbock, 2018).

Çocuklukta giderilmeyen duygusal ihtiyaçlar sonucunda gelişen şemalar, kendini sürdürücü özelliğe sahiptir. Sürdürücü özelliği sebebi ile yetişkinlikte aynı ihtiyaçların giderilmesine engel olmaktadır (Rafaeli, Bernstein ve Young, 2012). Şemalar, yetişkinlik döneminde çocukluktakine benzer durumları hatırlatan şeyler ile karşılaşıldığında yeniden harekete geçmektedir. Çocukluk döneminde işlevsel olan şemalar, yetişkinliğe geçildiğinde tanıdık olan yaşantı ve ortamın değişikliğe uğramasıyla uyum bozucu hale gelmeye başlamaktadır (Young, Klosko ve Weishaar, 2009).

2.3.1.Erken Dönem Uyum Bozucu Şemaların Kökenleri

Young ve arkadaşları (2009) erken dönem uyum bozucu şemaların temellerinde çekirdek duygusal ihtiyaçlar, erken dönem yaşantılar ve duygusal mizaç olmak üzere üç esas nokta belirtmiştir.

2.3.1.1.Çekirdek duygusal ihtiyaçlar

Erken dönem uyum bozucu şemalar, çocuklukta çekirdek duygusal ihtiyaçların karşılanmamasıyla oluşmaktadır. Bu ihtiyaçların hissedilme derecesi kişiden kişiye farklılık gösterse de herkeste var olduğu kabul edilmektedir. Psikolojik olarak sağlıklı bir birey olabilmek için duygusal ihtiyaçların karşılanması gerekmektedir. Bu ihtiyaçlar; diğerlerine güvenli bağlanma (güvensizlik, istikrar, bakım ve benimseme), olumlu kimlik algısı ve yeterlilik, duygular ve gereksinmelerin ifade edilmesi, kendiliğindenlik ve rol yapma, gerçekçi limitler ve özdenetim olarak belirlenmiştir.

2.3.1.2.Erken dönem yaşantılar

Çocukluk döneminde ebeveynler ile yaşanan örseleyici deneyimler, erken dönem uyum bozucu şemaların oluşmasında ilk basamaktır. Akranlar, okul, içinde bulunulan çevre ve kültür, ilerleyen dönemlerde şemaların gelişmesinde etkilidir. Şema oluşumunu etkileyen 4 erken dönem yaşantı bulunmaktadır. Bunlar; 1) gereksinimlerin engellenmesi, 2) kurbanlaştırılma ve kötü davranma, 3) iyi şeylerin aşırı sunulması, 4) seçici içselleştirme veya özdeşim kurmadır.

2.3.1.3.Duygusal mizaç

Kişilik özellikleri ve mizaç çocuktan çocuğa farklılık göstermekte ve erken dönem şema gelişiminde etkili olmaktadır. Bu farklılık çocuğun benzer aile içi yaşantısındaki olaylardan da farklı biçimde etkilenmesini beraberinde getirmektedir. Young ve arkadaşları (2009) doğuştan gelen duygusal mizaç alanlarını labil-tepkisiz, distimik-iyimser, anksiyeteli-sakin, obsesif-dikkati dağınık, pasif-agresif, öfkeli-neşeli ve utangaç-sosyal olarak belirtmiştir.

2.4.Şema Alanları ve Erken Dönem Uyum Bozucu Şema Boyutları

Young ve arkadaşları (2009) Şema Modelinde 18 erken dönem uyum bozucu şema tanımlanmış ve bunları 5 alan altında toplamıştır. Aşağıdaki bölümde bu beş alan ve her alana ait olan şemalar Tablo 2.1.'de ele alınmaktadır.

Tablo 2.1. Şema Alanları ve Erken Dönem Uyum Bozucu Şemalar

ŞEMA ALANLARI	İLGİLİ ŞEMALAR
a. Ayrılma ve Reddedilme	1. Terk Edilme/İstikrarsızlık 2. Güvensizlik/Kötüye Kullanılma 3. Duygusal Yoksunluk 4. Kusurluluk/Utanç 5. Sosyal İzolasyon/Yabancılaşma
b. Zedelenmiş Özerlik ve Performans	1. Bağımlılık/Yetersizlik 2. Zarar Görme veya Hastalanmaya Karşı Dayanıksızlık 3. İççe Geçme/Gelişmemiş Benlik 4. Başarısızlık
c. Zedelenmiş Sınırlar	1. Hak Görme/Büyükleme 2. Yetersiz Öz Denetim/Öz Disiplin
d. Başkalarına Yönelimlilik	1. Boyun Eğicilik 2. Kendini Feda 3. Onay Arayıcılık
e. Aşırı Tetikte Olma ve Bastırılmışlık	1. Karamsarlık 2. Duyguların Bastırılması 3. Yüksek Standartlar/Aşırı Eleştiricilik 4. Cezalandırıcılık

a. Ayrılma ve Reddedilme Alanı

İstikrar, güvenlik, bakım, sevgi, ait olma ihtiyaçlarının diğerleri tarafından karşılanmayacağına inanan bireyler diğerlerine güvenli bir bağlanma gerçekleştirememektedir (Young, Klosko ve Weishaar, 2009). Bu şema alanına sahip olan bireyler; kopukluk ve uzun süreli ayrılıkların olduğu, soğuk, reddedici, şiddetin uygulandığı, patlamaya hazır ve taciz edici aile yapısına sahiptirler (Rafaeli, Bernstein ve Young, 2012).

Bu alanda aşağıdaki beş şema bulunmaktadır:

1. *Terk Edilme/İstikrarsızlık şeması*: Bu bireyler; destek ve yakınlık

bekledikleri kişilerin bu ihtiyaçlarını karşılamayacaklarına ve onların güvenilir olmadıklarına inanmaktadır. Terk edilme şeması kişide ölüm veya başkasına tercih edilme sonucunda terkedileceği inancını ve kişinin her zaman duygusal olarak dışlanacağı hissini barındırmaktadır (Young, Klosko ve Weishaar, 2009). Hayatın erken dönemlerinde ebeveyn ile çocuk arasında kararlı ve tutarlı olmayan bir bağın kurulması, ölüm veya başka bir sebeple ayrılıkların yaşandığı aile ortamı şemanın oluşumunu etkilemektedir.

2. *Güvensizlik/Kötüye kullanılma şeması*: Güvensizlik şemasına sahip olan bireyler, insanların kendisini inciteceği, aldatacağı, kullanacağı, küçük düşüreceği, kendisine yalan söyleyeceği ve fiziksel olarak zarar vereceğine inanmaktadır (Young, Klosko ve Weishaar, 2009). Güvensizlik şemasının temellerini ebeveynin çocuğa yönelik duygusal, fiziksel veya cinsel olarak kötüye kullanma davranışları oluşturabilmektedir.
3. *Duygusal yoksunluk şeması*: Duygusal yoksunluk şeması olan bireyler, duygusal boşluklarının destek beklediği kişiler tarafından karşılanmayacağına inanmaktadır. Duygusal yoksunluk; ilgi yoksunluğu, empati yoksunluğu ve korunma yoksunluğunu içermektedir (Rafaeli, Bernstein ve Young, 2012). Duyguların gizlendiği, dile getirilmediği aile yaşantısı, ebeveynin çocuğa karşı soğuk ve duygudan arınmış tutumu şemanın temellerinde rol oynamaktadır.
4. *Kusurluluk/Utanç şeması*: Bu bireyler kendisinin işe yaramaz, istenmeyen kusurlu ve sevilmez olduğu inancına sahiptir. Başkaları ile bir arada iken kişinin kendisi ile aşırı meşgul olması, kendini başkaları ile kıyaslama, hataları sebebi ile utanç duyma, eleştirilme ve reddedilmeye karşı aşırı hassasiyet şemanın özelliklerindedir (Rafaeli, Bernstein ve Young, 2012). Anne/babanın çocuğun ihtiyaçlarına yönelik küçümseyici yaklaşımı, başkalarının yanında çocuğu aşağılayıcı, suçlayıcı tutumları bu şemanın oluşmasında etkili olmaktadır.

5. *Sosyal izolasyon şeması*: Bu şemaya sahip bireyler diğer insanlardan farklı olduklarını, dünyadan yalıtılmış olduklarını ve bir gruba ait olmadıklarını hissetmektedir (Rafaeli, Bernstein ve Young, 2012). Ailenin veya aile fertlerinin kendilerini diğer ailelerden farklı görmesi, dışlanmış ve yalıtılmış bir hayat yaşaması, çocukluk veya ergenlikte diğerleri tarafından dışlanma sosyal izolasyon şemasının gelişiminde etkili olmaktadır.

b. *Zedelenmiş Özerklik ve Performans Alanı*

Özerklik kişinin ebeveynlerinden ayrılıp, uygun derecede özgür olarak hareket edebilmesi olarak tanımlanmaktadır. Bu alandaki kişiler, kendi başlarına hareket edebilme, kendini ebeveyninden ayrı tutabilme, bağımsız olma konularında zorluk yaşamaktadır. Erken dönemde kişinin kendine olan güvenini sarsıcı, kendini ortaya koyması konusunda olumsuz tutum sergileyen veya performansını ortaya koymasına engel olan, aşırı korumacı davranan aile yapısı şemaların oluşumunda etkili olmaktadır (Rafaeli, Bernstein ve Young, 2012).

Bu alanda aşağıdaki dört şema bulunmaktadır:

1. *Bağımlılık/ Yetersizlik şeması*: Bağımlılık şemasında başkalarının yardımı olmaksızın kişinin gündelik sorunlarının üstesinden gelemeyeceği, doğru kararlar alamayacağı algısını içermektedir (Rafaeli, Bernstein ve Young, 2012). Çocuğun kendi başına yapabilecekleri şeyleri desteklemeyen, çocuğa zayıf olduğu mesajını veren anne baba tutumu şema oluşumuna etki etmektedir.
2. *Zarar Görme veya Hastalanmaya Karşı Dayanısızlık şeması*: Bu şema kişinin engel olamayacağı dış kaynaklı bir felaketin her an başına gelebilir olduğu algısını içermektedir. Bu felaketler tıbbi (kalp krizi, aids), duygusal (çıldırma) ve çevresel (asansörün düşmesi, deprem, cinayete kurban gitmek) olabilir (Rafaeli, Bernstein ve Young, 2012). Her durumun arkasında bir tehlike olma ihtimali gören ve buna yönelik aşırı temkinli ve kontrolcü davranan ebeveynler ile geçirilen çocukluk yaşantısı bu şemanın temellerini oluşturmaktadır.

3. *İççe geçme/Gelişmemiş Benlik şeması*: Bu şemada kişi ebeveynine aşırı bir bağlanma gösterir, diğerlerinin desteği olmadan yaşayamayacağı algısına sahiptir. Bu algının sonucu olarak boşuna çabalıyor hissi içine girebilmektedir (Rafaeli, Bernstein ve Young, 2012). Çocuğun tek başına bir birey olduğunu göz ardı ederek kendine bağımlı gören, çocuğun her şeyine müdahalede bulunan anne/baba bu şemanın oluşmasında etkili olabilmektedir.
4. *Başarısızlık şeması*: Bu şema kişinin kendisini diğerleri ile karşılaştırdığında kendini daha başarısız, yetersiz ve daha alt konumda olduğu inancını içermektedir (Rafaeli, Bernstein ve Young, 2012). Çocuğun gelişim dönemine uygun olmayan beklentileri olan ebeveyn, çocuğun hatalarına karşı eleştirel davranıp başarabildiklerini göz ardı eden anne baba yaklaşımı şemanın temelini oluşturmaktadır.

c. *Zedelenmiş Sınırlar Alanı*

Bu şema alanındaki kişiler öz sınırlar ve diğerlerine yönelik sorumluluk, diğerlerinin haklarına saygı gösterme, onlarla iş birliği yapma, amaçlarına ulaşma konularında zorluk yaşamaktadır (Young, Klosko ve Weishaar, 2009). Çocuk için fayda sağlayacak yönlendirmeleri yapmayan, sınır koymayan, aşırı serbest bırakan ebeveyn tutumu ve kendisi de böyle yaşayan ebeveynler bu alandaki şemaların oluşumuna zemin hazırlamaktadır (Rafaeli, Bernstein ve Young, 2012).

Bu alanda aşağıdaki iki şema bulunmaktadır:

1. *Hak Görme/Büyüklenmecilik*: Bu şemaya sahip kişiler, diğerlerinden üstün ve ayrıcalıklı olduğuna inandıklarından her istediklerine sahip olmaları gerektiğini düşünmektedir (Rafaeli, Bernstein ve Young, 2012). Sebep ve sonuçları sorgulamadan çocuğun her istediğini yapan, çocuğa hiçbir sınırlama getirmeyen anne-baba tutumu şemanın oluşumunda etkili olmaktadır.
2. *Yetersiz Öz Denetim/Öz Disiplin*: Bu şemaya sahip olan kişiler; dürtü kontrolünü sağlama, engellere karşı tolerans gösterme ve hedefe ulaşırken denetim sağlama konularında sorun yaşamaktadır (Rafaeli,

Bernstein ve Young, 2012). Kuralları göz ardı ederek her durumda istediği gibi davranan ebeveyn modelinin içselleştirilmesi, çocuğa herhangi bir kural ve kontrolün getirilmediği erken döneme ait deneyimler bu şemanın gelişmesine etki etmektedir.

d. Başkalarına Yönelimlilik Alanı

Bu alandaki şemalara sahip olan kişiler, başkaları ile ilişkilerinin devamı veya bir tepki ile karşılaşmamak için başkalarının ihtiyaçlarını karşılamayı kendi ihtiyaçlarının önünde tutmaktadır. Bir şarta bağlı olarak ilgi, sevgi ve onaylanmanın gerçekleştiği aile yaşantısı bu alanın temelini oluşturmaktadır (Young, Klosko ve Weishaar, 2009).

Bu alanda aşağıdaki üç şema bulunmaktadır:

1. *Boyun eğicilik şeması:* Bu şema kişide kendi isteklerinin, kararlarının, hislerinin önemli olmadığı algısını içermektedir. Bu kişiler kontrolü, başkasına bırakıp kendi elinde tutmadıklarında kendilerine bir zarar gelmesinden ve terk edilmekten kaçınmış olmaktadır (Caner, 2009). Anne ve babanın uyguladığı aşırı otoriter yetiştirme biçimi, yalnızca uslu olduğunda ve istenileni yaptığında affedileceği mesajını veren anne baba yaklaşımı şemanın oluşumunda etkili olmaktadır.
2. *Kendini feda şeması:* Bu şema kişide çevresindekilerin ihtiyaçlarını karşılamada aşırı istek ve gereklilik hissini barındırmaktadır (Rafaeli, Bernstein ve Young, 2012). Başkalarının ihtiyaçları için kendi ihtiyaçlarından vazgeçen anne-baba modeli veya çocuğa yapabileceğinden fazla bir misyonun yüklenmesi şema oluşumunu etkileyebilmektedir.
- e. *Onay arayıcılık şeması:* Bu şema başkalarının vereceği tepkilerin kendi saygınlığını belirleme ölçütü olarak alma algısını içerir bu sebeple onay arayıcılık şeması olan kişiler için başkaları tarafından kabul ve onay görmek aşırı önem taşır (Rafaeli, Bernstein ve Young, 2012). Yalnızca bir başarıya bağlı olarak kabul görülebildiği, takdirin ve sevginin bir koşula bağlı olarak alınabildiği anne baba ile olan erken dönem yaşantısı şema temellerini oluşturmaktadır.

f. Aşırı tetikte olma ve bastırılmışlık alanı

Bu alandaki şemalara sahip kişiler hayatları ile ilgili kendilerine katı kurallar koymakta ve bu kurallara uymak için yüksek performans sergilemeye çalışmaktadır. Sürekli tetikte olmadıklarında yaşamlarının kontrolünü kaybedecek ve düzenlerinin dağılacağını düşünmektedirler (Young, Klosko ve Weishaar, 2009).

Bu alanda aşağıdaki dört şema bulunmaktadır:

1. *Karamsarlık şeması:* Bu şema hayatın olumlu yanlarının üzerinin örtülüp hep olumsuz giden yanlarına odaklanmaya neden olmaktadır. Gelecek olan günlerin de kötüye gideceği algısını içermektedir (Rafaeli, Bernstein ve Young, 2012). Olayların yalnızca olumsuz yönlerini vurgulayan ve buna yönelik aşırı endişeli tutum sergileyen ebeveynlerle kurulan anılar, şema oluşumunda etkili olabilmektedir.
2. *Duyguların bastırılması şeması:* Bu şema eleştirilmemek ve dürtülerin kontrolünü elden bırakmamak için hislerin ve dürtülerin görmezden gelinmesi, akılcılığa aşırı önem vermeyi içermektedir (Young, Klosko ve Weishaar, 2009). Soğuk, duyguları geri plana atarak mantığın önemini vurgulayan anne-baba tutumları bu şemanın temellerini oluşturmaktadır.
3. *Yüksek standartlar şeması:* Bu şemaya sahip olan kişiler mükemmeliyetçi bir yapı sergiler, katı kuralları vardır. Başkalarının eleştirilerine maruz kalmamak adına performansın üzerinde hedef belirlemek ve bu hedeflere ulaşmak için yoğun çaba sarf etmek şemanın özelliklerindedir (Rafaeli, Bernstein ve Young, 2012). Anne-babanın başarılı olmayı çok önemli bulması ve bu önemi sık sık vurgulayıcı, hissettirici tutumları çocukta başarıya aşırı önem vermesi gerektiği inancını oluşturarak bu uğurda aşırı performans sergileme ihtiyacı hissettirmektedir.
4. *Cezalandırıcılık şeması:* Bu şemaya sahip olan kişiler bir hata yaptıklarında bunun karşılığı olarak cezalandırılmaları gerektiği algısına sahiptir (Rafaeli, Bernstein ve Young, 2012). Hatalara karşı

tahammülü olmayan, hata yapıldığında bedelinin mutlaka ceza olduğu iletisini veren ve ceza uygulayan anne-babalar çocukta cezalandırıcılık şemasının oluşmasına zemin hazırlayabilmektedir.

2.5.Ebeveynlik

Ebeveynlik kavramı, ebeveynlik işlevlerine sahip olmuş başka kişileri de (öğretmen veya rol model olan kimse) işaret edebilmektedir ancak Şema Terapi' de anne ve babayı tarif edici şekilde kullanılmaktadır (Jacob, Genderen ve Seebauer, 2015).

2.5.1.Kuramsal Açıdan Ebeveynin Önemi

Aile bireyin biyolojik ve psikolojik oluşumunun temellerinin atıldığı yapıdır (Kültür, 2008). Sosyal becerilerin, kişilik özelliklerinin, sosyal uyumun oluşum sürecinde çocuklar ilk etkileşimi ve deneyimleri aile bireyleri ile yaşamaktadırlar (Demir, 2007). Aile ortamımız erken dönem anılarımızın şekillendiricisidir. Erken dönem anılarımızda ebeveynlerimizle kurduğumuz yıkıcı ilişkiler sonucunda şemalarımız gelişir. Ebeveynlerin sürekli kavga etmesi, çocuğu sürekli eleştirmesi, çocuğa fazla serbestlik tanınması, aşırı koruyucu davranması veya bakım vermemesi yıkıcı ilişkilere örnek olarak verilebilir. Bir çocuğun güvende hissetmeye, bireyleşmeye, kendini ifade etmeye ve gerçekçi sınırlara ihtiyacı vardır. Bu ihtiyaçların karşılanması çocuğun psikolojik gelişimi için gereklidir (Young ve Klosko, 2014).

Bireyler aileleri ile yaşadıkları süreçte edindikleri deneyimlerini kendi durumlarına yansıtmaktadır. Aile ile yaşanan deneyimler, kişilerin güvenlik ve özerklik duygusu kazanmalarında belirleyici olmaktadır (McWilliams, 2016).

Birçok kuramsal yaklaşım erken dönemde ebeveynle kurulan ilişkinin ve ebeveynin çocuğa yönelik tutumlarının, kişilik, psikopatoloji ve psikolojik iyilik halindeki önemini vurgulamaktadır (Ainsworth ve Bowlby, 1991; Bandura 1977; Bowlby, 1969; akt. Muris, 2006). Sosyal öğrenme kuramına göre; çocuklar ebeveynlerinin ve diğerlerinin tutumlarını benimseyerek tutum edinimi gerçekleştirmektedir (Kağıtçıbaşı, 2010). Bu kapsamda sosyal çevrenin

ise, çocuğun annesini ve babasını model alarak edindiği davranışlarını pekiştirici bir özellikte olduğunu belirtmek gerekmektedir (Deniz, 2008).

Erikson (1950) ' un tanımladığı psikososyal evreler kuramı ebeveynle kurulan ilişkinin çocukta özdenetim, özgüven, özdeğer, utanç, kuşku, suçluluk, başarısızlık ve aşağılık duygusunun gelişimini belirlediği ve bu duyguların çocuğun sonraki ilişkilerine yansıdığı görüşüne dayanmaktadır. Freud (1900), ise şimdiki ve gelecekteki davranışların birincil kaynağının geçmiş olduğunu kabul etmekte, kişilerin psikopatolojilerini etkileyen iki ebeveyn tutumu tanımlamaktadır. Bu tutumları dürtü teorisinde; erken bir psiko-cinsel evrede maruz kalınan aşırı doyum sağlayan ve yoksun bırakıcı ebeveyn tutumunun, çocuğun o evrenin meselelerine takılı duruma getireceğini ileri sürerek belirtmiştir. Bu bakış açısına göre; bireyin sağlıklı kişilik gelişimi için dengeli bir ebeveyn tutumunun sergilenmesi gerekliliğini vurgulanmaktadır (Freud; 1900 akt. McWilliams, 2016). Adler, bireyin çocukluk döneminde özellikle annenin yansıttığı tutuma vurgu yapmakta; Horney ise işlevsel olmayan davranışların temelinde aile içi sorunların varlığını ileri sürmektedir (Gençtan, 2002).

Bağlanma teorisi, insan kişiliğinin temellerinin erken çocukluk ilişkilerinde atıldığını, bu ilişkilerde yaşanan örselenmelerin çocuğun gelişimini ve sonraki ilişkilerini şekillendireceğini savunmakta ve çocukluk döneminde anne ile olan ilişkinin önemine vurgu yapmaktadır (Bowlby, 1973). Bağlanma teorisi çalışmalarında bağlanmanın sevgi ilişkileri ve yakınlık kurabilme becerisinin gelişiminde oldukça önemli olduğu vurgulanmaktadır (Uslu, 2008).

Transaksiyonel analiz yaklaşımına göre; kendi ihtiyaçlarını göz ardı ederek çocuğun ihtiyaçlarına aşırı duyarlı davranan anne ile yetişen bir çocuğun yetişkin ve ebeveyn ego durumun yeterince gelişemeyecektir. Çocuğa erken dönemde kendi kendine bakma fırsatı sunulmadığı için ileriki dönemde problemleriyle tek başına baş edemeyen bir yetişkin haline gelecektir. Çocuğun ihtiyaçlarını göz ardı eden anne tutumu ise, çocuğun kendi ihtiyaçlarını geri plana atarak küçük bir ebeveyn haline gelmesine yol açar. Böyle yetişen bir çocuk yaşamının ilerleyen dönemlerinde kendi gereksinmelerini gözardı ederek başkalarını düşünen, başkalarına müdahalelerde bulunan biri olacaktır

(Akkoyun, 2007). Şema teorisine göre ise; yetişkinlikte yaşanan psikolojik sorunların kökeninde erken çocukluk dönemindeki yaşantılar sebebiyle oluşan şemalar bulunmaktadır. Şemaların oluşmasının en önemli nedeni, otonomi, kendini ifade etme, diğerlerine güvenli bağlanma, kimlik algısı, kendiliğindenlik ve oyun olarak belirlenen temel duygusal ihtiyaçların ebeveyn tarafından karşılanmamasıdır. Şema terapi, kişiye yeniden ebeveynlik yöntemiyle kişiye karşılanmayan ihtiyaçlarını karşılayabilmeyi öğretmesi ve şema oluşumunda ebeveynle kurulan ilişkiyi temel alması sebepleri ile ebeveyn faktörü şema yaklaşımında önemli bir yere sahiptir (Young, Klosko ve Weishaar, 2009). Bunların yanı sıra, bireyin akademik ve sosyal çevresinin de şema oluşumunda rol oynadığını belirtmek gerekir ancak; bu şekilde oluşan şemalar ebeveyn ilişkisi sonucunda oluşanlar kadar kalıcı ve kuvvetli değildirler (Soygüt, Çakır ve Karaosmanoğlu, 2008).

2.5.2.Ebeveynlik Tutumları

Çocuğun yetiştiği aile ortamı, anne-babanın çocuğu yetiştirme biçimi ve disiplin uygulamaları çocuğun bilişsel, duygusal ve sosyal gelişiminde etkili olmaktadır. Bu doğrultuda ebeveyn tutumlarının çocuk üzerindeki önemi büyüktür. Ebeveyn tutumlarının denetim ve duygusal ilişki olmak üzere iki önemli boyutu vardır. Denetim boyutu kısıtlayıcı tutumdan hoşgörülü tutuma kadar olan bir çizgiye uzanırken; duygusal ilişki boyutu kabul edici tutumdan reddedici tutuma kadar uzanabilmektedir (Duyan, Duru ve Kayahan, 2008). Aşağıdaki bölümde ebeveynlik tutumları temel niteliklerine göre 8 başlıkta sınıflandırılmıştır.

Baskıcı-Otoriter Tutum: Çocuğun sürekli bir denetim ve baskı altında olduğu aile ortamını ifade etmektedir. Bu tip anne-babalar baskıcı, kuralcı ve aşırı disiplinlidir. Çocukların ihtiyaçları göz ardı edilir ve çocuktan koşulsuz itaat beklenir. Cezalandırıcı tutum sergilenmektedir. Bu tutum çocukta düşük benlik saygısı ve agresif davranışlara yol açabilmektedir.

Reddedici Tutum: Bu tutum çocuğun ilgi, sevgi, yakınlık gibi gereksinimlerinin karşılanmadığı durumları anlatmaktadır. Çocuğa karşı ihmalkâr duruş ve onun ihtiyaçlarına yönelik duyarsız kalmak çocukta

güvensizliğe ve şiddete eğilimli olmasına neden olabilmektedir.

Mükemmelliyetçi Tutum: Çocuklarından her şeyin en iyisini bekleyen ve onu diğerleri ile kıyaslayan anne-baba tutumunu ifade etmektedir. Ebeveynler çocuk yerine kararlar alır, her anlamda kusursuz olması gerektiği mesajını verir. Bu tutum çocukta üstün olma çabası ve başarısızlıklar karşısında aşağılık duygusu geliştirmesine yol açmaktadır.

Dengesiz-Kararsız Tutum: Ebeveynlerin birbirlerinden farklı tutum sergilemesini veya tutarsız duruşlarını anlatmaktadır. Genel geçer bir kural yerine olaya yönelik geçici çözümler hakimdir. Bu tutum çerçevesinde yetişen çocuklar kararsız bir kişilik yapısı geliştirebilmekte ve başkalarına güven konusunda sorun yaşayabilmektedir.

Aşırı Koruyucu Tutum: Çocuğa karşı gereğinden fazla kontrol ve özenin gösterildiği durumları ifade etmektedir. Çocuğun bireyselleşmesine engel olan bu tutum çocuğun bağımlı kişilik yapısı geliştirmesine neden olabilmektedir.

İlgisiz ve Kayıtsız Tutum: Bu tutumun egemen olduğu aile ortamında ebeveynler kendilerini ön planda tutup çocuğun gereksinimlerini göz ardı etmektedir. Çocuğa sınırlama getirilmez. Bu tutum çocukta onaylanma ve kabul görme ihtiyacı yaratmaktadır. Çocuğun sosyal olarak yetersiz bir birey olarak yetişmesine sebep olmaktadır.

Aşırı Özgürlükçü Tutum: çocuğa aşırı düşkünlük ve hoşgörünün sergilendiği bu ebeveyn tutumunda çocuğun her istediği anında yerine getirilmektedir. Bu tutumla yetişen çocuklar bencil, doyumsuz ve sabırsız bireyler olabilmektedir. Duygu ve dürtü denetimi konusunda başarısızlık yaşayabilmektedirler.

Demokratik Tutum: Bu tutum çocuğa değer verilen, ona söz hakkı tanınan ve onun bir birey olarak görüldüğü anne-baba yaklaşımını içermektedir. Ebeveynler çocuğa rehberlik ederek iyi bir model olur. Böyle bir yaklaşımla yetişen çocuk sosyal, işbirliğine yatkın, duygusal ve sosyal anlamda dengeli bir kişilik yapısı geliştirmektedir.

2.5.3. Algılanan Ebeveynlik Biçimleri

Ailelerin çocuk yetiştirme konusundaki tutum ve davranışları çocuk yetiştirme tarzlarını belirlemektedir. Ebeveynlerin ilgisiz tutumları veya yeterli olmayan ilgileri, çocukların bilişsel ve duygusal gelişimlerini olumsuz etkilemektedir (Onur, 2008).

Baumrind (1966), okul öncesi çocuklarla yaptığı çalışmada yetkeci, demokratik ve izin verici olmak üzere üç ebeveynlik biçimi tanımlamıştır. Yetkeci biçimde, ebeveynler çocuklarına otonomi tanımada zayıf bir tutum sergilerken çocuk üzerinde fazla denetim kurarlar. Demokratik biçimde, ebeveynler çocuklarına karşı sıcak, ilgili ve çocuğun gereksinmelerine duyarlıdır. İzin verici biçimi benimseyen ebeveynler ise, çocuğa karşı aşırı hoşgörülü olup az denetim uygular, otonomi tanımada kayıtsız tutum sergiler.

Farklı ölçme araçlarında ebeveynlik biçimleri; demokratik, otoriter, ilgisiz (Kuzgun, 1972), izin verici, otoriter ve demokratik, (Demir, 2007), kontrolcü/sıkı denetim, ilgili/kabul edici (Sümer ve Güngör, 1999) şeklinde nitelendirilmiştir. Algılanan ebeveynlik biçimleri kavramı ise, bireyin ebeveynlerine yönelik algısını ve değerlendirmelerini ifade etmektedir. Young ebeveynlik ölçeği; kuralcı, kusur bulucu, istismar edici, aşırı koruyucu, başarı odaklı, izin verici, kötümser, cezalandırıcı, duygusal bakımdan yoksun bırakıcı ve duygularını bastıran olarak tanımlanan ebeveynlik tutumlarını içermektedir. Bireylerin anne ve babalarını değerlendirdiği bu ölçek şemaların kökenlerini tespit etmeye yardımcı olmaktadır (Young, Klosko ve Weishaar, 2009).

2.6. Cinsiyet ve Cinsellik Kavramları

Cinsiyet kavramı, biyolojik olarak dişi veya erkek olmayı belirleyen özellikleri ifade etmektedir. İnsanlar biyolojik cinsiyetleri belirli olarak dünyaya gelmektedir (CETAD, 2007).

Toplumsal cinsiyet rolleri ise; kadın veya erkek olmaya içinde yaşanılan toplumun ve kültürün biçtiği tutum, tavır ve değerleri ifade etmektedir (Ersoy, 2009). Dünyaya geldiği andan itibaren biyolojik cinsiyete göre, farklı düşünce, davranış ve tutum sınırları içinde yetiştirilme sürecinde kültür önemli

bir faktör olmaktadır. Toplumsal cinsiyet rolleri öğrenme sürecinde cinsiyete dair karşılaşılan farklı tutumlar bireylerde rollere ilişkin kalıplaşmış algıların oluşmasına yol açmaktadır. Bu algının temelleri ise, toplumsallaşmanın ilk adımı olan ailede yaşanmakta, cinsiyete bağlı kimlik kazanımı, ebeveyn-çocuk ilişkileri sonucu gerçekleşmektedir (Gök, 2013).

Cinsellik ise, dişilik-erkeklik, benlik algısı ve kişilik özellikleri, cinsel kimlik, cinsiyet kimliği, cinsel rol ve davranışın tümünü kapsayan bir kavramdır. Cinsel kimlik, dış ve iç genital organlar, hormonal sistem gibi biyolojik özelliklerini, cinsiyet kimliği; kişinin erkeklik ve dişilik algısını ifade etmektedir. Bu algı ebeveynler, öğretmenler ve arkadaşlar ile yaşanan deneyimler sonucu oluşmaktadır. Cinsel rol ve davranış ise, doğuştan gelmeyen, öğrenme ve deneyimlerle sonradan edinilen, sosyal çevre tarafından cinsiyet üzerinde şekillendirilen norm ve beklentilerdir (Kayır ve Şahin, 1998). Psikolojik anlamda cinsellik, bireyin temel gereksinmelerinin karşılanmasını amaçlamakta ve buna bağlı olarak çeşitli bireysel davranışları ve insan ilişkilerini içermektedir (Rowland, 1995; akt. Ziya, 2015).

İnsan cinselliği üremenin yanı sıra, iletişim ve kişilerarası bağa hizmet etmektedir. Cinsellik, ilişkiyi sağlamlaştıran güçlerden biridir. Şema yaklaşımına göre, ilişki için ideal olan; her iki tarafın sağlıklı yetişkin yanlarının karşılıklılık ve diğerinin ihtiyaçlarını hissedebilme ilkesine önem vermesidir (Roediger, Behary ve Zarbock, 2016).

2.7.Cinsel Tutum

Tutum bir kişiye veya bir şeye yönelik olarak inanç, duygu ve davranışın bütünleşmiş halini ifade etmektedir (Morris, 2002). Çocuklarda tutum ediniminin ilk kaynağı çocuğun ebeveynleridir. Arkadaş çevresi ve sosyal roller, tutum oluşumuna etki eden diğer faktörlerdir (Kağıtçıbaşı, 2010).

Ülkemizde cinselliğin tabu olarak görülmesi ve gençlerin üreme sağlığı hakkındaki bilgi yetersizliği cinsel bilgi düzeyinin düşük olmasına yol açan faktörler arasında yer almaktadır (Giray ve Kılıç, 2004). Cinsel davranış, kişinin cinsel olarak ne yaptığı ile alakalı olup, arzular, fanteziler, cinsel ihtiyaçların dışa vurumu ve doyumunu için yapılanları ifade etmektedir. Kişiler

cinsel davranışlarının sonuçları ile başa çıkma becerileri yeterli olmadığında günlük yaşam, ilişki ve gelecek ile ilgili sorunlar yaşayabilmektedir. Duygular ve beden sağlığı, cinsel yakınlıkların kurulmasında kişilerin karşılıklı olarak sorumlulukları arasında yer almaktadır. İstenmeyen gebelik, cinsel yolla bulaşan hastalıklardan korunmak bu sorumluluklar arasındadır (CETAD, 2007).

Cinsel davranışın kişiden kişiye farklılık göstermesi, toplumsal ilişkiler, hayat koşulları, yetişilen kültür, yaş, cinsel deneyimler, kadın veya erkek olmak gibi faktörlere bağlı olarak açıklanabilmektedir. Cinsellik kişiye sevmeye layık olduğu hissini yaşatmakta ve insanların çoğu düzenli paylaşımlı bir yakın ilişki içinde olmayı istemektedir. Aşk ve cinsel yakınlık, bilişsel, duygusal ve davranışsal unsurları içeren iki kişi arasındaki etkileşimdir. Kendini başka birine açma fikri bilişsel unsur, başkasına sevgi besleme, güvenme, onu koruma, başkasının özelliklerini keşfetme isteği duygusal unsur, dokunma, sarılma gibi fiziksel ilişkiyi içeren durumlar davranışsal unsur ifade etmektedir (Kayır, 2001).

2.7.1.Cinsel Tutum ile İlgili Yapılan Araştırmalar

Ülkemizde cinsel tutum konusunda yapılan araştırmalar giderek artış göstermektedir. Yapılan çalışmalara baktığımızda cinsel mitlere yaklaşım (Aksoy, 2018), evlilik uyumu ve cinsel işlev bozuklukları (Soydaş, 2016), cinsel mit inançları, cinsel bilgi düzeyi (Ziya, 2015), sosyoekonomik durum ve psikiyatrik semptom (Koten, 1996), narsisizm, algılanan aile tutumları, romantik ilişkiler (Özdemir, 2014), cinsel deneyim, cinsel mitlere inanma durumu (Mızrak, 2014), cinsel memnuniyet, bağlanma stili (Şakar 2015) gibi farklı psikiyatrik örneklerde çalışılan araştırmalara bulunmaktadır. Yurt dışında yapılan çalışmalara baktığımızda ise kişilik, sosyoseksüel davranış (Role,2012), cinsel memnuniyet (Christlieb, 2016), ergenlik, ebeveyn ilişkileri ve depresif semptomlar (McCray, 2000), erotofobi, sosyoseksüel yönelim (Balzarini, Shumlich, Kohut ve Campbell, 2018), yeme bozukluğu (Sloan, 2012), madde kullanımı, ergenlerde baba yokluğu, ergen depresyonu (Hurtack, 2008) gibi konularda yürütülen çalışmalar mevcuttur. Bu araştırmada ise cinsel

tutum, erken dönem uyum bozucu şemalar ve algılanan ebeveynlik biçimleri arasındaki ilişkiye odaklanılmıştır.

2.8.Cinsel Gelişim Sürecinde Ebeveyn Faktörü

Aile ilk sosyal deneyimlerin yaşandığı yerdir. Ebeveynlerle olan ilişki, çocuğun diğerlerine ve hayata dair oluşturduğu tutumları belirlemektedir. Yetişkinlikte yapıcı bir birey olmanın temelleri, erken dönemde aile ile kurulan iyi ilişki sonucu atılmaktadır (Yavuzer, 2017).

Ailenin ilişkilere ve cinselliğe olan bakış açısının ışığında yaşanan deneyimler sonraki psikoseksüel gelişim dönemleri üzerinde belirleyici olmaktadır. Ailenin cinselliğe yönelik bakış açısının çocuğa aktarımı ise, açık veya gizli bir şekilde gerçekleşebilmektedir. Cinselliğin tabu olarak görüldüğü ailelerde yetişen çocuklar, cinselliği yanlış ve utanç verici olarak algılayabilmekte, cinselliğin açık şekilde kötülendiği ailelerde yetişen çocuklar ise, cinsellikten suçluluk duyabilmektedir. Anne-baba arasındaki ilişki veya çocuğun anne-babası ile olan ilişkisini algılama biçimi ilerleyen dönemlerde bireyin kişilerarası ve cinsel ilişkilerini etkilemektedir. Ebeveynler arasındaki ilişki problemlili veya duygudan yoksun olduğunda çocuğun kadın-erkek ilişkileri zayıf olabilmektedir (Kayır ve Şahin, 1998). Yaşamın ilerleyen dönemlerinde kişilerin sürekli değişen eş seçimi veya tek bir kişiye saplanıp kalma tutumunun kaynağı erken çocukluk döneminde ebeveyn-çocuk arasındaki çatışmanın sağlıklı çözümlenmeyişine dayanmaktadır (Odağ, 2011). Anne-babasına güvenli bağlanan bireylerin ileriki dönemde partnerinin ihtiyaçlarına daha duyarlı davranma eğiliminde olduğu görülmüştür (Mikulilncer ve Shaver, 2005; akt. Bee ve Boyd).

Bireylerin sağlıklı cinsel gelişimleri için çocukluk döneminde üreme organları, gebelik, gebelikten korunma, çocuğun kendisini anlamaya ve sağlıklı ilişkiler kurabilme konularını içeren cinsel eğitimlerin verilmesi gerektiği vurgulanmaktadır.

Cinsel eğitim biyoloji, psikoloji, sosyoloji, hukuk, din ve ahlak gibi birçok bilim dalını içermekte olup cinselliğin insanın fiziksel, duygusal, kişilik ve sosyal gelişimindeki öneminin kavranmasına, insan cinselliğine saygılı ve

olumlu tutumların gelişimine katkı sağlamaktadır (Yılmaz, 2008). Çocuklar cinsel konular hakkında bilgiyi ebeveynlerinden alamadıkları durumda diğer kaynaklara yönelmektedir. Bilgi ihtiyacı karşılanmayan çocuk cinselliğin kötü bir şey olduğu ve ilgilenilmemesi gerektiği sonucuna varabilmekte, çocukta cinselliğin kötü ve yasak olduğu inancı gelişebilmektedir. Erken dönemde gelişen bu inanç ileriki dönemde bireyin hayatını etkilemektedir (Yavuzer, 2017). Ebeveyn-çocuk ilişkisi, ailenin ve toplumun cinselliğe bakış açısı, ailenin cinsel konulardaki tutumu, ebeveynlerin çocuğu yetiştirme biçimi ilerleyen dönemlerde cinsel işlev bozukluklarının ortaya çıkmasında neden olmaktadır (Daş, 2009).

3. BÖLÜM

YÖNTEM

3.1.Araştırmanın Evren ve Örneklemi

Araştırma örnekleme, internet üzerinden ve ölçeklerin katılımcılara ulaştırılması yoluyla iletişime geçilen 20 ila 40 yaş aralığındaki kişilerden oluşmaktadır. Araştırmada demografik özelliklerin ölçülmesi için araştırmacı tarafından hazırlanan demografik bilgi formu kullanılmıştır (EK 3. Demografik Onam ve Demografik Bilgi Formu). Çalışma verileri, gönüllü olarak 235 kişi çalışmaya katılmasıyla Mart-Eylül 2018 tarihleri arasında toplanmıştır. Yeterli güven aralığını sağlamadığından 28 katılımcının verileri analize dâhil edilmemiştir. Çalışma örnekleme ait demografik bilgiler Tablo 3.1.'de yer almaktadır.

Tablo 3.1. Demografik Özelliklere Ait Bilgiler

Değişkenler	N	%
Cinsiyet		
Kadın	104	50,7
Erkek	101	49,8
Yaş		
20-30	190	91,8
31-40	17	8,2
Medeni Durum		
Bekar/İlişki yok	131	63,3
Bekar/İlişki var	45	21,27
Evli	31	15,0
Eğitim Durumu		
Sadece Okur Yazar	4	1,9
Ortaokul	5	2,4
Lise	89	43,0
Üniversite	90	43,5
Yüksek lisans/doktora	19	9,2
Çalışma Durumu		
Çalışıyor	63	30,4
Çalışmıyor	144	69,6
Ekonomik Durum		
Kötü	14	6,8
Orta	121	58,5
İyi	57	27,5
Çok iyi	15	7,2
Yaşanılan Yer		
Köy/Kasaba	8	3,9
Şehir	31	15,0
Büyükşehir	167	81,1
15 Yaşa Kadar Yaşanılan Yer		
Köy/Kasaba	21	10,2
Şehir	95	46,3
Büyükşehir	89	43,4
Annenin Hayatta Olma Durumu		
Hayatta	203	98,1
Hayatta Değil	4	1,9
Babanın Hayatta Olma Durumu		
Hayatta	193	93,2
Hayatta Değil	14	6,8

Annenin Eğitim Durumu		
Okuma/Yazma Bilmiyor	13	6,3
Sadece Okur Yazar	24	11,6
İlkokul	49	23,7
Ortaokul	36	17,4
Lise	62	30,5
Üniversite	22	10,6
Babanın Eğitim Durumu		
Okuma/Yazma Bilmiyor	8	3,9
Sadece Okur Yazar	11	5,3
İlkokul	36	17,4
Ortaokul	39	18,8
Lise	68	32,9
Üniversite	45	21,7
Anne Babanın Birliktelik Durumu		
Birlikte yaşıyorlar	169	81,6
Boşanmamış ancak ayrı	4	1,9
Boşanmış	15	7,2
Anne vefat etti	3	1,4
Baba vefat etti	14	6,8
15 Yaş Kadar Anne Babanın Birliktelik Durumu		
Ayrılık yok, anne baba ile birlikte	174	87,9
Annesi ile birlikte, baba ayrı ya da ölü	11	5,6
Babası ile birlikte anne ayrı ya da ölü	3	1,5
İkisinden de ayrı, akrabalarının	4	2,0
Diğer	6	3,0
Yetişilen Ailenin Türü		
Çekirdek aile	174	84,1
Geniş aile	23	11,1
Diğer	6	2,9
15 yaşa Kadar Birlikte Yaşanılan Ailenin Maddi Durumu		
Kötü	14	7,0
Orta	111	55,8
İyi	64	32,2
Çok iyi	9	5,0
Ailede Cinsel Konuların Konuşulmasına Yaklaşım		
Olağan karşılandı	32	16,1
Aile içinde cinsel konular pek konuşulmazdı	166	83,9
Cinsel Bilgileri İlk Öğrenme Yaşı		
4-9 Yaş Arası	8	4,2
10-14 Yaş arası	121	63,4
15-18 Yaş Arası	59	30,9
19 -20 Yaş	3	1,5
İlk Cinsel Bilgi Kaynağı		
Anne	23	11,5
Baba	9	4,5
Kardeş (abla/ağabey)	11	5,5
Arkadaş	78	39,0
Öğretmen	34	17,0
İletişim araçları	23	11,5
Hiçkimse	9	4,5
Diğer	13	6,5

Kayıp veriler değerlendirmeye dahil edilmemiştir.

Katılımcıların, 104' ü (%50,7) kadın, 101' i (%49,8) erkek katılımcıdan oluşmaktadır. Katılımcıların, 190' ı (%90,8) 20-30 yaş arasında iken 17' si (%8,2) 31- 40 yaş aralığındadır.

Katılımcıların 131'i (%63,3) bekâr/ilişkisi yok iken, 45'i (%21,7) bekâr/ ilişkisi var ve 31' i (%15) ise evlidir. Katılımcıların eğitim durumları incelendiğinde ise, 4' ü (%1,9) sadece okuryazar, 5'i (%2,4) ortaokul, 89' u

(%43) lise, 90' ı (%43,5) üniversite ve 19' u (%9,2) ise yüksek lisans veya doktora mezunudur.

Araştırmaya katılanların 144' ü (%69,6) herhangi bir işte çalışmıyor iken, 63' ü (%30,4) ise bir işte çalışmaktadır. Katılımcıların 14' ü (%6,8) ekonomik durumunu kötü, 121' i (%58,5) orta, 57' si (%27,5) iyi ve 15' i (%7,2) ise çok iyi olarak belirtmiştir. İdari sınırlar çerçevesinde, katılımcıların 8' i (%3,9) kasaba/köyde yaşarken, 31' i (%15) şehirde ve 167' si (%81,1) ise büyükşehirde yaşamaktadır. 15 yaşına kadar yaşamın geçirildiği bölge değerlendirildiğinde; katılımcıların 21' i (%10,2) köy/kasabada, 95' i (%46,3) şehirde ve 89' u (%43,4) ise büyükşehir sınırları içinde yaşamış olduğunu belirtmiştir.

Katılımcıların 203' ünün (%98,1) annesi hayattayken, 193' ünün (%93,2) ise babası hayattadır. Araştırmaya katılan katılımcıların annelerinin 13'ü (%6,3) okuma yazma bilmiyor iken, 24'ünün (%11,6) annesi sadece okuryazardır ve 49' u (%23,7) ilkokul mezunu, 36'sı (%17,4) ortaokul mezunu, 62' si (%30,5) lise ve 22' si (%10,6) üniversite mezunudur. Katılımcıların babalarının eğitim durumuna bakıldığında; 8' i (%3,9) okuma yazma bilmemektedir, 11' i (% 5,3) sadece okur yazardır, 36' sı (%17,4) ilkokul, 39' u (%18,8) ortaokul, 68' i (%32,9) lise ve 45' i (%21,7) üniversite mezunudur.

Araştırmaya katılanların 169' unun (%81,6) ebeveynleri birlikte yaşarken, 4' ü (%1,9) birlikte olup ayrı yaşamaktadır, 15' i (%7,2) boşanmış olması, 3' ünün annesinin vefat etmiş olması ve 14' ünün babasının vefat etmiş olması sebebiyle ayrı yaşamaktadır. Katılımcıların 174' ü (%87,9) 15 yaşına kadar olduğu dönemde anne ve babası birlikte yaşamıştır, 11'inin (%5,6) babası ayrı ya da ölmüş ve annesi ile birlikte, 3' ünün (%1,5) annesi ayrı ya da ölmüş ve babası ile birlikte, 4' ü (%2,0) hem anne hem de babasından ayrı akrabaları ile birlikte yaşamaktadır, 6' sı (%3,0) diğer sebeplerle anne ve babası ile birlikte değildir. 174 kişi (%84,1) çekirdek aile, 23'ü (%11,1) geniş aile ve 6' sı (%2,9) bunların dışında bir ortamda yetişmiştir. 15 yaşa kadar olduğu dönemde yetiştiği ailenin maddi durumunu, katılımcıların 14' ü (%7,0) kötü, 111' i (%55,8) orta, 64'ü (%32,2) ve 9' u (%5,0) çok iyi olarak değerlendirmiştir. Katılımcıların 32' sinin (%16,1) ailesinde cinsel konuların konuşulması olağan karşılanırken, 166' sının (%83,9) ailesinde cinsel konular

pek konuşulmamaktadır. Yine katılımcıların 8' i (%4,2) cinsel bilgileri ilk defa 4-9 yaş aralığında iken, 121' i (%63,4) 10-14 yaş aralığında iken, 59' u (%30,9) 15-18 yaş aralığında iken ve 3'ü (%1,5) 19-20 yaş aralığında iken öğrenmiştir. Ve son olarak katılımcıların ilk cinsel bilgilerini 23' ü (11,5) annesinden, 9' u (%4,5) babasından, 11' i (%5,5) kardeşinden, 78' i (%39,0) arkadaşından, 34' ü (%17,0) öğretmeninden, 23' ü (%11,5) iletişim araçlarından, 13' ü (%6,5) bunların dışında bir kaynaktan öğrenmiş olup 9' u (%4,5) hiç kimseden bilgi edinmemiştir.

3.2. Veri Toplama Araçları

3.2.1. Young Şema Ölçeği – Kısa Form 3 – YŞÖ – KF3

Çalışmada erken dönem uyum bozucu şemaların belirlenmesinde Young Şema Ölçeği' nin kısa formunun 3. versiyonu (YŞÖ – KF3) kullanılmıştır (EK 2. Young Şema Ölçeği Kısa Formu). Ölçeğin uzun formu 205 madde ve 16 şemadan oluşmakta olup Young ve Brown (1990), 15 şema ve 75 maddeden oluşan kısa formu (Young, 1994), sonrasında 90 maddelik kısa form Onay Arayıcılık, Cezalandırıcılık ve Karamsarlık şemalarının eklenmesiyle oluşturulmuştur (Young, 2004).

Ölçek 5 şema alanı ve bu alanların kapsadığı 18 erken dönem uyum bozucu şemadan oluşmaktadır. Ölçekte yer alan şema alanları; kopukluk/reddedilmişlik, zedelenmiş otonomi/performans, zedelenmiş sınırlar, diğerleri yönelimlilik ve aşırı tetikte olma/bastırılmışlıktır. Şema boyutları ise; terk edilme/istikrarsızlık, güvensizlik/suistimal edilme, duyguları bastırma, kusurluluk/utanç, sosyal izolasyon/yabancılaşma, bağımlılık/yetersizlik, hastalıklar ve tehditler karşısında dayanıksızlık, iç içelik/gelişmemiş benlik, başarısızlık, hak görme/büyüklük, yetersiz özdenetim, boyun eğicilik, kendini feda, onay arayıcılık, karamsarlık, duygusal yoksunluk, yüksek standartlar/aşırı eleştiricilik ve cezalandırıcılıktır.

Ölçek “benim için tamamıyla yanlış (1)” cevabından “beni mükemmel şekilde tanımlıyor(6)” cevabına doğru derecelenen altılı likert tipi bir ölçektir. Yüksek puanlar daha çok sayıda ve daha şiddetli erken dönem uyum bozucu şema varlığına işaret etmektedir.

Ölçeğin Türkçe formunun geçerlik ve güvenilirlik çalışmasında (Soygüt, Karaosmanoğlu ve Çakır, 2009); test-tekrar test güvenilirliğinin, şema boyutları açısından $r = .66-.82$ ($p < .01$), şema alanları açısından, $r = .66-.83$ ($p < .01$) arasında değiştiği görülmüştür. Ölçeğin iç tutarlılık katsayısının; şema boyutları için $\alpha = .63-.80$ şema alanları için de $\alpha = .53-.81$ arasında değiştiği görülmüştür. Faktör analizi sonucunda yorumlanabilir 14 şema olduğu tespit edilmiştir. Yapılan analizler sonucunda 14 şema boyutu ve 5 şema alanı tespit edilmiştir. Bunlar başarısızlık, duygusal yoksunluk, karamsarlık, onay arayıcılık, duyguları bastırma, cezalandırılma/aşırı sorumluluk, iç içelik, kendini feda, güvensizlik/suistimal edilme, terk edilme, ayrıcalıklılık, yüksek standartlar, yetersiz özdenetim, cezalandırılma, kusurluluk, boyun eğicilik ve hastalıklar ve tehditler karşısında dayanıksızlık şema boyutlarıdır. Aynı zamanda üst sıra faktör analizi incelemeleri sonucundaki Şema alanları ise, Zedelenmiş Otonomi, Kopukluk, Yüksek Standartlar, diğeri yönelimlilik ve Zedelenmiş Sınırlar olmak üzere 5 şema alanı belirlenmiştir.

Yapılan mevcut çalışmada şema boyutlarının cronbach alpha iç tutarlık katsayıları .64 ile .80 arasında değiştiği saptanmış olup ölçeğin toplam skoru için katsayının .94 olduğu ortaya konmuştur. (Duygusal Yoksunluk $\alpha = .68$, Başarısızlık $\alpha = .75$, Karamsarlık $\alpha = .68$, Sosyal İzolasyon/Güvensizlik $\alpha = .72$, Duyguları Bastırma $\alpha = .74$, Onay Arayıcılık $\alpha = .78$, İç İçe Geçme/Bağımlılık $\alpha = .80$, Ayrıcalıklılık/Yetersiz Öz Denetim $\alpha = .66$, Kendini Feda $\alpha = .71$, Terk Edilme $\alpha = .65$, Cezalandırılma $\alpha = .71$, Kusurluluk $\alpha = .77$, Tehditler Karşısında Dayanıksızlık $\alpha = .64$, Yüksek Standartlar $\alpha = .66$).

3.2.2. Young Ebeveynlik Ölçeği – YEBÖ

Algılanan ebeveynlik biçimlerinin ölçülmesinde Young Ebeveynlik Ölçeği (YEBÖ) kullanılmıştır (EK 3. Young Ebeveynlik Ölçeği). Ölçek Young (1994) tarafından geliştirilmiş olup 72 maddeden oluşmaktadır. Maddeler kuramsal olarak duygusal yoksunluk, terkedilme/istikrarsızlık, güvensizlik/suistimal edilme, hastalıklar ve tehditler karşısında dayanıksızlık, bağımlılık/yetersizlik, kusurluluk/utanç, başarısızlık, yüksek standartlar/aşırı eleştiricilik, kendini feda, hak görme/büyüklik, yetersiz özdenetim, iç

içelik/gelişmemiş benlik, karamsarlık, duyguları bastırma, cezalandırılma, onay arayıcılık ve boyun eğicilik şemalarıyla ilişkilidir.

Ölçek “tamamıyla yanlış (1)” cevabından “tamamıyla uyuyor(6)” cevabına doğru derecelenen altılı likert tipi bir ölçektir. Ölçekten alınan yüksek puanlar, ebeveynin erken dönem uyum bozucu şema oluşumunda yönelik olumsuz ebeveynlik tutumlarını göstermektedir. Duygusal yoksunluk şemasını temsil eden ilk beş maddeden alınan düşük puanlar şemanın oluşumuna yönelik ebeveyn stillerini temsil ettiklerinden bu 5 madde ters olarak puanlanmaktadır. Ölçeğin Türkçe formunun geçerlik ve güvenirlik çalışmasının Soygüt, Karaosmanoğlu ve Çakır (2008) tarafından yapıldığı çalışmada 8 maddenin örnekleme temsil etmediği sonucuna ulaşıldığından ölçek 64 madde üzerinden değerlendirilmiştir. Yapılan Temel Bileşenler Analizi sonucu ortaya çıkan ebeveynlik boyutları; “kuralcı/kalıplı”, “küçümseyici/kusur bulucu”, “duygusal bakımdan yoksun bırakıcı”, “sömürücü/istismar edici”, “asırı koruyucu/evhamlı”, “başarı odaklı”, “kontrol etmeyen/sınırsız”, “kötümser/endişeli”, “cezalandırıcı” ve “duygularını bastıran/değişime kapalı” ebeveynlik olarak belirlenmiştir. Özgün formdan farklı olarak, YEBÖ’nün duygusal bakımdan yoksun bırakıcı ebeveynlik boyutundaki tüm maddeler (1,2,3,4,5,36,45 ve 52) ters puanlanmaktadır.

Ölçeğin güvenirlik çalışmasında YEBÖ-A formu için yapılan test-tekrar test güvenirliği analizi sonuçlarına göre Pearson korelasyon katsayıları $r=.38-.83$ ($p <.01$) arasında değişirken YEBÖ-B formu için ise Pearson korelasyon katsayıları $r=.56-.85$ ($p <.01$) arasında değişmektedir. Ölçeğin iç tutarlık katsayısı ise ebeveynlik boyutları bakımından anne formunda $\alpha=.53-.86$, baba formunda ise $\alpha=.61-.89$ arasında değişmektedir. Anne formuna ilişkin boyutların toplam iç tutarlık katsayısı $\alpha=.90$, baba formuna ilişkin boyutların toplam iç tutarlık katsayısı ise yine $\alpha=.90$ bulunmuştur.

Yapılan mevcut çalışmada ebeveynlik biçimlerinin anne formu için cronbach alpha iç tutarlık katsayıları .45 ile .89, baba formu için ise .36 ile .87 arasında değiştiği saptanmıştır. Ölçeğin toplam skor katsayısının anne formu için .91, baba formu için .89 olduğu ortaya konmuştur. (Anne formu için; kuralcı/kalıplı $\alpha=.73$, küçümseyici/kusur bulucu $\alpha=.89$, duygusal bakımdan yoksun bırakıcı $\alpha=.67$, sömürücü/istismar edici $\alpha=.90$, aşırı koruyucu/evhamlı

$\alpha=.63$, koşullu/başarı odaklı $\alpha=.68$, aşırı izin verici/sınırsız $\alpha=.64$, kötümser/endişeli $\alpha=.79$, cezalandırıcı $\alpha=.45$, değişime kapalı/duygularını bastıran $\alpha=.47$ Baba formu için; kuralcı/kalıplayıcı $\alpha=.69$, küçümseyici/kusur bulucu $\alpha=.87$, duygusal bakımdan yoksun bırakıcı $\alpha=.76$, sömürücü/istismar edici $\alpha=.83$, aşırı koruyucu/evhamlı $\alpha=.66$, koşullu/başarı odaklı $\alpha=.72$, aşırı izin verici/sınırsız $\alpha=.67$, kötümser/endişeli $\alpha=.74$, cezalandırıcı $\alpha=.36$, değişime kapalı/duygularını bastıran $\alpha=.42$).

3.2.3.Hendrick Cinsel Tutum Ölçeği - HCTÖ

Hendrick ve Hendrick (1987)' e ait olan, Hendrick ve arkadaşları (2006) tarafından geliştirilen Hendrick Cinsel Tutum Ölçeği' nin Türkçe formunun geçerlik ve güvenirlik çalışması Totan ve arkadaşları (2012) tarafından yapılmıştır. Ölçek 23 maddeden oluşmaktadır. Ölçekte cinsel tutumun; doğum kontrolü, paylaşım, araç olarak değerlendirme ve onaylayıcılık olmak üzere dört boyutu bulunmaktadır.

Ölçek “kesinlikle katılıyorum (A)” cevabından “kesinlikle katılmıyorum tanımlıyorum(E)” cevabına doğru derecelenen beşli likert tipi bir ölçektir. Ölçeğin tamamından alınan yüksek puan bireyin ideal, sağlıklı ve dengeli cinsel tutum içinde olduğuna, düşük puanlar ise bireyin kendini merkeze aldığı cinsel yaşam içinde olduğunu ve idealden uzak cinsel tutuma sahip olduğuna işaret etmektedir.

Ölçeğin Türkçe versiyonunun geçerlik ve güvenirlik çalışmasında en çok olabilirlik yöntemine dayalı ikinci düzeyde doğrulayıcı faktör analizi (DFA), Cronbach alfa, madde toplam korelasyonları, alt-üst %27' lik grup ayırt ediciliği ile incelenmiş, cinsiyet farklılıkları için t- testi analizi, ekonomik düzeye bağlı farklılıklar için tek yönlü varyans analizi yapılmıştır. Ölçeğin güvenirlik analizleri katılımcılarla %40' lık ve %60' lık dilimdeki grupların iç tutarlılık katsayıları hesaplanarak incelenmiştir. Elde edilen sonuçlara göre katılımcıların onaylayıcılık boyutu için Cronbach alfa katsayısı 0.86, doğum kontrolü için 0.84, paylaşım için 0.66, araç olarak değerlendirme 0.69 ve genel toplam için 0.85 olarak hesaplanmıştır. Çapraz geçerleme için %40' lık dilime ait Cronbach alfa katsayısı onaylayıcılık 0.84, doğum kontrolü 0.82, paylaşım

0.65, araç olarak değerlendirme 0.67 toplam 0.81, %60' lık dilime ait Cronbach alfa katsayısı onaylayıcılık 0.86, doğum kontrolü 0.85, paylaşım 0.67, araç olarak değerlendirme 0.70 toplam 0.86 olarak hesaplanmıştır. Madde analizleri sonucunda madde ortalamalarının 1.61 – 4.12 arasında olduğu, madde korelasyonlarının 0.30' un üstünde değer alarak 0.38 – 0.76 arasında olduğu tespit edilmiştir. Maddelerin düşük ve yüksek cevapları ayırt etme gücü alt üst %27' lik grupların tüm maddelere verdikleri cevaplar kullanılarak incelenmiştir. Sonucunda tüm maddelerin yüksek ve düşük cinsel tutuma sahip bireyleri ayırt ettiği anlaşılmıştır ($t_{415} = 4.48 - 24.13$).

Cinsel tutumun cinsiyete göre önemli ölçüde farklılık gösterip göstermediği bağımsız örneklem için t- testi analizleriyle incelenmiştir. İncelemeler sonucunda paylaşım boyutunda kadınlar (13.13 ± 3.64) ve erkekler (13.64 ± 3.70) arasında önemli farklılıkların olmadığı, erkeklerin (37.93 ± 6.67) kadınlara (30.47 ± 8.79) kıyasla daha onaylayıcı olduğu ($t_{763} = 13.57$, $p = 0.000$, Cohen $d = 0.69$), kadınların (5.16 ± 2.26) erkeklerden (4.68 ± 2.27) daha fazla doğum kontrol düzeyine sahip oldukları ($t_{763} = 2.80$, $p = 0.005$, Cohen $d = 0.17$), erkeklerin (14.65 ± 3.67) kadınlara (13.88 ± 4.15) oranla daha fazla araç olarak değerlendirme düzeyine sahip oldukları ($t_{763} = 2.64$, $p = 0.008$, Cohen $d = 0.15$) ve toplamda erkeklerin (70.89 ± 10.88) kadınlara (62.63 ± 10.88) göre daha yüksek ortalamaya sahip oldukları bulunmuştur ($t_{763} = 2.64$, $p = 0.008$, Cohen $d = 0.15$). Aynı zamanda ekonomik düzeyin cinsel tutuma yönelik belirleyici rolünü anlamak için tek yönlü varyans analizleri kullanılmıştır. Analiz sonucunda genel toplamda ($F_{2-755} = 2.36$, $p = 0.095$) alt, orta ve üst ekonomik düzeylerde önemli farklılıkların olmadığı bulunmuştur.

HTCÖ' nün geçerlilik ve güvenirlik analizleri, ölçeğin Hendrick ve arkadaşlarının (Hendrick, Hendrick ve Reich, 2006). Ulaştığı dört faktörlü yapının incelenmesi üzerine kurgulanmıştır. İlk olarak ikinci düzey DFA sonucunda ölçeğin Türkçe formunda onaylayıcılık, doğum kontrolü, paylaşım ve araç olarak değerlendirme olmak üzere dört faktörlü özgün yapısını koruduğu belirlenmiştir. Alt boyutlara ait iç tutarlılık katsayıları kabul edilebilir sınırların üzerinde bulunmuştur. Katılımcıların tümünde ve %40-60' lık çapraz geçiş gruplarında kabul edilebilir uyum belirteç değerlerine ve Cronbach alfa katsayılarına ulaşılması, hesaplanan değerlerin

tutarlılık göstermesi yönünde kanıt olarak değerlendirilmiştir. Ölçeğin madde analizleri sonucunda, tüm maddelerin toplam korelasyonlarının yeterlilik gösterdiği, ayrıca cinsel tutum düzeyleri yüksek ve düşük olan gruplarda maddelerin ayırt edici nitelik taşıdığı görülmektedir. Dört faktörlü yapının incelenmesi şu şekildedir:

Onaylayıcılık

İlk 10 maddeden alınan toplam değeri sonucunda elde edilir. A=1, B=2, C=3, D=4, E=5 olarak puanlanmaktadır. Bu alt boyuttan alınan düşük puan bireyin gelişigüzel cinsel yaşamı ve bu yaşama yönelik tutum sahibi olduğunu belirtmektedir.

Doğum Kontrolü

11 – 13 arasındaki maddelerin toplamı sonucunda elde edilmektedir. A=5, B=4, C=3, D=2, E=1 olarak puanlanmaktadır. Buradan alınan yüksek puan bireyin sorumlu ve hoşgörülü cinsel yaşamı tercih etme eğiliminde olduğunu ve cinsel eşini merkezde tuttuğuna işaret etmektedir.

Paylaşım

11 – 18 arasındaki maddelerin toplam sonucunda elde edilmektedir. A=5, B=4, C=3, D=2, E=1 olarak puanlanmaktadır. Paylaşım boyutundan alınan yüksek puan bireyin ideal cinsel tutum sergilemeye yönelik tutuma sahip olduğunu belirtmektedir.

Araç Olarak Değerlendirme

19 – 23 arasındaki maddelerden alınan toplam puan sonucunda ulaşılmaktadır. A=1, B=2, C=3, D=4, E=5 olarak puanlanmaktadır. Bu alt boyuttan alınan puanın düşük olması bireyin cinsel yaşamında kendisini merkezde tutma eğiliminde olduğunu, biyolojik ve faydacı cinsel tutuma sahip olduğunu göstermektedir.

Ölçek toplamından alınan yüksek puan kişilerin ideal ve dengeli cinsel tutum içinde olduğuna, düşük puan kişilerin ideal cinsel tutumdan uzaklaşıp kendini merkeze alan cinsel tutum içinde olduğuna işaret etmektedir.

Yapılan mevcut çalışmada Cinsel Tutum Ölçeğinin toplam skorundan elde edilen iç tutarlık katsayısı .89 olduğu tespit edilmiştir. Cinsel Tutumun Alt Boyutları katsayılarının .74 ile .90 arasında değiştiği sonucuna ulaşılmıştır. (Onaylayıcılık $\alpha=.90$, Doğum Kontrol $\alpha=.80$, Paylaşım $\alpha=.74$, Araç Olarak Değerlendirme $\alpha=.79$).

3.2.4.Bilgilendirilmiş Onam ve Demografik Bilgi Formu

Araştırmaya başlamadan önce katılımcıların araştırma ile ilgili bilgilendirildiği bir form hazırlanmıştır. Formda araştırmacının kimliği, araştırmanın amacı, tahmini uygulama süresi ve katılımcılardan beklentiler yer almaktadır. Bilgilendirilmiş Onam Formu EK 2' de verilmiştir. Araştırmacı tarafından hazırlanan demografik bilgi formunda katılımcılardan cinsiyet, yaş, eğitim gibi çeşitli sosyo-demografik bilgileri içeren sorulara ek olarak katılımcıların erken dönemde ebeveynleri ile olan yaşantılarına, cinsel bilgi kaynaklarına yönelik sorular da eklenmiştir.

3.3.Verilerin Toplanma Süreci

Çalışmanın verileri 20 ila 40 yaşları arasında olan kadın ve erkek katılımcılardan oluşmaktadır. Veri toplama işlemi verilerin bir kısmı internet üzerinden, geri kalan kısmı ise ölçeklerin katılımcılara ulaştırılması yoluyla gerçekleştirilmiştir. Katılımcılara araştırmacı tarafından hazırlanan Demografik Bilgi Formu, Young Şema Ölçeği, Young Ebeveyn Ölçeği ve Hendrick Cinsel Tutum Ölçeği uygulanmıştır. Veriler, Mart 2018 ve Eylül 2018 tarihleri arasında toplanmıştır.

3.4.Verilerin Analizi

Araştırma verileri için 235 katılımcıya ulaşılmış olup veri girişi esnasında eksik verilerin bulunduğu tespit edilmiştir. Yeterli güven aralığını sağlamadığından 28 katılımcının verileri analize dahil edilmemiştir. 207 katılımcıya ait olan veri girişleri kontrol edilerek analize dahil edilmiştir. İstatistiksel değerlendirme SPSS (Statistics package for social science)

versiyon 22.0 ile yapılmıştır. Cinsel tutumların alt boyutları ile erken dönem uyum bozucu şemalar ve algılanan ebeveynlik tutumlarının boyutlarının karşılaştırmasında regresyon analizi kullanılmıştır. Tüm analizlerde anlamlılık sınırı 0.95 ($p<0.05$) kabul edilmiştir.

4.BÖLÜM

BULGULAR

4.1. Erken Dönem Uyum Bozucu Şemalar ile Cinsel Tutum Ölçeğinin Alt Boyutları Arasındaki Bulgular

Bu bölümde Erken Dönem Uyum Bozucu Şemalar ile Cinsel Tutum Ölçeği' nin Onaylayıcılık, Doğum Kontrolü, Paylaşım ve Araç Olarak Değerlendirme alt boyutlarıyla yapılan Çoklu Doğrusal Regresyon Analizi sonuçlarına yer verilecektir.

4.1.1. Erken Dönem Uyum Bozucu Şemalar ve Cinsel Tutumun “Onaylayıcılık” Boyutu Arasındaki İlişkiler

Tablo 4.1. incelendiğinde Young Şema Ölçeği alt boyutlarının “Onaylayıcılık” alt boyutu üzerindeki etkilerini incelemek amacıyla kurulan çoklu doğrusal regresyon modeli istatistiksel olarak anlamlı bir modeldir ($F=3,094$ $p=0,000$). Kurulan modelde çoklu bağlantı sorunu ve otokorelasyon sorunu bulunmamaktadır ($D.W.>1,700$ $VIF<5$). Kurulan modelde bağımsız değişkenler “Onaylayıcılık” alt boyutunun %12,5’ini açıklamaktadır (Uyarlanmış $R^2=0,125$). Bağımsız değişkenlerin katsayıları incelendiğinde “Ayrıcalıklılık/Yetersiz Özdenetim” ve “Kusurluluk” alt boyutlarının “Onaylayıcılık” alt boyutu ile istatistiksel olarak anlamlı ilişkileri bulunmakta ($p<0,05$), diğer değişkenlerin ise Onaylayıcılık ile istatistiksel olarak anlamlı ilişkisi bulunmamaktadır ($p>0,05$).

Tablo 4.1. Erken Dönem Uyum Bozucu Şemalar ve Onaylayıcılık Alt Boyutunu İnceleyen Regresyon Analizi

Bağımlı Değişken:	B	St.Hata	St. B	T	P	VIF
Onaylayıcılık						
Sabit	41,805	3,230		12,941	0,000*	
Duygusal Yoksunluk	0,179	0,195	0,091	0,918	0,360	2,325
Başarısızlık	0,397	0,235	0,197	1,690	0,093	3,193
Karamsarlık	0,265	0,204	0,125	1,298	0,196	2,173
Sosyal İzolasyon/Güvensizlik	-0,084	0,166	-0,052	-0,504	0,615	2,502
Duyguları Bastırma	-0,063	0,163	-0,033	-0,389	0,698	1,716
Onay Arayıcılık	-0,002	0,162	-0,001	-0,013	0,989	2,468
İç İççe Geçme/Bağımlılık	-0,165	0,166	-0,120	-0,995	0,321	3,407
Ayrıcalıklılık/Yetersiz Özdenetim	-0,271	0,130	-0,176	-2,092	0,038*	1,665
Kendini Feda	-0,037	0,179	-0,019	-0,205	0,838	1,946
Terk Edilme	-0,312	0,251	-0,133	-1,242	0,216	2,689
Cezalandırılma	0,296	0,167	0,172	1,773	0,078	2,222
Kusurluluk	-0,712	0,228	-0,374	-3,124	0,002*	3,376
Tehditler Karşısında Dayanıksızlık	-0,076	0,188	-0,035	-0,402	0,688	1,832
Yüksek Standartlar	-0,130	0,235	-0,046	-0,555	0,580	1,615
Model İstatistikleri: F=3,094 p=0,000* R ² =0,184 Uyarlanmış R ² =0,125 Durbin Watson=1,730						

*: p<0,05

4.1.2. Erken Dönem Uyum Bozucu Şemalar ve Cinsel Tutumun “Doğum Kontrol” Boyutu Arasındaki İlişkiler

Tablo 4.2. ‘de gösterildiği gibi Young Şema Ölçeği alt boyutlarının “Doğum Kontrol” alt boyutu üzerindeki etkilerini incelemek amacıyla kurulan çoklu doğrusal regresyon modeli istatistiksel olarak anlamlı bir modeldir (F=2,153 p=0,011). Kurulan modelde çoklu bağlantı sorunu ve otokorelasyon sorunu bulunmamaktadır (D.W.>1,700 VIF<5). Kurulan modelde bağımsız değişkenler “Doğum Kontrol” alt boyutunun %7,3’ünü açıklamaktadır (Uyarlanmış R²=0,073). Bağımsız değişkenlerin katsayıları incelendiğinde “Onay Arayıcılık” ve “Kusurluluk” alt boyutları ile “Doğum Kontrol” alt boyutu arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki vardır (p<0,05), diğer değişkenler ile doğum kontrol alt boyutu arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki bulunmamaktadır (p>0,05).

Tablo 4.2. Erken Dönem Uyum Bozucu Şemalar ve Doğum Kontrol Alt Boyutunu İnceleyen Regresyon Analizi

Bağımlı Değişken:	B	St.Hata	St. B	T	P	VIF
Doğum Kontrol						
Sabit	3,734	0,900		4,149	0,000*	
Duygusal Yoksunluk	0,042	0,054	0,079	0,774	0,440	2,325
Başarısızlık	-0,002	0,065	-0,004	-0,029	0,977	3,193
Karamsarlık	0,064	0,057	0,111	1,123	0,263	2,173
Sosyal İzolasyon/Güvensizlik	-0,067	0,046	-0,153	-1,444	0,150	2,502
Duyguları Bastırma	-0,027	0,045	-0,052	-0,590	0,556	1,716
Onay Arayıcılık	0,123	0,045	0,288	2,730	0,007*	2,468
İç İççe Geçme/Bağımlılık	0,029	0,046	0,079	0,636	0,525	3,407
Ayrıcalıklılık/Yetersiz Özdenetim	-0,012	0,036	-0,029	-0,340	0,735	1,665
Kendini Feda	-0,047	0,050	-0,089	-0,949	0,344	1,946
Terk Edilme	-0,072	0,070	-0,113	-1,026	0,306	2,689
Cezalandırılma	-0,034	0,046	-0,074	-0,737	0,462	2,222
Kusurluluk	0,158	0,063	0,307	2,487	0,014*	3,376
Tehditler Karşısında Dayanıksızlık	-0,029	0,053	-0,051	-0,560	0,576	1,832
Yüksek Standartlar	0,009	0,065	0,011	0,133	0,894	1,615

Model İstatistikleri: F=2,153p=0,011* R²=0,136 Uyarlanmış R²=0,073 Durbin Watson=1,931

*: p<0,05

4.1.3. Erken Dönem Uyum Bozucu Şemalar ve Cinsel Tutumun “Paylaşım” Boyutu Arasındaki İlişkiler

Tablo 4.3. incelendiğinde Young Şema Ölçeği alt boyutlarının “Paylaşım” alt boyutu üzerindeki etkilerini incelemek amacıyla kurulan çoklu doğrusal regresyon modeli istatistiksel olarak anlamlı bir modeldir (F=2,077 p=0,015). Kurulan modelde çoklu bağlantı sorunu ve otokorelasyon sorunu bulunmamaktadır (D.W.>1,700 VIF<5). Kurulan modelde bağımsız değişkenler “Paylaşım” alt boyutunun %6,8’ini açıklamaktadır (Uyarlanmış R²=0,068). Bağımsız değişkenlerin katsayıları incelendiğinde “Ayrıcalıklılık/Yetersiz Özdenetim” ve “Kusurluluk” alt boyutları ile “Paylaşım” alt boyutu arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki varken (p<0,05) diğer değişkenler ile paylaşım arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki bulunmamaktadır (p>0,05).

Tablo 4.3. Erken Dönem Uyum Bozucu Şemalar ve Paylaşım Alt Boyutunu İnceleyen Regresyon Analizi

Bağımlı Değişken:	B	St.Hata	St. B	t	P	VIF
Paylaşım						
Sabit	17,686	1,482		11,933	0,000*	
Duygusal Yoksunluk	0,054	0,089	0,062	0,601	0,548	2,325
Başarısızlık	0,121	0,108	0,135	1,123	0,263	3,193
Karamsarlık	0,070	0,094	0,075	0,752	0,453	2,173
Sosyal İzolasyon/Güvensizlik	0,040	0,076	0,056	0,529	0,598	2,502
Duyguları Bastırma	-0,023	0,075	-0,028	-0,312	0,755	1,716
Onay Arayıcılık	0,002	0,074	0,002	0,023	0,982	2,468
İç İç Geçme/Bağımlılık	-0,011	0,076	-0,019	-0,150	0,881	3,407
Ayrıcalıklılık/Yetersiz Özdenetim	-0,172	0,059	-0,252	-2,901	0,004*	1,665
Kendini Feda	-0,085	0,082	-0,098	-1,044	0,298	1,946
Terk Edilme	-0,098	0,115	-0,094	-0,850	0,397	2,689
Cezalandırılma	0,126	0,077	0,165	1,645	0,102	2,222
Kusurluluk	-0,222	0,104	-0,262	-2,120	0,035*	3,376
Tehditler Karşısında Dayanıksızlık	-0,122	0,086	-0,129	-1,417	0,158	1,832
Yüksek Standartlar	-0,025	0,108	-0,020	-0,236	0,814	1,615

Model İstatistikleri: F=2,077p=0,015* R²=0,132 Uyarlanmış R²=0,068 Durbin Watson=1,783

*: p<0,05

4.1.4 Erken Dönem Uyum Bozucu Şemalar ve Cinsel Tutumun “Araç Olarak Değerlendirme” Boyutu Arasındaki İlişkiler

Tablo 4.4 ‘de sunulduğu gibi Young Şema Ölçeği alt boyutlarının “Araç Olarak Değerlendirme” alt boyutu üzerindeki etkilerini incelemek amacıyla kurulan çoklu doğrusal regresyon modeli istatistiksel olarak anlamlı bir modeldir (F=1,764 p=0,047). Kurulan modelde çoklu bağlantı sorunu ve otokorelasyon sorunu bulunmamaktadır (D.W.>1,700 VIF<5). Kurulan modelde bağımsız değişkenler “Araç Olarak Değerlendirme” alt boyutunun %4,9’unu açıklamaktadır (Uyarlanmış R²=0,049). Bağımsız değişkenlerin katsayıları incelendiğinde sadece “Yüksek Standartlar” alt boyutu ile “Araç Olarak Değerlendirme” alt boyutu arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki bulunmakta olup (p<0,05) diğer değişkenler ile Araç Olarak Değerlendirme arasında istatistiksel olarak anlamlı ilişki bulunmamaktadır (p>0,05).

Tablo 4.4. *Erken Dönem Uyum Bozucu Şemalar ve Araç Olarak Değerlendirme Alt Boyutunu İnceleyen Regresyon Analizi*

Bağımlı Değişken:	B	St.Hata	St. B	t	P	VIF
Araç Olarak Değerlendirme						
Sabit	17,502	1,587		11,031	0,000	
Duygusal Yoksunluk	-0,115	0,096	-0,124	-1,200	0,232	2,325
Başarısızlık	0,147	0,115	0,155	1,273	0,204	3,193
Karamsarlık	0,129	0,100	0,129	1,289	0,199	2,173
Sosyal İzolasyon/Güvensizlik	-0,055	0,082	-0,073	-0,677	0,499	2,502
Duyguları Bastırma	0,038	0,080	0,042	0,476	0,634	1,716
Onay Arayıcılık	-0,002	0,079	-0,003	-0,027	0,979	2,468
İç İç Geçme/Bağımlılık	-0,038	0,081	-0,058	-0,466	0,642	3,407
Ayrıcalıklılık/Yetersiz Özdenetim	0,026	0,064	0,036	0,414	0,679	1,665
Kendini Feda	-0,122	0,088	-0,132	-1,395	0,165	1,946
Terk Edilme	0,036	0,123	0,032	0,290	0,772	2,689
Cezalandırılma	0,069	0,082	0,085	0,844	0,400	2,222
Kusurluluk	-0,052	0,112	-0,058	-0,468	0,641	3,376
Tehditler Karşısında Dayanıksızlık	-0,070	0,093	-0,069	-0,752	0,453	1,832
Yüksek Standartlar	-0,345	0,115	-0,258	-2,990	0,003*	1,615
Model İstatistikleri: F=1,764 p=0,047* R ² =0,114 Uyarlanmış R ² =0,049 Durbin Watson=1,964						

*: p<0,05

4.2. Algılanan Ebeveynlik Biçimleri ile Cinsel Tutum Ölçeğinin Alt Boyutları Arasındaki Bulgular

Aşağıdaki bölümde Algılanan Ebeveynlik Biçimleri (Anne ve Baba Formu için) ile Cinsel Tutum Ölçeği' nin Onaylayıcılık, Doğum Kontrolü, Paylaşım ve Araç Olarak Değerlendirme alt boyutlarıyla yapılan Çoklu Doğrusal Regresyon Analizi sonuçlarına yer verilecektir. Tüm değişkenlerin iç tutarlık katsayılarının belirlenmesi amacıyla Cronbach Alpha analizi uygulanmıştır. Analiz sonucunda hem anne hem baba formu için “Cezalandırıcı” ve “Değişime Kapalı/Duygularını Bastıran” ebeveynlik biçimlerinin katsayı değeri .50' nin altında olması sebebi ile regresyon analizine dahil edilmemiştir.

4.2.1 Algılanan Annelik Biçimleri ve Cinsel Tutumun “Onaylayıcılık” Boyutu Arasındaki İlişkiler

Tablo 4.5. incelendiğinde Young Ebeveynlik Ölçeği alt boyutlarının “Onaylayıcılık” alt boyutu üzerindeki etkilerini incelemek amacıyla kurulan çoklu doğrusal regresyon modeli istatistiksel olarak anlamlı bir modeldir ($F=2,293$ $p=0,023$). Kurulan modelde çoklu bağlantı sorunu ve otokorelasyon sorunu bulunmamaktadır ($D.W.>1,700$ $VIF<5$). Kurulan modelde bağımsız değişkenler “Onaylayıcılık” alt boyutunun %4,9’unu açıklamaktadır (Uyarlanmış $R^2=0,049$). Bağımsız değişkenlerin katsayıları incelendiğinde “Duygusal Bakımdan Yoksun Bırakıcı” alt boyutu ile “Onaylayıcılık” alt boyutu arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki bulunduğu ($p<0,05$) diğer değişkenler ile Onaylayıcılık arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki bulunmadığı sonucuna ulaşılmıştır ($p>0,05$). Buna göre “Duygusal Bakımdan Yoksun Bırakıcı” alt boyutu “Onaylayıcılık” alt boyutunu pozitif yönde etkilemektedir.

Tablo 4.5. *Algılanan Annelik Biçimleri ve Onaylayıcılık Alt Boyutunu İnceleyen Regresyon Analizi*

Bağımlı Değişken:	B	St.Hata	St. B	t	P	VIF
Onaylayıcılık						
Sabit	31,343	4,078		7,686	0,000*	
Kuralcı/Kalıplayıcı	-0,057	0,108	-0,058	-0,527	0,599	2,534
Küçümseyici/Kusur Bulucu	-0,122	0,129	-0,110	-0,946	0,345	2,839
Duygusal Bakımdan Yoksun Bırakıcı	0,254	0,118	0,181	2,146	0,033*	1,500
Sömürücü/İstismar Edici	-0,208	0,176	-0,108	-1,184	0,238	1,766
Aşırı Koruyucu/Evhamlı	-0,174	0,131	-0,121	-1,321	0,188	1,754
Koşullu/Başarı Odaklı	-0,010	0,162	-0,006	-0,063	0,950	1,977
Aşırı İzin Verici/Sınırsız	0,076	0,173	0,034	0,436	0,663	1,282
Kötümser/Endişeli	0,135	0,260	0,052	0,521	0,603	2,134

Model İstatistikleri: $F=2,293$ $p=0,023$ * $R^2=0,087$ Uyarlanmış $R^2=0,049$ Durbin Watson=1,853

*: $p<0,05$

4.2.2. Algılanan Annelik Biçimleri ve Cinsel Tutumun “Doğum Kontrol” Boyutu Arasındaki İlişkiler

Tablo 4.6.’ da sunulduğu üzere Young Ebeveynlik Ölçeği alt boyutlarının “Doğum Kontrol” alt boyutu üzerindeki etkilerini incelemek

amacıyla kurulan çoklu doğrusal regresyon modeli istatistiksel olarak anlamlı bir model değildir. Bu nedenle modele ilişkin yorum yapılamamıştır.

Tablo 4.6. *Algılanan Annelik Biçimleri ve Doğum Kontrol Alt Boyutunu İnceleyen Regresyon Analizi*

Bağımlı Değişken:	B	St.Hata	St. B	T	p	VIF
Doğum Kontrol						
Sabit	5,743	1,160		4,949	0,000	
Kuralcı/Kalıplayıcı	0,031	0,031	0,115	1,015	0,312	2,534
Küçümseyici/Kusur Bulucu	0,012	0,037	0,039	0,327	0,744	2,839
Duygusal Bakımdan Yoksun Bırakıcı	-0,038	0,034	-0,098	-1,117	0,265	1,500
Sömürücü/İstismar Edici	-0,031	0,050	-0,058	-0,613	0,541	1,766
Aşırı Koruyucu/Evhamlı	0,011	0,037	0,027	0,290	0,772	1,754
Koşullu/Başarı Odaklı	-0,036	0,046	-0,079	-0,782	0,435	1,977
Aşırı İzin Verici/Sınırsız	0,036	0,049	0,060	0,735	0,463	1,282
Kötümser/Endişeli	-0,033	0,074	-0,046	-0,441	0,660	2,134
Model İstatistikleri: F=0,479 p=0,870						

*: p<0,05

4.2.3. Algılanan Annelik Biçimleri ve Cinsel Tutumun “Paylaşım” Boyutu Arasındaki İlişkiler

Tablo 4.7. incelendiğinde Young Ebeveynlik Ölçeği alt boyutlarının “Paylaşım” alt boyutu üzerindeki etkilerini incelemek amacıyla kurulan çoklu doğrusal regresyon modeli istatistiksel olarak anlamlı bir modeldir (F=2,198 p=0,029). Kurulan modelde çoklu bağlantı sorunu ve otokorelasyon sorunu bulunmamaktadır (D.W.>1,700 VIF<5). Kurulan modelde bağımsız değişkenler “Paylaşım” alt boyutunun %4,6’sını açıklamaktadır (Uyarlanmış R²=0,046). Bağımsız değişkenlerin katsayıları incelendiğinde sadece “Duygusal Bakımdan Yoksun Bırakıcı” alt boyutu ile “Paylaşım” alt boyutu arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki bulunmaktadır (p<0,05) diğer değişkenler ile Paylaşım arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki bulunmamaktadır (p>0,05).

Tablo 4.7. Algılanan Annelik Biçimleri ve Paylaşım Alt Boyutunu İnceleyen Regresyon Analizi

Bağımlı Değişken:	B	St.Hata	St. B	t	P	VIF
Paylaşım						
Sabit	14,619	1,833		7,977	0,000*	
Kuralcı/Kalıplayıcı	-0,055	0,049	-0,124	-1,130	0,260	2,534
Küçümseyici/Kusur Bulucu	-0,011	0,058	-0,022	-0,187	0,852	2,839
Duygusal Bakımdan Yoksun Bırakıcı	0,101	0,053	0,149	1,758	0,040*	1,500
Sömürücü/İstismar Edici	-0,061	0,079	-0,071	-0,771	0,442	1,766
Aşırı Korumacı/Evhamlı	-0,064	0,059	-0,099	-1,085	0,279	1,754
Koşullu/Başarı Odaklı	-0,009	0,073	-0,012	-0,119	0,905	1,977
Aşırı İzin Verici/Sınırsız	-0,052	0,078	-0,052	-0,665	0,507	1,282
Kötümser/Endişeli	-0,051	0,117	-0,044	-0,434	0,665	2,134

Model İstatistikleri: F=2,198p=0,029* R²=0,084 Uyarlanmış R²=0,046 Durbin Watson=1,773

*: p<0,05

4.2.4. Algılanan Annelik Biçimleri ve Cinsel Tutumun “Araç Olarak Değerlendirme” Boyutu Arasındaki İlişkiler

Tablo 4.8.’ de gösterildiği gibi Young Ebeveynlik Ölçeği alt boyutlarının “Araç Olarak Değerlendirme” alt boyutu üzerindeki etkilerini incelemek amacıyla kurulan çoklu doğrusal regresyon modeli istatistiksel olarak anlamlı bir modeldir (F=2,825 p=0,006). Kurulan modelde çoklu bağlantı sorunu ve otokorelasyon sorunu bulunmamaktadır (D.W.>1,700 VIF<5). Kurulan modelde bağımsız değişkenler “Araç Olarak Değerlendirme” alt boyutunun %6,8’ini açıklamaktadır (Uyarlanmış R²=0,068). Bağımsız değişkenlerin katsayıları incelendiğinde “Kuralcı/Kalıplayıcı”, “Küçümseyici/Kusur Bulucu”, “Duygusal Bakımdan Yoksun Bırakıcı” ve “Koşullu/Başarı Odaklı” alt boyutları ile “Araç Olarak Değerlendirme” alt boyutu arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki bulunmakta (p<0,05) diğer değişkenler ile araç olarak değerlendirme arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki bulunmamaktadır (p>0,05). Buna göre “Kuralcı/Kalıplayıcı” ve “Duygusal Bakımdan Yoksun Bırakıcı” alt boyutları “Araç Olarak Değerlendirme” alt boyutunu pozitif etkilemekte iken “Küçümseyici/Kusur Bulucu” ve “Koşullu/Başarı Odaklı” alt boyutları ise negatif etkilemektedir.

Tablo 4.8. *Algılanan Annelik Biçimleri ve Araç Olarak Değerlendirme Alt Boyutunu İnceleyen Regresyon Analizi*

Bağımlı Değişken:	B	St.Hata	St. B	t	P	VIF
Araç Olarak Değerlendirme						
Sabit	11,327	1,871		6,054	0,000*	
Kuralcı/Kalıplayıcı	0,123	0,050	0,270	2,485	0,014*	2,534
Küçümseyici/Kusur Bulucu	-0,136	0,059	-0,264	-2,296	0,023*	2,839
Duygusal Bakımdan Yoksun Bırakıcı	0,127	0,054	0,195	2,333	0,021*	1,500
Sömürücü/İstismar Edici	0,113	0,081	0,127	1,402	0,162	1,766
Aşırı Korumacı/Evhamlı	-0,084	0,060	-0,125	-1,386	0,167	1,754
Koşullu/Başarı Odaklı	-0,164	0,074	-0,212	-2,211	0,028*	1,977
Aşırı İzin Verici/Sınırsız	-0,028	0,080	-0,027	-0,350	0,727	1,282
Kötümser/Endişeli	0,088	0,119	0,074	0,741	0,460	2,134
Model İstatistikleri: F=2,825p=0,006* R ² =0,105 Uyarlanmış R ² =0,068 Durbin Watson=1,775						

*: p<0,05

4.2.5. Algılanan Babalık Biçimleri ve Cinsel Tutumun “Onaylayıcılık” Boyutu Arasındaki İlişkiler

Tablo 4.9. incelendiğinde Young Ebeveynlik Ölçeği alt boyutlarının “Onaylayıcılık” alt boyutu üzerindeki etkilerini incelemek amacıyla kurulan çoklu doğrusal regresyon modeli istatistiksel olarak anlamlı bir modeldir (F=2,584 p=0,011). Kurulan modelde çoklu bağlantı sorunu ve otokorelasyon sorunu bulunmamaktadır (D.W.>1,700 VIF<5). Kurulan modelde bağımsız değişkenler “Onaylayıcılık” alt boyutunun %9,7’sini açıklamaktadır (Uyarlanmış R²=0,097). Bağımsız değişkenlerin katsayıları incelendiğinde sadece “Küçümseyici/Kusur Bulucu” alt boyutu ile “Onaylayıcılık” alt boyutu arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki varken (p<0,05) diğer değişkenler ile Onaylayıcılık arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki bulunmamaktadır (p>0,05). Buna göre “Küçümseyici/Kusur Bulucu” alt boyutu “Onaylayıcılık” alt boyutunu negatif etkilemektedir.

Tablo 4.9. Algılanan Babalık Biçimleri ve Onaylayıcılık Alt Boyutunu İnceleyen Regresyon Analizi

Bağımlı Değişken:	B	St.Hata	St. B	T	p	VIF
Onaylayıcılık						
Sabit	36,971	3,689		10,022	0,000*	
Kuralcı/Kalıplayıcı	-0,021	0,110	-0,020	-0,187	0,852	2,535
Küçümseyici/Kusur Bulucu	-0,193	0,115	-0,173	-1,683	0,044*	2,241
Duygusal Bakımdan Yoksun Bırakıcı	0,120	0,117	0,096	1,031	0,304	1,841
Sömürücü/İstismar Edici	-0,137	0,166	-0,075	-0,825	0,410	1,757
Aşırı Koruyucu/Evhamlı	-0,155	0,126	-0,106	-1,232	0,220	1,572
Koşullu/Başarı Odaklı	0,131	0,171	0,079	0,768	0,443	2,272
Aşırı İzin Verici/Sınırsız	-0,127	0,176	-0,060	-0,719	0,473	1,497
Kötümser/Endişeli	-0,074	0,251	-0,029	-0,293	0,770	2,031

Model İstatistikleri: F=2,584p=0,011* R²=0,097 Uyarlanmış R²=0,060 Durbin Watson=1,792

*: p<0,05

4.2.6 Algılanan Babalık Biçimleri ve Cinsel Tutumun “Doğum Kontrol” Boyutu Arasındaki İlişkiler

Tablo 4.10. incelendiğinde Young Ebeveynlik Ölçeği alt boyutlarının “Doğum Kontrol” alt boyutu üzerindeki etkilerini incelemek amacıyla kurulan çoklu doğrusal regresyon modeli istatistiksel olarak anlamlı bir modeldir (F=2,466 p=0,014). Kurulan modelde çoklu bağlantı sorunu ve otokorelasyon sorunu bulunmamaktadır (D.W.>1,700 VIF<5). Kurulan modelde bağımsız değişkenler “Doğum Kontrol” alt boyutunun %5,5’ini açıklamaktadır (Uyarlanmış R²=0,055). Bağımsız değişkenlerin katsayıları incelendiğinde “Aşırı Koruyucu/Evhamlı”, “Aşırı İzin Verici/Sınırsız” ve “Kötümser/Endişeli” alt boyutları ile “Doğum Kontrol” alt boyutu arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki bulunmama olup (p<0,05) diğer değişkenler ile Doğum Kontrol arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki bulunmamaktadır (p>0,05). Buna göre “Aşırı Koruyucu/Evhamlı”, “Aşırı İzin Verici/Sınırsız” alt boyutları “Doğum Kontrol” alt boyutunu pozitif etkilemekte iken “Kötümser/Endişeli” alt boyutu ise negatif etkilemektedir.

Tablo 4.10. Algılanan Babalık Biçimleri ve Doğum Kontrol Alt Boyutunu İnceleyen Regresyon Analizi

Bağımlı Değişken:	B	St.Hata	St. B	t	p	VIF
Doğum Kontrol						
Sabit	3,215	0,997		3,224	0,001*	
Kuralcı/Kalıplayıcı	-0,012	0,030	-0,043	-0,389	0,698	2,535
Küçümseyici/Kusur Bulucu	0,054	0,031	0,180	1,752	0,081	2,241
Duygusal Bakımdan Yoksun Bırakıcı	0,015	0,032	0,044	0,469	0,639	1,841
Sömürücü/İstismar Edici	-0,022	0,045	-0,044	-0,481	0,631	1,757
Aşırı Koruyucu/Evhamlı	0,067	0,034	0,170	1,975	0,049*	1,572
Koşullu/Başarı Odaklı	0,005	0,046	0,011	0,106	0,915	2,272
Aşırı İzin Verici/Sınırsız	0,101	0,048	0,179	2,129	0,034*	1,497
Kötümser/Endişeli	-0,177	0,068	-0,255	-2,604	0,010*	2,031

Model İstatistikleri: F=2,466p=0,014* R²=0,093 Uyarlanmış R²=0,055 Durbin Watson=1,851

*: p<0,05

4.2.7. Algılanan Babalık Biçimleri ve Cinsel Tutumun “Paylaşım” Boyutu Arasındaki İlişkiler

Tablo 4.11. incelendiğinde Young Ebeveynlik Ölçeği alt boyutlarının “Paylaşım” alt boyutu üzerindeki etkilerini incelemek amacıyla kurulan çoklu doğrusal regresyon modeli istatistiksel olarak anlamlı bir model değildir. Bu nedenle modele ilişkin yorum yapılamamıştır.

Tablo 4.11. Algılanan Babalık Biçimleri ve Paylaşım Alt Boyutunu İnceleyen Regresyon Analizi

Bağımlı Değişken:	B	St.Hata	St. β	T	P	VIF
Paylaşım						
Sabit	15,784	1,659		9,513	0,000	
Kuralcı/Kalıplayıcı	-0,014	0,050	-0,031	-0,277	0,782	2,535
Küçümseyici/Kusur Bulucu	0,005	0,052	0,010	0,099	0,921	2,241
Duygusal Bakımdan Yoksun Bırakıcı	0,073	0,052	0,131	1,389	0,166	1,841
Sömürücü/İstismar Edici	-0,058	0,075	-0,071	-0,772	0,441	1,757
Aşırı Koruyucu/Evhamlı	-0,108	0,057	-0,166	-1,907	0,058	1,572
Koşullu/Başarı Odaklı	-0,061	0,077	-0,083	-0,791	0,430	2,272
Aşırı İzin Verici/Sınırsız	-0,112	0,079	-0,120	-1,412	0,160	1,497
Kötümser/Endişeli	0,004	0,113	0,003	0,031	0,975	2,031

Model İstatistikleri: F=1,980 p=0,051

*: p<0,05

4.2.8. Algılanan Babalık Biçimleri ve Cinsel Tutumun “Araç Olarak Değerlendirme” Boyutu Arasındaki İlişkiler

Tablo 4.12. incelendiğinde Young Ebeveynlik Ölçeği alt boyutlarının “Araç Olarak Değerlendirme” alt boyutu üzerindeki etkilerini incelemek amacıyla kurulan çoklu doğrusal regresyon modeli istatistiksel olarak anlamlı bir model değildir. Bu nedenle modele ilişkin yorum yapılamamıştır.

Tablo 4.12. *Algılanan Babalık Biçimleri ve Araç Olarak Değerlendirme Alt Boyutunu İnceleyen Regresyon Analizi*

Bağımlı Değişken:	B	St.Hata	St. β	t	P	VIF
Araç Olarak Değerlendirme						
Sabit	12,986	1,739		7,466	0,000	
Kuralcı/Kalıplıyıcı	0,136	0,052	0,289	2,606	0,060	2,535
Küçümseyici/Kusur Bulucu	-0,114	0,054	-0,219	-2,101	0,057	2,241
Duygusal Bakımdan Yoksun Bırakıcı	0,022	0,055	0,038	0,405	0,686	1,841
Sömürücü/İstismar Edici	0,121	0,078	0,142	1,544	0,124	1,757
Aşırı Koruyucu/Evhamlı	-0,036	0,059	-0,053	-0,602	0,548	1,572
Koşullu/Başarı Odaklı	-0,138	0,081	-0,180	-1,717	0,088	2,272
Aşırı İzin Verici/Sınırsız	-0,007	0,083	-0,007	-0,084	0,933	1,497
Kötümser/Endişeli	-0,056	0,118	-0,046	-0,469	0,639	2,031
Model İstatistikleri: F=1,853p=0,070						

*: p<0,05

5.BÖLÜM

TARTIŞMA VE YORUM

Bu bölümde cinsel tutumun alt boyutları ile erken dönem uyum bozucu şemalar, algılanan ebeveynlik biçimleri arasındaki bulguların değerlendirme sonuçları tartışılmıştır. Konu ile ilgili araştırmaların kısıtlılığı nedeni ile değişkenler arası ilişkilere yönelik bulguların önceki çalışma sonuçları ile kıyaslanarak tartışılması mümkün olmamıştır. Bu nedenle, çalışma bulguları yalnızca kuramsal bağlam üzerinden ele alınmıştır. Bulgular tartışıldıktan sonra çalışmanın sınırlılıkları ve gelecek çalışmalar için öneriler aktarılmıştır.

5.1. Erken Dönem Uyum Bozucu Şemalar ve Cinsel Tutum Alt Boyutları Arasındaki Bulguların Değerlendirilmesi

5.1.1. Onaylayıcılık ile İlişkili Olan Şemalar

Hendrick, Hendrick ve Reich (2006), onaylayıcılık ile cinsel izin verilebilirlik (gelişigüzel cinsellik) eğilimini ifade etmektedir. Cinsel tutum ölçeğinde seks için bağlanmanın zorunlu olduğuna inanmama, çok sayıda partnerle seksten hoşlanma, tek gecelik ilişkileri eğlenceli bulma, belli bir zamanda birden çok kişiyle cinsel birliktelik yaşamayı normal olarak değerlendirmek, en iyi seksin kuralsız olan olduğu maddelerine yüksek derecede katılmak gelişigüzel cinsel tutuma işaret etmektedir. Bireylerin cinsel tutum ölçeğinden aldıkları puanlar incelendiğinde, ayrıcalıklılık/yetersiz özdenetim ve kusurluluk şemalarının cinsel tutumun onaylayıcılık boyutu ile ilişkili olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

5.1.1.1. Ayrıcalıklılık/Yetersiz Öz Denetim Şeması ile Onaylayıcılık İlişkisi

Bir ilişkide partnerlerin cinsel tutumları romantik ilişkilerini etkilemektedir (Sprecher, 2006). Cinsel tutum alanında cinsel izin verilebilirlik önemli bir konudur. Onaylayıcılık (cinsel izin verilebilirlik) birden çok partnerle birlikte geçici ilişkinin kabul edilmesi anlamına gelmektedir (Hendrick, Hendrick, Slapion-Foote ve Foote, 1985). Ayrıcalıklılık/yetersiz öz denetim şeması ile onaylayıcılık arasındaki ilişki değerlendirildiğinde; ayrıcalıklılık/yetersiz öz

denetim şema puanı ile onaylayıcılık puanı arasında negatif yönde bir ilişki olduğu görülmüştür. Ayrıcalıklılık/yetersiz öz denetim şeması arttıkça onaylayıcılık azalmaktadır (Düşük düzeyde onaylayıcılık gelişigüzel cinsel yaşama yaklaşıldığını ifade etmektedir).

Ayrıcalıklılık/yetersiz öz denetim şemasına sahip olan bireyler, duygu ve dürtülerini kontrol etme becerilerinden yoksundur. Dürtüsellik, dikkat dağınıklığı, rutin işleri devam ettirmede isteksizlik ve güvensizlik bu bireylerin belirgin davranışları arasındadır. Şemada uzun süreli amaçlar uğruna kısa süreli doyum arayışı söz konusudur (Young, Klosko, & Weishaar, 2009). Dürtü kontrol bozukluğu kişiyi, kendisine veya başkasına zarar verebilecek davranışa iten histir. Kontrol edilemeyen cinsel davranış ve isteklere sahip kişilerin cinselliğe karşı koyamaması dürtü kontrol bozukluğu ile ilgilidir (Barth ve Kinder, 1987). Yetersiz özdenetim şeması olan kişilerin dürtüsel yapıya sahip oldukları ve dürtü kontrol alanında sorun yaşayıp cinsel davranışlar sergileyebildikleri bilgisi, birden çok partnerle geçici cinsel ilişkiler deneyimleme eğilimlerini açıklıyor görünmektedir.

5.1.1.2. Kusurluluk Şeması ile Onaylayıcılık İlişkisi

Kusurluluk şeması ile onaylayıcılık arasındaki tespit edilen ilişki değerlendirildiğinde; değişkenlerin puanları arasında negatif yönde bir ilişki olduğu görülmüştür. Bu ilişki kusurluluk şeması olan bireylerin gelişigüzel cinsel yaşam eğilimine yaklaştıklarını göstermektedir.

Gelişigüzel cinsel ilişkiler cinsel bağımlılığın semptomlarından biridir. Cinsel bağımlılık; kişinin cinsellikle obsesif bir bağ kurması, kontrolünü kaybedip kompülsiyon şeklinde tekrarlayarak davranış haline dönüştürmesi ve davranışla duygu durumunu değiştirme yoluna gitmesidir (Carnes,1991). Birchard (2015), cinsel bağımlılardaki ana duygunun utanç olduğunu, bağımlı kişilerin kendilerini kusurlu, kaybeden, yetersiz olarak gördüklerini, bunun sebebinin de çocukluk deneyimlerinden gelen yanlış inançlarının olabileceğini savunmuş, erken dönem uyumsuz şemaların cinsel bağımlılıkla ilgili olabileceğini öne sürmüştür. Sevim (2018), yapmış olduğu çalışmada kopukluk ve reddedilmişlik şema alanının diğer şema alanlarına göre cinsel bağımlılıkla

daha ilişkili olduğu sonucuna ulaşmıştır. Bu araştırmada ise erken dönem uyum bozucu şemalar teker teker değerlendirmeye alınmış olup reddedilme alanına ait olan şemalardan yalnızca kusurluluk şemasının cinsel bağımlılığın semptomlarından olan gelişigüzel ilişkiler ile ilişkili olduğu tespit edilmiştir. Kusurluluk şemasına sahip bireyler, kusurlu, hatalı, değersiz olduklarına inanırlar. Bu nedenle utanç duygusu yaşarlar. Kendilerini kusurlu gördükleri konular öfke, bencillik, kabul edilemez cinsel arzular gibi kişisel alanlar ve sosyal beceriksizlik huysuz, güçsüz, uzun, kısa gibi kişisel özelliklerine yönelik olabilir. Kabul edilemez cinsel ya da saldırgan arzuları olabilir. Kendilerini değersizleştirme ve başkalarının kendisine değersiz hissettirmesine izin verme belirgin davranışlarıdır. Partner seçimleri genellikle eleştirel ve reddedici kişilerdir (Young, Klosko, & Weishaar, 2009). Kusurluluk şemasına sahip bireylerin, gelişigüzel cinsel tutum eğilimi içinde olmaları, kusurluluk hislerinin diğerleri tarafından anlaşılmasında ve reddedilmemek için duygusal bağımlılığın olduğu ilişkilerden uzak kalma davranışları ile açıklanabilir. Bu kişiler düzenli ve bağların kuvvetli olduğu bir ilişki yerine geçici cinsel ilişkiler kurarak kusurlu hissedilen yanlarını saklıyor olabilirler. Rastgele cinsel yaşam eğilimleri alışageldik yaşantısını sürdürüp, şemasına teslim olma davranışı sergilemesinden de kaynaklanıyor olabilir. Çok sayıda partnerle seks yaparak, tek gecelik, kuralların olmadığı ilişkiler kurarak kendini değersiz hissetme duygusunu devam ettiriyor ve kabul edilemez cinsel arzuları söz konusu olduğunda düzenli bir birliktelik kurmakta zorluk yaşıyor olabilirler.

5.1.2. Doğum Kontrolü ile İlişkili Olan Şemalar

Doğum kontrolü cinsel tutumun önemli bir konusudur. Bilimsel literatürde doğum kontrolüne yönelik çalışmalar önem kazanmaktadır (Herold, Goodwin, 1980). Hendrick ve arkadaşları doğum kontrolünü sorumlu ve hoşgörülü cinsellik olarak tanımlamıştır (2006). Araştırma sonucunda Onay Arayıcılık ve Kusurluluk şemalarının cinsel tutumun Doğum kontrolü boyutu ile ilişkili olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

5.1.2.1. Onay Arayıcılık Şeması ve Doğum Kontrolü İlişkisi

Onay arayıcılık şeması ile doğum kontrolü arasındaki ilişki değerlendirildiğinde; onay arayıcılık şema puanı ile doğum kontrol puanı arasında pozitif yönde bir ilişki olduğu görülmüştür. Onay arayıcılık şema düzeyi arttıkça doğum kontrolü puanı artmaktadır (Yüksek düzeyde doğum kontrolü sorumlu ve hoşgörülü cinselliği, cinsel eşi merkeze almayı ifade etmektedir). Araştırma sonucu onay arayıcılık şeması olan bireylerin sorumlu ve hoşgörülü cinsel yaşam eğilimine yaklaştıklarını göstermektedir. Onay arayıcılık şemasına sahip olan bireylerin özsaygıları, başkalarının değerlendirmelerine bağlıdır. Bu kişiler herkesin kendilerini sevmesini, takdir etmesini beklerler. İyi hissetmeleri bu takdir ve onaya bağlıdır. Onay alma adına başkalarını sevindirip memnun edici davranışlar sergileyebilir, itaatkar davranabilirler (Young, Klosko, & Weishaar, 2009). Onay arayıcılık şeması olanların, cinsellikte sorumlu ve hoşgörülü bir tutum benimsedikleri, cinsel eşi merkeze alma eğiliminde oldukları bulgusu bu kişilerin takdir ve sevgi ihtiyacını karşılamak, onay alabilmek için karşıdaki kişiyi memnun etme davranışları ile açıklanabilir.

5.1.2.2. Kusurluluk Şeması ve Doğum Kontrolü İlişkisi

Kusurluluk şeması ile doğum kontrolü arasındaki ilişki değerlendirildiğinde; Kusurluluk şema puanı ile doğum kontrol puanı arasında pozitif yönde bir ilişki olduğu görülmüştür. Kusurluluk şema düzeyi arttıkça doğum kontrolü de artmaktadır. Bu da kusurluluk şeması olan bireylerin, sorumluluğun çiftler arasında paylaşıldığı cinsel yaşam tutum sergileme ve ilişkide cinsel eşi merkeze alma eğiliminde oldukları anlamına gelmektedir. Kusurluluk şeması kötü, istenmeyen, değersiz ve yetersiz olduğu inancını barındırmaktadır. Kusurluluk şeması olanlar, reddedilme korkusuyla utandırıcı düşüncelerini paylaşmaktan kaçınabilir veya kusurlu hissettiği alanda mükemmelmiş gibi görünebilir (Young, Klosko, & Weishaar, 2009). Bu bilgidен hareketle, sorumlu ve hoşgörülü cinselliği benimsemeleri ve cinsel eşi merkeze alma eğilimleri kusurlu ve eksik hissinin getireceği reddedilme

korkusu ile ilişkili olabilir. Aynı zamanda cinsel eşi merkeze alarak eksiksiz bir cinsel yaşam tablosu sergiliyor olabilirler.

5.1.3. Paylaşım ile İlişkili Olan Şemalar

Hendrick ve arkadaşlarına (2006) göre, paylaşım ideal cinselliği ifade etmektedir. Ölçekte seksin iki kişi arasında en yakın iletişim tarzı olduğu, birbirini çok seven iki kişi arasındaki cinsel ilişkinin en üst düzeyde insan etkileşimi olduğu fikirlerine katılım düzeyinin yüksekliği ideal cinselliğe işaret etmektedir. Araştırma sonucunda Ayrıcalıklılık/Yetersiz Öz Denetim ve Kusurluluk şemalarının cinsel tutumun Paylaşım boyutu ile ilişkili olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

5.1.3.1. Ayrıcalıklılık/Yetersiz Özdenetim Şeması ve Paylaşım İlişkisi

Ayrıcalıklılık/yetersiz öz denetim şeması ile paylaşım arasındaki ilişki değerlendirildiğinde; ayrıcalıklılık/yetersiz öz denetim şema puanı ile paylaşım puanı arasında negatif yönde bir ilişki olduğu görülmüştür. Bu ilişki yetersiz öz denetim şeması olan bireylerin duygusal bağılıktan ve idealden uzak bir cinsel yaşam sergileme eğiliminde olduklarını ifade etmektedir. Bu şemaya sahip bireyler, sorumluluk ve yüzleşme gerektirecek durumlardan uzak dururlar. Dürtüsellik, dikkat dağınıklığı, rutin işleri devam ettirmede isteksizlik ve güvensizlik belirgin davranışları arasındadır (Young, Klosko, & Weishaar, 2009). İdeal cinsel tutum sergilemek kişinin kendisinin olduğu kadar partnerinin de cinsellik konusunda duygu ve düşüncelerini önemsemeyi, cinsel ilişkinin birbirini seven iki kişi arasındaki önemli bir etkileşim olduğunu benimsemesi anlamına gelmektedir. Bu şemaya sahip kişiler, cinsel ilişkide karşı tarafı önemsemeyi bir sorumluluk olarak düşündüklerinde cinsel sorumluluklarından kaçınma davranışı gösteriyor olabilirler. Araştırma sonucunda yetersiz öz denetim şeması olan kişilerin gelişigüzel cinsel ilişkiler kurma eğilimlerinin olduğu sonucu ideal cinsel tutumdan uzaklaştıkları sonucunu destekler niteliktedir.

5.1.3.2. Kusurluluk Şeması ve Paylaşım İlişkisi

Kusurluluk şeması ile paylaşım arasındaki ilişki değerlendirildiğinde; kusurluluk şeması arttıkça paylaşımın azaldığı sonucuna ulaşılmıştır. Araştırma sonucu kusurluluk şeması olan bireylerin ideal cinsel tutumdan uzaklaştıklarını göstermektedir.

Bu şemaya sahip bireyler kendilerini önemli açılardan işe yaramaz ve kusurlu hissetmektedir, reddedilmeye karşı aşırı hassastırlar. Gerçek kimliklerini açığa çıkardıklarında sevilmececeklerini hissederler. Aynı zamanda alışıık oldukları hayatı sürdürebilmek adına bir teslimiyet davranışı olarak eleştirel ve reddedici arkadaşlar seçip kendini küçültebilirler (Young, Klosko, & Weishaar, 2009). İdeal bir cinsel yaşam; iki kişinin arasında güçlü bir bağ kurulması, etkileşim ve iletişimin üst düzeyde olması ile gerçekleşmektedir. Böyle güçlü bir bağın kurulması kusurluluk şeması olan bir kişide partner tarafından kusurlu yanların fark edilmesine sebep olacağı düşüncesi yaratıyor olabilir. Bu sebeple bu kişiler, bağların olmadığı veya daha az düzeyde olduğu gelişigüzel cinsel ilişkiler yaşama eğiliminde olabilirler.

5.1.4. Araç Olarak Değerlendirme ile İlişkili Olan Şemalar

Hendrick ve arkadaşları araç olarak değerlendirmeyi biyolojik ve faydacı cinsellik olarak nitelendirmektedir (2006). Biyolojik ve faydacı cinsellik bireylerin duygusal yakınlıktan çok fiziksel yakınlığı içeren cinselliği kabul etme eğilimi anlamına gelmektedir. Araştırma sonucunda yüksek standartlar şemasının cinsel tutumun araç olarak değerlendirme boyutu ile ilişkisi olduğu görülmüştür.

5.1.4.1. Yüksek Standartlar Şeması ve Araç Olarak Değerlendirme İlişkisi

Yüksek Standartlar şeması ile araç olarak değerlendirme arasındaki ilişki değerlendirildiğinde; yüksek standartlar şema puanı ile araç olarak değerlendirme puanı arasında negatif yönde bir ilişki olduğu görülmüştür. Yüksek Standartlar şeması arttıkça araç olarak değerlendirme azalmaktadır Bu da yüksek standartlar şemasına sahip bireylerin, biyolojik ve faydacı cinselliği

benimsediklerini, cinsel yaşamında kendilerini merkeze aldıklarını göstermektedir. Bu şemaya sahip olan kişiler mükemmele ulaşmak için yoğun çaba sarf eder, bu sebeple hissedilen en yoğun duygu baskıdır. Yeteri kadar iyi olmadığı düşüncesi ile kızgınlık duygusu da hakimdir. Mükemmele ulaşmak için sarfettikleri yoğun çaba okul, iş, ev ve sanatsal performans gibi çeşitli alanlarına yönelik olabilir (Young, Klosko, & Weishaar, 2009). Yüksek standartlar şemasına sahip kişilerin, katı kuralları ve mükemmeliyetçi bir yapıları vardır. Aşırı biçimde ayrıntılara dikkat eder, hayatın çoğu alanında gereklilikler üzerine odaklanır, zaman ve verimlilik ile aşırı meşguliyet içindedirler. Bu kişiler aşırı telafi davranışı olarak standartlarla ilgilenmeyip aceleci bir tavırda görevlerini yaparlar. Öz saygı, başarı algısı, tatmin edici ilişkiler ve zevk alma gibi durumlarda sorunlar söz konusudur (Rafaeli, Bernstein, & Young, 2012). Bu noktadan hareketle yüksek standartlar şemasına sahip bireylerin cinselliği biyolojik ve faydacı olarak algılama, cinsel yaşamda kendilerini merkeze alma eğilimleri, kişisel becerilerini küçümseyerek sürekli en iyi performansı sergilemekle meşgul olup cinselliğin zevk, etkileşim, paylaşım boyutlarında sorun yaşamaları yeteri kadar iyi olma ve mükemmele ulaşma çabaları ile açıklanabilir.

Bununla birlikte onay arayıcılık şeması ile yüksek standartlar şeması kişilerin bir işi başkalarının reaksiyonları veya gereklilik sebebiyle yapmaları yönünden birbirinden farklılık göstermektedir (Young, Klosko, & Weishaar, 2009). Araştırma sonucunda onay arayıcılık şemasına sahip olanların cinsel eşi merkeze alma (partnerin onayını almak için), yüksek standartlar şemasına sahip olanların ise kendilerini merkeze alma (mükemmeliyetçiliğe odaklandığı için) eğiliminde olmaları çıkan bu iki sonucun birbiri ile tutarlı ve kuramsal bilgiye uygun nitelikte olduğunu göstermektedir.

5.2. Algılanan Ebeveynlik Biçimi ile Cinsel Tutum Alt Boyutları Arasındaki Bulguların Değerlendirilmesi

5.2.1. Duygusal Bakımdan Yoksun Bırakıcı Anne Onaylayıcılık, Paylaşım ve Araç Olarak Değerlendirme İlişkisi

Duygusal yoksunluk kişinin duygusal destek gereksiniminin diğerleri tarafından karşılanmayacağı inancıdır, bu inanca sahip kişiler yakın arkadaşlarına ve eşlerine duygusal olarak talepkar davranabilir (Young, Klosko, & Weishaar, 2009). Bu bağlamda duygusal bakımdan yoksun bırakıcı anne çocuğun duygusal ihtiyaçlarını yerine getirmeyen anneyi ifade etmektedir.

Araştırma sonucunda duygusal bakımdan yoksun bırakıcı annelik biçiminin cinsel tutumun onaylayıcılık, paylaşım ve araç olarak değerlendirme boyutları ile ilişkili olduğu tespit edilmiştir. Bu ilişkiler değerlendirildiğinde; duygusal bakımdan yoksun bırakıcılık puanı ile onaylayıcılık, paylaşım ve araç olarak değerlendirme puanı arasında pozitif ilişkili olduğu görülmüştür. Onaylayıcılıktaki artış gelişigüzel cinsellikten uzaklaşmayı, paylaşım puanındaki artış ideal cinselliği, araç olarak değerlendirmedeki artış biyolojik ve faydacı cinsellikten uzaklaşmayı ifade etmektedir. Annesini duygusal bakımdan yoksun bırakıcı olarak algılayan bireyler, gelişigüzel cinsel yaşamdan ve biyolojik-faydacı cinsellikten uzaklaşmakta olup duygusal bağlanmanın olduğu cinselliği deneyimleme eğilimindedir. Bu bulgu, kişilerin duygusal destek ihtiyacını yetişkinlikte de sürdürmesi ve partnerlerine karşı duygusal olarak talepkar davranışları ile açıklanabilir görünmektedir.

5.2.2. Kuralcı/Kalıplayıcı Anne ve Araç Olarak Değerlendirme İlişkisi

Araştırma sonuçlarına göre; kuralcı/kalıplayıcı annelik biçiminin araç olarak değerlendirme ile pozitif ilişkili olduğu görülmüştür. Anne kuralcı/kalıplayıcı oldukça araç olarak değerlendirme artmaktadır. Bu da annesini kuralcı olarak tanımlayan bireylerin, cinselliğin biyolojik ve faydacı olması gerektiği görüşünden aynı zamanda cinsel yaşamda kendini merkeze alan tutumdan uzaklaştıklarını göstermektedir.

Kuralcı ve aşırı disiplin uygulayan ebeveynlerin çocukları düşük benlik saygısına sahip olmaktadır. Aşırı disiplin ve kuralcı ebeveyn tutumu sonucunda çocukta sosyal ve duygusal uyumsuzluk görülebilir, ilişkilerde diğerlerine kıyasla daha az becerili olabilir (Duyan, Duru ve Kayahan, 2018). Katı kurallarla yetişen bireyler mutluluk, kendini ifade ve yakın ilişkiler uğruna isteklerini bastırmaya, benimsediği kuralları ve ahlaki davranışa dair beklenenleri gidermeye aşırı derecede odaklı olabilir (Young, Klosko, & Weishaar, 2009). Araştırmada annesi kuralcı olanların cinsellikte kendini merkeze alma eğiliminden uzaklaştıkları bulgusu yukarıdaki bilgi ışığında değerlendirildiğinde; aşırı kuralcı bir anneyle yetişen, belirli ilkelere göre hareket etme öğretilerini benimsemiş bir çocuğun, yetiştirildiği ahlaki sınırlardan çıkmamak için ilerleyen dönemlerde cinsel hazlarını ve isteklerini geri plana atmış olması ile açıklanabilir.

5.2.3. Küçümseyici/Kusur Bulucu Anne ve Araç Olarak Değerlendirme İlişkisi

Küçümseyici/Kusur Bulucu anne ile araç olarak değerlendirme arasındaki ilişki değerlendirildiğinde; Küçümseyici/Kusur Bulucu annelik düzeyi arttıkça araç olarak değerlendirme azaldığı görülmektedir. Hendrick ve arkadaşlarına (2006) göre, araç olarak değerlendirmedeki düşüş biyoloji-faydacı cinsellik ve cinsellikte kendini merkeze alma eğilimini ifade etmektedir. Araştırma sonucu küçümseyici/kusur bulucu anneyle sahip bireylerin cinselliği yalnızca biyolojik ve faydacı olarak gördüklerini, cinsel yaşamlarında kendilerini merkeze aldıklarını göstermektedir.

Kopukluk ve reddedilmişlik şema alanına sahip kişiler, yetişkinlikte yakın ilişkilerden kaçınmaktadırlar. Kusurluluk şeması kopukluk ve reddedilmişlik şema alanına ait şema boyutlarındandır (Rafaeli, Bernstein, & Young, 2012). Bu alanın kökeninde ise küçümseyici ebeveyn tutumu yer almaktadır. Küçümseyici anne tutumu ile yetişen bireylerin cinselliği biyolojik ve faydacı yönü ile değerlendirip kendini merkeze alma eğilimi kusurlu hissi nedeniyle yakın ilişkilerden kaçınma davranışları ile açıklanabilir.

5.2.4. Koşullu/Başarı Odaklı Anne ve Araç Olarak Değerlendirme İlişkisi

Koşullu/Başarı odaklı anne ile araç olarak değerlendirme arasındaki ilişki değerlendirildiğinde; anneyi koşullu/başarı odaklı algılayma düzeyi arttıkça araç olarak değerlendirmenin azaldığı sonucuna ulaşılmıştır. Araştırma sonucu koşullu/başarı odaklı anneye sahip olan bireylerin biyolojik ve faydacı cinselliği benimsediklerini, cinsel yaşamda kendini merkeze alma eğiliminde olduklarını göstermektedir.

Çocuğa disiplin yerine üstün olma duygusunun aşılandığı aileler ileride çocuğun abartılı olarak üstünlüğe odaklanmasına (çok başarılı, çok tanınır olma) zemin hazırlamaktadır. Güç ve başarının aşırı vurgulanması yetişkinlik döneminde başkalarının ihtiyaçlarını ve duygularını gözardı ederek kendi arzularına göre davranmayı, gücünü öne sürmeyi beraberinde getirmektedir (Young, Klosko, & Weishaar, 2009). Başarı odaklı yetiştirilen bireyler, kendi gücünü gösterme adına partnerin ihtiyaçlarına odaklanmayarak yalnızca kendini merkeze alma davranışı sergiliyor olabilir.

Yüksek standartlar şeması aşırı tetikte olma/baskılama şema alanı içinde yer almaktadır. Bu alana giren şemaların temelinde katı, kuralcı, talepkar, mükemmelliyetçi aile tipi yaşantısı vardır. Bu bireylere göre her an tetikte olmazsam düzen bozulacak inancı hakimdir. Başarının aşırı derecede önemsendiği ailelerde yetişen bireylerde yüksek standartlar şeması gelişebilmektedir. Erken dönemde annesi başarı odaklı yaklaşan bireylerin cinsel yaşamda kendini merkeze alma eğilimi, cinselliği sadece faydacı yaklaşımla karşılamaları cinselliği bir performans alanı olarak görmeleri ve kontrol kendilerinde olmazsa her şeyin bozulacağı inançları ile açıklanabilir. Bu kişiler cinsel yaşamlarında partneri gözardı edip kendini merkeze alarak kontrolün kendinde olduğu hissi yaşıyor olabilir.

Araştırmada elde edilen; yüksek standartlar şema düzeyi yüksek olanların ve annelerini koşullu/başarı odaklı algılayan bireylerin cinselliği biyolojik ve faydacı yaşama eğiliminde oldukları, cinsel yaşamda kendini merkeze aldıkları bulguları birbirini destekler niteliktedir.

5.2.5. Küçümseyici/ Kusur Bulucu Baba ve Onaylayıcılık İlişkisi

Araştırma sonucunda küçümseyici/kusur bulucu baba ile onaylayıcılığın ilişkili olduğu görülmüştür. Bu ilişkiye bakıldığında; küçümseyici/kusur bulucu baba puanı ile onaylayıcılık puanı arasında negatif yönde bir ilişkinin olduğu görülmüştür. Babayı küçümseyici/kusur bulucu olarak algılama düzeyi arttıkça bireyler gelişigüzel cinsel tutum göstermektedir.

Küçümseyici/kusur bulucu ebeveyn tutumu ile yetişen bireyler, eleştirel ve reddedici partner seçerek kendini küçültebilirler (Rafaeli, Bernstein, & Young, 2012). Bu bireylerin gelişigüzel cinsel yaşam tercihleri ebeveyne benzer özellikler taşıyan (küçümseyici, eleştirel) partner seçimleri ile açıklanabilir görünmektedir. Bu seçimleri alışık ve bilindik yaşam şekillerini sürdürmeleri ile ilgilidir. Kusurluluk şemasının temellerinde erken dönemde ebeveynlerin çocuğa yönelik olarak aşağılayıcı, suçlayıcı ve küçümseyici yaklaşımları yer almaktadır. Araştırmada kusurluluk şeması olan kişilerin gelişigüzel cinsel eğilimleri olduğu sonucu ile babasını küçümseyici algılayanların gelişigüzel cinsel tutumları olduğu sonucu birbiri ile tutarlıdır.

5.2.6. Aşırı Koruyucu/Evhamlı Baba ve Doğum Kontrol İlişkisi

Araştırmada cinsel tutumun doğum kontrol boyutu ile aşırı koruyucu babalık biçiminin ilişkili olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Aşırı koruyucu babalık düzeyi arttıkça bireyler sorumlu ve hoşgörülü cinsellik sergilemektedir. Bu bireyler cinsellikte sorumluluk bilincine ek olarak cinsel eşi merkeze alma eğilimindedir. Bu sonuçtan farklı olarak Özdemir (2014), babasını aşırı koruyucu olarak tanımlayanların ideal cinsel tutumdan uzaklaştığını, duygusal bağlılık olmadan cinselliği deneyimleme eğiliminde oldukları sonucuna ulaşmıştır. Bu farklılığın ebeveynin aşırı “evhamlı” tutumundan kaynaklandığı düşünülmektedir. Özdemir’ in (2014) araştırmasında kullanılan ölçeğin, orijinal versiyonunun geçerlik ve güvenilirlik çalışmasının Parker, Tupling ve Brown (1979) tarafından, Türkçe uyarlamasının ise Kapçı ve Küçüker tarafından yapıldığı (2006) Parental Bonding Inventroy (PBI) olup ilgili ölçek ebeveynin yalnızca “koruyuculuk” yanına odaklı sorularını içermektedir. Mevcut çalışmada ise aşırı koruyucu/evhamlı ebeveyn tutumunu belirleyen

sorular içinde ebeveynin endişeli yanını da ölçmektedir. Aşırı koruyuculuk; aşırı duygusal ilgi ve yakınlığı içerir. Bu şekilde yetişen kişiler ile ebeveyn arasında duygusal bir olma söz konusudur, bu durum ilerleyen dönemlerde bireysel karar almada zorluk, bir zarar göreceği ve buna engel olamayacağı endişesine sebep olmaktadır (Young, Klosko, & Weishaar, 2009). Babası aşırı koruyucu olan bireyler, duygusal bir olma özelliği sebebi ve ilişkisine bir zarar geleceği endişesiyle cinsel eşi merkeze almaya özen gösteriyor olabilir.

5.2.7. Aşırı izin verici/Sınırsız Baba ve Doğum Kontrol İlişkisi

Yapılan analizler sonucunda aşırı izin verici baba ile doğum kontrolünün ilişkili olduğu görülmüştür. Bu ilişki bireylerin babalarını aşırı izin verici olarak algılama düzeyi arttıkça yaşamlarında sorumlu, hoşgörülü cinselliği benimsediklerini ve cinsel eşi merkeze alma eğilimi gösterdikleri sonucu şeklindedir.

Kural ve kontrolün olmadığı, aşırı izin verici ebeveyn tutumu çerçevesinde yetişen çocuklar zayıf sosyal uyum gösterir, her zaman diğerlerinin ilgisini çekmeye yönelik davranışlar sergiler ve bunu iletişim yöntemi olarak benimser (Yavuzer, 2001). Sınırların koyulmadığı mesajlarla yetişen bireylerin sorumlulunun olduğu, eşle paylaşıldığı ve hoşgörülü cinsel tutum eğiliminde olmaları partnerin ilgisini çekmek istemeleri ile ilişkilendirilmektedir.

5.2.8. Kötümser/Endişeli Baba ve Doğum Kontrol İlişkisi

Cinsel tutumun doğum kontrol boyutu ile kötümser/endişeli baba arasında ilişki olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Babasını kötümser olarak algılayan bireyler, hoşgörülü cinsellikten uzaklaşmaktadır. Güvenli cinselliğe yönelik tutumlar doğum kontrol sorumluluğunu üstlenme kapasitesi ile bağlantılıdır (Özdemir, 2014). Mevcut çalışmada babasını kötümser olarak algılayanların bu sorumluluktan uzaklaştığı görülmektedir.

Kötümser/endişeli ebeveynler olayların sadece olumsuz yönlerine odaklanır ve bu özelliklerini çocuklarına yansıtarak yetiştirirler. Endişeli ve kötümser tutum küçük düşmeye yol açabilecek hata yapmaya yönelik korkuyu beraberinde getirmektedir. Kaygılı bir ebeveynle yetişen biri direkt olarak

güvenini zedeleyecek bir durum deneyimlemese dahi ebeveyninin kendini güvende hissetmemesini içselleştirmiş olabilir (Rafaeli, Bernstein, & Young, 2012). Sürekli hata yapacağı korkusu ve incitileceği düşüncesiyle yetişen bireylerin, doğum kontrol sorumluluğundan ve hoşgörülü cinsellikten uzaklaşmaları bu korkudan, korkunun getireceği hata yapma ihtimalinden kaçınmaları ile açıklanabilir görünmektedir.

Tüm bu değerlendirmelere ek olarak araştırmada; cinsel tutumun boyutlarıyla en çok ilişkinin bulunduğu şemaların Kusurluluk ve Yetersiz Özdenetim, ebeveynlik biçimlerinin ise Duygusal Bakımdan Yoksun Bırakıcı ve Küçümseyici tutumun olduğu görülmüştür.

Kusurluluk şeması narsisizmin çekirdek şemaları arasında olup ebeveyn yaşantısında yalnızlık ve müsamaha öyküleri yer almaktadır. Borderline kişilik bozukluğunda ise Kusurluluk çekirdek şemalar arasında olmakla birlikte Yetersiz Öz Denetim şeması da görülenler arasındadır. Tipik aile yaşantısında istismar veya terk edilme öyküsü, duygusal açıdan yalnız bırakan, hissettiklerini göstermeyen ebeveyn tutumu yer almaktadır (Young, Klosko ve Weishaar, 2009). Kernberg (2011), narsistik kişilik bozukluğu olan kişilerin gelişigüzel cinsel ilişki eğiliminde olduklarını savunmaktadır. Benzer şekilde Özdemir (2014)' de araştırmasında narsisizm puanı yüksek olan kişilerin birden çok partnerle geçici cinsel ilişkiyi kabul etme eğiliminde oldukları sonucuna ulaşmıştır. (Şakar, 2015) ise borderline kişilik bozukluğu olanların rastgele cinsel eğilimleri olduğu sonucuna ulaşmıştır.

Mevcut araştırmada herhangi bir psikiyatrik örnekleme çalışılmamıştır ancak Borderline ve Narsistik kişilik bozukluğunda yoğun görülen şemaların ve ebeveyn tutumlarının cinsel tutum ile ilişkili olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Kusurluluk ve Yetersiz Öz Denetim şemasına sahip olanların, duygusal bakımdan yoksun bırakıcı anneye ve küçümseyici anneye/babaya sahip olanların gelişigüzel cinsel eğilimleri olduğu görülmüştür. Tüm bu sonuçlar borderline ve narsistik kişilik bozukluğu olan örneklem grubuyla yapılan çalışmalarla benzer sonuçlar göstermiştir. Ulaşılan bu benzer sonuçların, borderline ve narsistik kişilik bozukluğu tanısı olan veya bu kişilik örüntülerini gösteren katılımcıların yanıtlarından kaynaklanabileceğini düşündürmüştür.

6.BÖLÜM

SONUÇ

6.1.Sonuçlar

Araştırmanın modeli çerçevesinde kurulan hipotezleri test etmek amacıyla yapılan istatistikî analizlerden elde edinilen bulgular aşağıdaki gibi özetlenebilir.

- Yetersiz özdenetim ve kusurluluk şemaları ile cinsel tutumun onaylayıcılık boyutu arasında ilişki olduğu görülmüştür ($p<.05$).
- Kusurluluk ve onay arayıcılık şemaları ile cinsel tutumun doğum kontrol boyutu arasında ilişki olduğu tespit edilmiştir ($p<.05$).
- Ayrıcalıklılık/ yetersiz özdenetim şeması ile cinsel tutumun paylaşım boyutu arasında ilişki olduğu sonucuna ulaşılmıştır ($p<.05$).
- Yüksek standartlar şeması ile cinsel tutumun araç olarak değerlendirme boyutu arasında ilişki olduğu görülmüştür ($p<.05$).
- Algılanan annelik biçimlerinden duygusal bakımdan yoksun bırakıcı biçimin cinsel tutumun onaylayıcılık boyutu ile ilişkili olduğu sonucuna ulaşıırken ($p<.05$), doğum kontrol boyutunun hiçbir annelik biçimi ile ilişkili olmadığı görülmüştür ($p>.05$). Duygusal bakımdan yoksun bırakıcı annelik biçimi paylaşım boyutu ile ilişkili iken, araç olarak değerlendirme boyutu ile ilişkili olan annelik biçimleri küçümseyici, kuralcı ve duygusal bakımdan yoksun bırakıcıdır. ($p<.05$).
- Algılanan babalık biçimlerinden küçümseyici biçim ile onaylayıcılık ilişkili iken ($p<.05$), doğum kontrol boyutu ile ilişkili babalık biçimlerinin koruyucu, kötümser ve aşırı izin verici biçimler olduğu görülmüştür ($p<.05$). Paylaşım ve araç olarak değerlendirme boyutları ile ilişkili hiçbir babalık biçimine rastlanmamıştır ($p>.05$).

6.2. Araştırmanın Sınırlılıkları ve Öneriler

Araştırmanın sınırlılıklarının başında örneklem büyüklüğü gelmektedir. Araştırma örneklemini araştırmacının ulaşabilirliği sebebiyle internet üzerinden ve ölçeklerin kişilere ulaştırılması yoluyla, 20 ila 40 yaşları arasındaki bireylerden oluşturulmuştur. Bu durum araştırma sonuçlarının genellenebilirliğini zorlaştırmaktadır. Bir diğer sınırlılık, veri toplamada kullanılan ölçme araçlarına yöneliktir. Elde edilen veriler kullanılan ölçeklerin ölçtüğü niteliklerle ve kullanılan istatistiksel analizlerle sınırlıdır. Aynı zamanda şemalar ve cinsel tutumlar gibi insanların mahrem olarak gördüğü konunun kişilerin öz bildirimine dayalı bir yöntemle ölçülmesi, ölçeklerin bazı noktalarda yanıltıcı olabileceğini düşündürmektedir. Katılımcıların cinselliğe yönelik duygu, düşünce ve davranışlarına yönelik bildirimlerde bulunmasının beklendiğinden soruların tüm katılımcılar tarafından rahatça yanıtlanamamış olabileceği göz önünde bulundurulmalıdır. Bu durumla ilgili katılımcıların bir kısmından sözlü geribildirim ile karşılaşmıştır. Gelecek araştırmalarda ölçme araçlarının seçiminde bu durumun göz önünde bulundurulması tavsiye edilmektedir. Bununla birlikte kullanılan ölçme araçlarının hepsinin Türk kültürü için geliştirilmemiş ve uyarlama çalışmalarıyla literatüre kazandırılmış oldukları da unutulmamalıdır. Ölçme araçlarının çok fazla maddeyi içermesi ve buna bağlı olarak cevaplama süresinin uzun olması bazı katılımcılarda yorgunluk etkisi yaratmış olabileceğini düşündürmektedir.

Her ne kadar erken dönem uyum bozucu şemalar bilişsel davranışçı terapinin yeterli gelmediği kronik karakterolojik problem yaşayan hastaları tedavi etmek için geliştirilmiş ve altında Eksen-1 bozuklukları yatan sorunlarda da fayda sağlıyor (Young, Klosko, & Weishaar, 2009) olsa da her bireyde şemaların belli oranlarda bulunması ve araştırmacının ulaşabilirliği sebepleriyle bir psikiyatrik örneklem ile çalışılmamıştır. Benzer konu ile alakalı ileride yapılacak çalışmalarda psikiyatrik örneklem grupları ile çalışılmasının önemli olduğu düşünülmektedir.

Benzer araştırmaların eksikliği sebebiyle sonuçlar genellikle kuramsal bağlamda ele alınmıştır. Cinsel tutumlara yönelik bulgular kuramsal bağlamda ele alınırken şemalarla başatme biçimlerine de değinilmiştir. Gelecek

araştırmalarda cinsel tutumlar, Şema başetme biĉimleri ile birlikte değerlendirilebilir. Başa ĉıkma biĉimleri üzerinden cinsel alanda yaşanan sorunların ĉözümüne yönelik tedavi stratejileri geliştirilmesine katkı sağlayacağı düşünölmektedir.

Sonuĉ olarak konu ile ilgili literatürde eksikliklerin olması sebebi ile yukarıda aktarılan sınırlılık ve öneriler dikkate alınarak erken dönem uyum bozucu Şemalar, algılanan ebeveynlik biĉimleri ve cinsel tutum arasındaki ilişkiyi ele alan ĉalıřmaların yapılmasına ihtiyaĉ duyulmaktadır.

KAYNAKÇA

- Ainsworth, M. S., & Bowlby, J. (1991). *An ethological approach to personality development*. American Psychologist.
- Akkoyun, F. (2007). *Psikolojide İşlemsel Çözümleme Yaklaşımı Transaksiyonel Analiz*. Ankara: Nobel.
- Aksoy, Ö. (2018). İnfertilite Tedavisi İçin Başvuran Çiftlerde, Erkeklerin Cinsel Tutumları ve Cinsel Mitlere Yaklaşımı. *Yüksek Lisans Tezi*. İstanbul: İstanbul Üniversitesi. Sağlık Bilimleri Enstitüsü.
- Balzarini, R. N., Shumlich, E., Kohut, T., & Campbell, L. (2018). Sexual Attitudes, Erotophobia, and Sociosexual Orientation Differ Based on Relationship Orientation. *The Journal of Sex Research*.
- Bandura, A. (1977). *Self-efficacy: Toward a unifying theory of behavioral change*. Psychological Review.
- Barth, R., & Kinder, B. (1987). *The mislabeling of sexual impulsivity* (Cilt 13). Journal of Sex & Marital Therapy.
- Barth, R., & Kinder, B. (1987). *The mislabeling of sexual impulsivity, sexual impulsivity or what? Toward a theoretical model* (Cilt 41). The Journal of Sex Research.
- Baumrind, J. (1966). Effects of authoritative parental control on child behavior. *Child Development* (37 (4)) , 887-908.
- Bee, H., & Boyd, D. (2009). *Çocuk Gelişim Psikolojisi*. (O. Gündüz, Çev.) İstanbul: Kaknüs Yayınları.
- Birchard, T. (2015). *CBT for Compulsive Sexual Behavior*. London and New York: Routledge.
- Bowlby, J. (1969). *Attachment and loss: Vol. 1. Attachment*. New York: Basic Books.
- Bowlby, J. (1973). *Attachment and loss: Vol. 2. Separation Anxiety and Anger*. New York: Basic Book.

- Caner, M. (2009). Evli Bireylerde Kendi Ebeveynlerini Algılama Biçimleri, Erken Dönem Uyum Bozucu Şemalar ve Eşe Yönelik Değerlendirmeler Arasındaki İlişkiler: Şema Modeli Çerçevesinde Bir İnceleme. *Yüksek Lisans Tezi*. Ankara: Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Carnes, P. (1991). *Don't Call It Love*. United States of America: A Bantam Book.
- Christlieb, B. (2016). The Development of Sexual Attitudes in the Family of Origin and Sexual Satisfaction Later in Life. Las Vegas: University of Nevada *Master of Science – Marriage and Family Therapy*.
- CETAD. (2007). Bilgilendirme Dosyası 7. *Gençlik ve Cinsellik* . Cinsel Eğitim ve Araştırma Derneği.
- Daş, C. (2009). Cinsel İşlev Bozukluklarının Tedavisinde Bilişsel-Davranışçı Terapi Yaklaşımı. I. Savaşır, G. Soygüt, & E. Barışkın (Ed.). *Bilişsel-Davranışçı Terapiler* içinde. Ankara: Türk Psikologlar Derneği, 2009, 211-241.
- Deniz, M. E. (2008). *Erken Çocukluk Döneminde Gelişim*. Ankara: Pegem Akademi.
- Duyan, V., Duru, S., & Karahan, G. (2018). *Aile ve Grup Çalışmaları Denetimli Serbestlik Uzmanları İçin Kılavuz*. Adalet Bakanlığı & UNICEF.
- Erikson, E.H. (1950). *Childhood and society*. New York: Norton.
- Ersoy, E. (2009). Cinsiyet Kültürü İçerisinde Kadın ve Erkek Kimliği. *Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi* , 19 (2), 209-230.
- Freud, S. (1900). The interpretation of dreams. *Standard Edition*,4.
- Gençtan, E. (2002). *Psikanaliz ve Sonrası*. İstanbul: Metis Yayınları.
- Giray, H., & Kılıç, B. (2004). Bekar Kadınlar ve Üreme Sağlığı. *Sürekli Tıp Eğitim Dergisi*. 2004; 13(8): 286-9.

- Gök, F. (2013). Evli Kadın ve Erkeklerin Toplumsal Cinsiyet Rollerine İlgili Algılarının Aile İşlevlerine Yansıması. *Yüksek Lisans Tezi* . Ankara: Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Greenberg, L., & Pavio, S. (1997). Working with emotions in psychotherapy. New York, Guilford Press, s.3.
- Hendrick, C., & Hendrick, S. (1987). Multidimensionality of Sexual Attitudes. *J Sex Res* , 23 , 502-526.
- Hendrick, C., Hendrick, S., & Reich, D. (2006). The Brief Sexual Attitudes Scale. *J Sex Res* (43) , 76-86.
- Hendrick, S., Hendrick, C., Slapion-Foote, M., & Foote, F. (1985). Gender Differences in Sexual Attitudes. *Journal of Personality and Social Psychology*, (48).
- Herold, E., & Goodwin, M. (1980). Development of a Scale to Measure Attitudes Toward Using Birth Control Pills. *The Journal of Social Psychology*, (110).
- Hurtack, N. M. (2008). Effects of Father Absence on Adolescent Depression, Sexual Attitudes, and Substance Use. *Yüksek Lisans Tezi* .
- Jacob, G., Genderen, H. v., & Seebauer, L. (2015). *Mod Terapisi: Diğer Yollardan Gitmek*. N. Azizlerli, & M. Soykut, (çev.). İstanbul: Psikonet Yayınları (orijinal baskı tarihi 2011).
- Kağıtçıbaşı, Ç. (2010). *Günümüzde İnsan ve İnsanlar*. İstanbul: Evrim Yayınları.
- Kapçı, E., & Küçüker, S. (2006). Ana Babaya Bağlanma Ölçeği: Türk Üniversite Öğrencilerinde Psikometrik Özelliklerinin Değerlendirilmesi. *Türk Psikiyatri Dergisi* , 17 (4), 286-295.
- Karabulut Demir, E. (2007). Ebeveyn Tutum Ölçeği (ETÖ). *Yüksek Lisans Tezi* . İstanbul: İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

- Kayır, A. (2001). Cinsellik ve Cinsel İşlev Bozuklukları. *Psikiyatri Ders Notu* , 1-16. (E. Adam, V. Şar, R. Tükel, A. Üçok, & O. Yazıcı, Dü) İstanbul: İstanbul Üniversitesi Yayınları.
- Kayır, A., & Şahin, D. (1998, İlkbahar). Kadın Cinselliği ve Cinsel İşlev Bozuklukları. *Ege Psikiyatri Yayınları* , 3 (1), s. 26.
- Kernberg, O. (2011). Limitations to The Capacity to Love. *The International Journal of Psychoanalysis*, 92, 1501-1515.
- Koten, Y. (1996). Üniversite Öğrencilerinde Cinsel Tutum ve Davranışlar ile Sosyoekonomik Durum ve Psikiyatrik Semptom Dağılımının Karşılaştırılması. *Uzmanlık Tezi*. Edirne: Trakya Üniversitesi Tıp Fakültesi Psikiyatri Anabilim Dalı.
- Kuzgun, Y. (1972). Ana Baba Tutumlarının Bireyin Kendini Gerçekleştirme Düzeyine Etkisi. *Yayınlanmamış Doktora Tezi*. Ankara.
- Kültür, E. S. (2008). Aile Yaşam Döngüsü ve Ailenin Gelişimi. F. Çuhadaroğlu, B. Pehlivantürk, F. Ünal, R. Uslu, E. İşeri, T. Türkbay (Ed.). *Çocuk ve Ergen Psikiyatrisi Temel Kitabı* içinde. Ankara: Çocuk ve Gençlik Ruh Sağlığı Derneği, 2008, 129-136.
- Loose, C., Graaf, P., & Zarbock, G. (2018). *Çocuk ve Ergenler için Şema Terapi*. N. Azizlerli, Y. Yürüker, İ. G. Şan, Ö. Koç, & Z. Karabuda, (çev.), İstanbul: Psikonet Yayınları (orijinal baskı tarihi 2013).
- McCray, V. L. (2000). The impact of puberty, sexual attitudes, and parental relationships on depressive symptomatology among African American girls. University of Michigan .
- McWilliams, N. (2016). *Klinik Süreç İçinde Kişilik Yapısını Anlamak*. (E. Kalem, (çev.), İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları (orijinal baskı tarihi 1994).
- Mızrak, N. (2014). Vajinismus Tanısı Alanların Eşlerinin Cinsel Deneyim, Cinsel Tutum Özellikleri ve Cinsel Mitlere İnanma Durumu. *Tıpta Uzmanlık Tezi*. Samsun: Ondokuz Mayıs Üniversitesi Tıp Fakültesi Psikiyatri Anabilim Dalı.

- Mikulincer, M., & Shaver, P. R. (2007). Attachment in adulthood. *Structure, Dynamics, and Change*. New York, London: The Guildford Press.
- Morris, C. G. (2002). *Psikolojiyi Anlamak (Psikolojiye Giriş)*. (A. Erkuş, A. Batıgün, B. Ayvaşık, E. Düzen, G. Güvenç, İ. Dağ, (çev.) İstanbul: Türk Psikologlar Derneği.
- Muris, P. (2006). Maladaptive schemas in non-clinical adolescents: Relations to perceived parental rearing behaviours, big five personality factors and psychopathological symptoms. *Clinical Psychology & Psychotherapy*, 13 (6), 405-413.
- Odağ, C. (2011). *Nevrozlar-1*. İzmir: Meta Basım.
- Onur, B. (2008). Tarih, Sosyoloji, Psikoloji Kavşağında Çocuk. F. Çuhadaroğlu Çetin, B. Pehlivan Türk, F. Ünal, R. Uslu, E. İşeri, T. Türkbay, (Ed.), *Çocuk ve Ergen Psikiyatrisi Temel Kitabı* içinde. Ankara: Çocuk ve Gençlik Ruh Sağlığı Derneği, 2008, s. 9-26.
- Özdemir, B. (2014). The relationship between narcissism, perceived parental attitudes, romantic relationships and sexual attitudes. *Yüksek Lisans Tezi*. İstanbul: İstanbul Bilgi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Parker, G., Tupling, H., & Brown, L. (1979). A parental bonding instrument. *British Journal of Medical Psychology*, 52 (1), 1-10.
- Rafaeli, E., Bernstein, D. P., & Young, J. E. (2012). *Şema Terapi Ayırıcı Özellikler*. (A. H. Karaosmanoğlu, N. Azizlerli, Dü, & M. Şaşıoğlu, (çev.), İstanbul: Psikonet Yayınları (orijinal baskı tarihi 2011).
- Roediger, E., Behary, W., & Zarbock, G. (2016). *Demek ki Oluyormuş Şema Terapi ile Eşler Arası Anlaşmazlıkları Anlamak ve Çözmek*. (N. Azizlerli, (çev.), İstanbul: Psikonet Yayınları (orijinal baskı tarihi 2013).
- Role, M. R. (2012). Personality, Sexual Attitudes, and Unrestricted Sociosexual Behavior in College Women.

- Rowland, L.D. (1995). The Psychobiology of Sexual Arousal and Behavior. In Daiman, L., & McAnulty R.D. (Ed.), Yhe Psychology of Sexual Orientation. Behavior and Identy. Greenwood Press. London
- Sevim, A. (2018). Yetişkinlerde Cinsel Bağımlılık, Erken Dönem Uyumsuz şemalar ve Yaşam Doyumu İlişkileri. *Yüksek Lisans Tezi* . İstanbul: Maltepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Sloan, A. (2012). An examination of the relationship between disordered eating and sexual attitudes and behaviors in college women.
- Soydaş, E. (2016). Cinsel Tutumların Evlilik Uyumuna ve Cinsel İşlev Bozukluklarına Etkisi. İstanbul Üniversitesi. *Yüksek Lisans Tezi* .İstanbul: Beykent Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Soygüt, G., akır, Z., & Karaosmanoğlu, A. (2008). Ebeveynlik Biçimlerinin Değerlendirilmesi: Young Ebeveynlik lğinin Psikometrik zelliklerine İlişkin Bir İnceleme. *Türk Psikoloji Yazıları* . 11 (22), 17-30.
- Sprecher, S. (2006). *Sexuality in close relationships*. New York: Psychology Press.
- Sümer, N., & Güngör, D. (1999). Yetişkin Bağlanma Stilleri leklerinin Türk rneklemi üzerinde Psikometrik Değerlendirmesi ve Kültürlerarası Bir Karşılaştırma. *Türk Psikoloji Dergisi* , 71-106.
- şakar, T. (2015). Comparison of Sexual Attitudes, Sexual Satisfaction and Attachment Styles of Patients with Bipolar I Disorder, Borderline Personality Disorder and Healthy Controls. *Yüksek Lisans Tezi*. Lefkoşa: *Yakın Doğu Üniversitesi*. Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Totan, T., Karaçam, ., Korkmaz, Y., & Koyuncu, M. (2012). Hendrick Cinsel Tutum leğinin Türkçeye Uyarlanması, Geçerlilik ve Güvenirlik alışması. *Anadolu Psikiyatri Dergisi* 13 , 138-144.
- Uslu, R. İ. (2008). Gelişimsel Psikopatolojinin Temel Kavramları. F. Çuhadaroğlu, B. Pehlivan türk, F. nal, R. Uslu, E. İşeri, T. Türkbay,

(Ed.). *Çocuk ve Ergen Psikiyatrisi Temel Kitabı* içinde. Ankara: Çocuk ve Gençlik Ruh Sağlığı Derneği. s. 137-144.

Yavuzer, H. (2001). Ana-Baba Okulu. K. Aydoğmuş, A. Baltaş, Z. Baltaş, Ü. Davaslıgil, O. Güngörmüş, E. Konuk, (Ed.). *Ana-Baba Okulu* içinde. İstanbul: Remzi Kitabevi, s. 101-131.

Yavuzer, H. (2017). *Çocuk Psikolojisi*. İstanbul: Remzi Kitabevi.

Yılmaz, M. T. (2008). Çocuk Gelişimi ve Psikolojisi. M. E. Deniz, (Ed). *Erken Çocukluk Döneminde Gelişim* içinde. Pegem Akademi, s. 285-314.

Young, J. E., Klosko, J. S., & Weishaar, M. E. (2009). *Şema Terapi*. (T. V. Soylu, (çev.), İstanbul: Litera Yayınları (orijinal baskı tarihi 2003).

Young, J., & Klosko, J. (2014). *Hayatı Yeniden Keşfedin*. (A. Karaosmanoğlu, S. Kohen, & D. Güler, (çev.). İstanbul: Psikonet Yayınları (orijinal baskı tarihi 1993).

Ziya, A. Z. (2015). Üniversite Öğrencilerinin Cinsel Mit İnançları, Cinsel Bilgi Düzeyleri ve Cinsel Tutumları Srasındaki İlişkiler. *Yüksek Lisans Tezi* . İstanbul: Haliç Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

EK 1

İSTANBUL AREL ÜNİVERSİTESİ
KLİNİK PSİKOLOJİ YÜKSEK LİSANS TEZİ KAPSAMINDA
YAPILACAK KATILIMCI ANKETİ

TEZ BAŞLIĞI: “CİNSEL TUTUMLARIN YOUNG ŞEMA MODELİ
ÇERÇEVESİNDE İNCELENMESİ”

BİLGİLENDİRİLMİŞ ONAM FORMU

Sayın Katılımcı:

Bu Yüksek Lisans Tezi çalışması, İstanbul Arel Üniversitesi Klinik Psikoloji Yüksek Lisans Programı öğrencisi Ezgi Yavaşoğlu Algül tarafından, Psikiyatrist Uzman Doktor Gül Bahar Cömert Agouridas danışmanlığında yürütülmektedir. Çalışmanın amacı erken dönem uyum bozucu şemalar, algılanan ebeveynlik biçimleri ve cinsel tutumlar arasındaki ilişkileri incelemektir. Çalışmaya katılım tamamen gönüllülük esasına dayanmaktadır. Çalışma esnasında sizden herhangi bir kimlik bilgisi alınmayacaktır. Verdiğiniz cevaplar sadece bilimsel amaçlı kullanılacak olup gizli tutulacak ve üçüncü kişilerle paylaşılmayacaktır.

En fazla otuz dakika sürecek olan bu çalışmada sizden anketlerdeki soruları dürüst, içten ve eksiksiz bir şekilde cevaplamanız beklenmektedir. Araştırmada yer almayı reddedebilir veya herhangi bir aşamada çalışmadan çekilebilirsiniz.

Şartları okuyup kabul ediyorsanız lütfen yandaki kutucuğu işaretleyiniz. [ ]

Katılımlarınız ve katkılarınız için teşekkür ederim.

Saygılarımla.

Ezgi YAVAŞOĞLU ALGÜL
İletişim: eyavasoglu@yahoo.com

Aşağıdaki sorular sizin sosyodemografik bilgileriniz ve geçmiş yaşantınıza yönelik bazı bilgiler edinmeye yöneliktir. Lütfen soruları boş bırakmadan kutuların yanına (X) işareti koyarak cevaplayınız.

DEMOGRAFİK BİLGİ FORMU

1)Cinsiyetiniz: Kadın( ) Erkek( )

2)Yaşınız: 20-30( ) 31-40( )

3)Medeni haliniz:

Bekar, ilişkim yok ( ) Bekar, ilişkim var ( ) Evli ( )

Ayrı yaşıyor ( ) Boşanmış( ) Eşi ölmüş ( )

4)Eğitim durumunuz (en son bitirdiğiniz okul):

Sadece okur-yazar( ) İlkokul( ) Ortaokul( )

Lise( ) Üniversite( ) Yüksek lisans/doktora( )

5)Herhangi bir işte çalışıyor musunuz?

Evet( ) Hayır( )

6)Ekonomik durumunuz:

Kötü( ) Orta( ) İyi( ) Çok iyi ( )

7)Şu an yaşadığınız yer: Köy/Kasaba( ) Şehir( ) Büyükşehir( )

8)15 yaşına kadar yaşadığınız yer:Köy/Kasaba( )Şehir( )Büyükşehir( )

9)Anneniz hayatta mı?

Hayatta( ) Vefat etti( )

10)Babanız hayatta mı?

Hayatta( ) Vefat etti( )

11)Annenizin eğitim durumu:

Okuma/Yazma bilmiyor ( ) Sadece okur-yazar ( )

İlkokul ( ) Ortaokul ( )

Lise ( ) Üniversite ( )

Yüksek lisans/doktora ( )

12)Babanızın eğitim durumu:

- Okuma/Yazma bilmiyor ( ) Sadece okur-yazar ( )
İlkokul ( ) Ortaokul ( )
Lise ( ) Üniversite ( )
Yüksek lisans/doktora ( )

13)Anne babanızın beraberlik durumu:

- Birlikte yaşıyorlar( )
Boşanmamış ancak ayrı( )
Boşanmış( )
Anne vefat etti( )
Baba vefat etti( )

14) 15 yaşına kadar herhangi bir nedenle anne-babadan ayrılık:

- Ayrılık yok, anne-baba ile birlikte ( )
Annesi ile birlikte, baba ayrı ya da ölü ( )
Babası ile birlikte, anne ayrı ya da ölü ( )
İkisinden de ayrı, akrabalarının yanında ( )
Yetiştirme yurdunda, vb. ( )
Başka bir ailenin yanında, evlat edinilerek ( )
Diğer ( )

15)Yetiştüğünüz aile türü:

- Çekirdek aile (anne, baba, kardeşler aynı evde) ( )
Geniş aile (bazı akrabalar ile aynı evde) ( )
Diğer ( )

16)15 yaşına kadar birlikte yaşadığınız ailenin maddi durumu nasıldı?

- Kötü( ) Orta( ) İyi( ) Çok iyi ( )

17)Ailenizde cinsel konuların konuşulması nasıl karşılanırdı?

- Olağan karşılanırdı( ) Aile içinde cinsel konular pek konuşulmazdı ( )

18)İlk cinsel bilgileri kaç yaşında öğrendiniz?.....

19)İlk cinsel bilgileri kimden ya da nereden öğrendiniz?

- Anne( ) Baba( ) Kardeş (abla/ağabey) ( )
Arkadaş( ) Öğretmen( ) İletişim araçları( ) Hiç kimse( )
Diğer( )

EK 2

YOUNG ŞEMA ÖLÇEĞİ KISA FORM-3 (YŞÖ-KF3)

Aşağıda, kişilerin kendilerini tanımlarken kullandıkları ifadeler sıralanmıştır. Lütfen her bir ifadeyi okuyun ve sizi ne kadar iyi tanımladığına karar verin. Emin olamadığınız sorularda neyin doğru olabileceğinden çok, sizin duygusal olarak ne hissettiğinize dayanarak cevap verin.

Birkaç soru, anne babanızla ilişkiniz hakkındadır. Eğer biri veya her ikisi şu anda yaşamıyorlarsa, bu soruları o veya onlar hayatta iken ilişkinizi göz önüne alarak cevaplandırın.

1'den 6'ya kadar olan seçeneklerden sizi tanımlayan en yüksek şıkkı seçerek her sorudan önce yer alan boşluğa yazın.

1 = Benim için tamamıyla yanlış

2 = Benim için büyük ölçüde yanlış

3 = Benim için biraz doğru

tanımıyor

4 = Benim için orta derecede doğru

5 = Benim için çoğunlukla doğru

6 = Beni mükemmel şekilde

tanımıyor

1. _____ Bana bakan, benimle zaman geçiren, başıma gelen olaylarla gerçekten ilgilenen kimsem olmadı.
2. _____ Beni terk edeceklerinden korktuğum için yakın olduğum insanların peşini bırakmam.
3. _____ İnsanların beni kullandıklarını hissediyorum.
4. _____ Uyumsuzum.
5. _____ Beğendiğim hiçbir erkek/kadın, kusurlarımı görürse beni sevmez.
6. _____ İş (veya okul) hayatımda neredeyse hiçbir şeyi diğer insanlar kadar iyi yapamıyorum.
7. _____ Günlük yaşamımı tek başıma idare edebilme becerisine sahip olduğum hissetmiyorum.
8. _____ Kötü bir şey olacağı duygusundan kurtulamıyorum.
9. _____ Anne babamdan ayrılmayı, bağımsız hareket edebilmeyi, yaşitlarım kadar, başaramadım.
10. _____ Eğer istediğimi yaparsam, başımı derde sokarım diye düşünürüm.
11. _____ Genellikle yakınlarıma ilgi gösteren ve bakan ben olurum.
12. _____ Olumlu duygularımı diğerlerine göstermekten utanırım (sevdiğimi, önemseddiğimi göstermek gibi).

13. ____ Yaptığım çoğu şeyde en iyi olmalıyım; ikinci olmayı kabullenemem.
14. ____ Diğer insanlardan bir şeyler istediğimde bana “hayır” denmesini çok zor kabullenirim.
15. ____ Kendimi sıradan ve sıkıcı işleri yapmaya zorlayamam.
16. ____ Paramın olması ve önemli insanlar tanıyor olmak beni değerli yapar.
17. ____ Her şey yolunda gidiyor görünse bile, bunun bozulacağını hissederim.
18. ____ Eğer bir yanlış yaparsam, cezalandırılmayı hak ederim.
19. ____ Çevremde bana sıcaklık, koruma ve duygusal yakınlık gösteren kimsem yok.
20. ____ Diğer insanlara o kadar muhtacım ki onları kaybedeceğim diye çok endişeleniyorum.
21. ____ İnsanlara karşı tedbiri elden bırakamam yoksa bana kasıtlı olarak zarar vereceklerini hissederim.
22. ____ Temel olarak diğer insanlardan farklıyım.
23. ____ Gerçek beni tanırlarsa beğendiğim hiç kimse bana yakın olmak istemez.
24. ____ İşleri halletmede son derece yetersizim.
25. ____ Gündelik işlerde kendimi başkalarına bağımlı biri olarak görüyorum.
26. ____ Her an bir felaket (doğal, adli, mali veya tıbbi) olabilir diye hissediyorum.
27. ____ Annem, babam ve ben birbirimizin hayatı ve sorunlarıyla aşırı ilgili olmaya eğilimliyiz.
28. ____ Diğer insanların isteklerine uymaktan başka yolum yokmuş gibi hissediyorum; eğer böyle yapmazsam bir şekilde beni reddederler veya intikam alırlar.
29. ____ Başkalarını kendimden daha fazla düşündüğüm için ben iyi bir insanım.
30. ____ Duygularımı diğerlerine açmayı utanç verici bulurum.
31. ____ En iyisini yapmalıyım, “yeterince iyi” ile yetinemem.
32. ____ Ben özel biriyim ve diğer insanlar için konulmuş olan kısıtlamaları veya sınırları kabul etmek zorunda değilim.
33. ____ Eğer hedefime ulaşamazsam kolaylıkla yılgınlığa düşer ve vazgeçerim.

34. _____ Başkalarının da farkında olduğu başarılar benim için en değerlisidir.
35. _____ İyi bir şey olursa, bunu kötü bir şeyin izleyeceğinden endişe ederim.
36. _____ Eğer yanlış yaparsam, bunun özrü yoktur.
37. _____ Birisi için özel olduğumu hiç hissetmedim.
38. _____ Yakınlarımın beni terk edeceği ya da ayrılacağından endişe duyarım.
39. _____ Herhangi bir anda birileri beni aldatmaya kalkışabilir.
40. _____ Bir yere ait değilim, yalnızım.
41. _____ Başkalarının sevgisine, ilgisine ve saygısına değer bir insan değilim.
42. _____ İş ve başarı alanlarında birçok insan benden daha yeterli.
43. _____ Doğru ile yanlış birbirinden ayırmakta zorlanırım.
44. _____ Fiziksel bir saldırıya uğramaktan endişe duyarım.
45. _____ Annem, babam ve ben özel hayatımız birbirimizden saklarsak, birbirimizi aldatmış hisseder veya suçluluk duyarız.
46. _____ İlişkilerimde, diğer kişinin yönlendirici olmasına izin veririm.
47. _____ Yakınlarımla o kadar meşgulüm ki kendime çok az zaman kalıyor.
48. _____ İnsanlarla beraberken içten ve cana yakın olmak benim için zordur.
49. _____ Tüm sorumluluklarımı yerine getirmek zorundayım.
50. _____ İsteddiğimi yapmaktan alıkonulmaktan veya kısıtlanmaktan nefret ederim.
51. _____ Uzun vadeli amaçlara ulaşabilmek için şu andaki zevklerimden fedakarlık etmekte zorlanırım.
52. _____ Başkalarından yoğun bir ilgi görmezsem kendimi daha az önemli hissederim.
53. _____ Yeterince dikkatli olmazsanız, neredeyse her zaman bir şeyler ters gider.
54. _____ Eğer işimi doğru yapmazsam sonuçlara katlanmam gerekir.
55. _____ Beni gerçekten dinleyen, anlayan veya benim gerçek ihtiyaçlarım ve duygularımı önemseyen kimsem olmadı.
56. _____ Önem verdiğim birisinin benden uzaklaştığını sezersen çok kötü hissederim.
57. _____ Diğer insanların niyetleriyle ilgili oldukça şüpheliyimdir.
58. _____ Kendimi diğer insanlara uzak veya kopmuş hissediyorum.
59. _____ Kendimi sevilebilecek biri gibi hissetmiyorum.
60. _____ İş (okul) hayatımda diğer insanlar kadar yetenekli değilim.

61. _____ Gündelik işler için benim kararlarım güvenilemez.
62. _____ Tüm paramı kaybedip çok fakir veya zavallı duruma düşmekten endişe duyarım.
63. _____ Çoğunlukla annem ve babamın benimle iç içe yaşadığını hissediyorum - Benim kendime ait bir hayatım yok.
64. _____ Kendim için ne istediğimi bilmediğim için daima benim adıma diğer insanların karar vermesine izin veririm.
65. _____ Ben hep başkalarının sorunlarını dinleyen kişi oldum.
66. _____ Kendimi o kadar kontrol ederim ki insanlar beni duygusuz veya hissiz bulurlar.
67. _____ Başarmak ve bir şeyler yapmak için sürekli bir baskı altındayım.
68. _____ Diğer insanların uyduğu kurallara ve geleneklere uymak zorunda olmadığımı hissediyorum.
69. _____ Benim yararım olduğunu bilsem bile hoşuma gitmeyen şeyleri yapmaya kendimi zorlayamam.
70. _____ Bir toplantıda fikrimi söylediğimde veya bir topluluğa tanıtıldığımda onaylanılmayı ve takdir görmeyi isterim.
71. _____ Ne kadar çok çalışırsam çalışayım, maddi olarak iflas edeceğimden ve neredeyse her şeyimi kaybedeceğimden endişe ederim.
72. _____ Neden yanlış yaptığının önemi yoktur; eğer hata yaptıysam sonucuna da katlanmam gerekir.
73. _____ Hayatımda ne yapacağımı bilmediğim zamanlarda uygun bir öneride bulunacak veya beni yönlendirecek kimsem olmadı.
74. _____ İnsanların beni terk edeceği endişesiyle bazen onları kendimden uzaklaştırırım.
75. _____ Genellikle insanların asıl veya art niyetlerini araştırırım.
76. _____ Kendimi hep grupların dışında hissederim.
77. _____ Kabul edilemeyecek pek çok özelliğim yüzünden insanlara kendimi açamıyorum veya beni tam olarak tanımalarına izin vermiyorum.
78. _____ İş (okul) hayatımda diğer insanlar kadar zeki değilim.
79. _____ Ortaya çıkan gündelik sorunları çözebilme konusunda kendime güvenmiyorum.
80. _____ Bir doktor tarafından herhangi bir ciddi hastalık bulunmamasına

rağmen bende ciddi bir hastalığın gelişmekte olduğu endişesine kapılıyorum.

81. ____ Sık sık annemden babamdan ya da eşimden ayrı bir kimliğimin olmadığını hissediyorum.

82. ____ Haklarıma saygı duyulmasını ve duygularımın hesaba katılmasını istemekte çok zorlanıyorum.

83. ____ Başkaları beni, diğerleri için çok, kendim için az şey yapan biri olarak görüyorlar.

84. ____ Diğerleri beni duygusal olarak soğuk bulurlar.

85. ____ Kendimi sorumluluktan kolayca sıyıramıyorum veya hatalarım için gerekçe bulamıyorum.

86. ____ Benim yaptıklarımın, diğer insanların katkılarından daha önemli olduğunu hissediyorum.

87. ____ Kararıma nadiren sadık kalabilirim.

88. ____ Bir dolu övgüler ve iltifat almam kendimi değerli birisi olarak hissetmemi sağlar.

89. ____ Yanlış bir kararın bir felakete yol açabileceğinden endişe ederim.

90. ____ Ben cezalandırılmayı hak eden kötü bir insanım.

EK 3

YOUNG EBEVEYNLİK ÖLÇEĞİ (YEBÖ)

Aşağıda anne ve babanızı tarif etmekte kullanabileceğiniz tanımlamalar verilmiştir. Lütfen her tanımlamayı dikkatle okuyun ve ebeveynlerinize ne kadar uyduğuna karar verin. 1 ile 6 arasında, çocukluğunuz sırasında **annenizi ve babanızı** tanımlayan en yüksek dereceyi seçin. Eğer sizi anne veya babanız yerine başka insanlar büyüttü ise onları da aynı şekilde derecelendirin. Eğer anne veya babanızdan biri hiç olmadı ise o sütunu boş bırakın.

**1:Tamamı ile yanlış 2:Çoğunlukla yanlış 3:Uyan tarafı daha fazla
4:Orta derecede doğru 5:Çoğunlukla doğru 6:Ona tamamı ile uyuyor.**

Anne Baba

1. ____ Beni sevdi ve bana özel birisi gibi davrandı.
2. ____ Bana vaktini ayırdı ve özen gösterdi.
3. ____ Bana yol gösterdi ve olumlu yönlendirdi.
4. ____ Beni dinledi, anladı ve duygularımızı karşılıklı paylaştık.
5. ____ Bana karşı sıcaktı ve fiziksel olarak şefkatliydi.
6. ____ Ben çocukken öldü veya evi terk etti.
7. ____ Dengesizdi, ne yapacağı belli olmazdı veya alkolikti.
8. ____ Kardeş(ler)imi bana tercih etti.
9. ____ Uzun süreler boyunca beni terk etti veya yalnız bıraktı.
10. ____ Bana yalan söyledi, beni kandırdı veya bana ihanet etti.
11. ____ Beni dövdü, duygusal veya cinsel olarak taciz etti.
12. ____ Beni kendi amaçları için kullandı.
13. ____ İnsanların canını yakmaktan hoşlanırdı.
14. ____ Bir yerimi inciteceğim diye çok endişelenirdi.
15. ____ Hasta olacağım diye çok endişelenirdi.
16. ____ Evhamlı veya fobik/korkak bir insandı.
17. ____ Beni aşırı korurdu.
18. ____ Kendi kararlarıma veya yargılarıma güvenememe neden oldu.
19. ____ İşleri kendi başıma yapmama fırsat vermeden çoğu işimi o

yaptı.

20. ____ Bana hep daha çocukmuşum gibi davrandı.
21. ____ Beni çok eleştirirdi.
22. ____ Bana kendimi sevmeye layık olmayan ve dışlanmış biri gibi hissettirdi.
23. ____ Bana hep bende yanlış bir şey varmış gibi davrandı.
24. ____ Önemli konularda kendimden utanmama neden oldu.
25. ____ Okulda başarılı olmam için gereken disiplini bana kazandırmadı.
26. ____ Bana salakmışım veya beceriksizmişim gibi davrandı.
27. ____ Başarılı olmamı gerçekten istemedi.
28. ____ Hayatta başarısız olacağıma inandı.
29. ____ Benim fikrim veya isteklerim önemsizmiş gibi davrandı.
30. ____ Benim ihtiyaçlarımı gözetmeden kendisi ne isterse onu yaptı.
31. ____ Hayatımı o kadar çok kontrol altında tuttu ki çok az seçme özgürlüğüm oldu.
32. ____ Her şey onun kurallarına uymalıydı.
33. ____ Aile için kendi isteklerini feda etti.
34. ____ Günlük sorumluluklarının pek çoğunu yerine getiremiyordu ve ben her zaman kendi payıma düşenden fazlasını yapmak zorunda kaldım.
35. ____ Hep mutsuzdu; destek ve anlayış için hep bana dayandı.
36. ____ Bana güçlü olduğumu ve diğer insanlara yardım etmem gerektiğini hissettirdi.
37. ____ Kendisinden beklentisi hep çok yüksekti ve bunlar için kendini çok zorlardı.
38. ____ Benden her zaman en iyisini yapmamı bekledi.
39. ____ Pek çok alanda mükemmeliyetçiydi; ona göre her şey olması gerektiği gibi olmalıydı.
40. ____ Yaptığım hiçbir şeyin yeterli olmadığını hissetmeme sebep oldu.
41. ____ Neyin doğru neyin yanlış olduğu hakkında kesin ve katı kuralları vardı.
42. ____ Eğer işler düzgün ve yeterince hızlı yapılmazsa sabırsızlanırdı.
43. ____ İşlerin tam ve iyi olarak yapılmasına, eğlenme veya dinlenmekten daha fazla önem verdi.

44. ____ Beni pek çok konuda şımarttı veya aşırı hoşgörölü davrandı.
45. ____ Diğer insanlardan daha önemli ve daha iyi olduğumu hissettirdi.
46. ____ Çok talepkardı; her şeyin onun istediği gibi olmasını isterdi.
47. ____ Diğer insanlara karşı sorumluluklarımın olduğunu bana öğretilmedi.
48. ____ Bana çok az disiplin veya terbiye verdi.
49. ____ Bana çok az kural koydu veya sorumluluk verdi.
50. ____ Aşırı sinirlenmeme veya kontrolümü kaybetmeme izin verirdi.
51. ____ Disiplinsiz bir insandı.
52. ____ Birbirimizi çok iyi anlayacak kadar yakındık.
53. ____ Ondan tam olarak ayrı bir birey olduğumu hissedemedim veya bireyselliğimi yeterince yaşayamadım.
54. ____ Onun çok güçlü bir insan olmasından dolayı büyürken kendi yönümü belirleyemiyordum.
55. ____ İçimizden birinin uzağa gitmesi durumunda, birbirimizi üzebileceğimizi hissedirdim.
56. ____ Ailemizin ekonomik sorunları ile ilgili çok endişeli idi.
57. ____ Küçük bir hata bile yapsam kötü sonuçların ortaya çıkacağını hissettirirdi.
58. ____ Kötümser bir bakışı açısı vardı, hep en kötüsünü beklerdi.
59. ____ Hayatın kötü yanları veya kötü giden şeyler üzerine odaklanırdı.
60. ____ Her şey onun kontrolü altında olmalıydı.
61. ____ Duygularını ifade etmekten rahatsız olurdu.
62. ____ Hep düzenli ve tertipliydi; değişiklik yerine bilineni tercih ederdi.
63. ____ Kızgınlığını çok nadir belli ederdi.
64. ____ Kapalı birisiydi; duygularını çok nadir açardı.
65. ____ Yanlış bir şey yaptığımda kızardı veya sert bir şekilde eleştirirdi.
66. ____ Yanlış bir şey yaptığımda beni cezalandırdığı olurdu.
67. ____ Yanlış yaptığımda bana aptal veya salak gibi kelimelerle hitap ettiği olurdu.
68. ____ İşler kötü gittiğinde başkalarını suçlardı.
69. ____ Sosyal statü ve görünümüne önem verirdi.

70. ____ ____ Başarı ve rekabete çok önem verirdi.

71. ____ ____ Başkalarının gözünde benim davranışlarımın onu ne duruma düşüreceği ile çok ilgiliydi.

72. ____ ____ Başarılı olduğum zaman beni daha çok sever veya bana daha çok özen gösterirdi.

EK 4

HENDRİCK CİNSEL TUTUM ÖLÇEĞİ

Lütfen aşağıdaki her ifadeyi dikkatle okuyup, her ifadenin karşısında bulunan ve sizin için en uygun olan boşluğu işaretleyiniz. (Her boşluğa A-B-C-D-E seçeneklerinden birini yazınız).

A:Kesinlikle katılıyorum

B:Katılıyorum

C:Kararsızım

D:Katılmıyorum

E:Kesinlikle katılmıyorum

1. Birisiyle seks yapmak için ona bağlanmak zorunda değilim. ....
2. Rastgele seks, kabul edilebilir bir olaydır. ....
3. Çok sayıda partnerle seks yapmaktan hoşlanırım. ....
4. Tek gecelik ilişkiler, bazen çok eğlenceli olabilir. ....
5. Belli bir zamanda birden fazla kişiyle cinsel birliktelik yaşamak, normal bir şeydir. ....
6. Her iki taraf da aynı fikirdeyse seksi zevklerin paylaşımı olarak görebiliriz.....
7. En iyi seks, kuralların olmadığı sekstir. ....
8. İnsanlar daha özgürce seks yapabilse hayat daha kolay olurdu. ....
9. Çok sevmediğin birisiyle seks yapıp bundan hoşlanmak mümkündür. ....
10. Seksin yalnızca iyi bir fiziksel rahatlama niteliğini taşıması mümkündür.....
11. Doğum kontrolü, sorumluluk taşıyan cinselliğin bir parçasıdır. ....
12. Bir kadın, doğum kontrolü sorumluluğunu paylaşmalıdır. ....
13. Bir erkek, doğum kontrolü sorumluluğunu paylaşmalıdır. ....
14. İki kişi arasında en yakın iletişim tarzı sekstir. ....
15. Birbirini çok seven iki kişi arasındaki cinsel ilişki, en üst düzeydeki insan etkileşimidir.....
16. Seks iyi bir nitelikte olursa, iki ruhun birleşmesine benzer. ....
17. Seks, yaşamın çok önemli bir parçasıdır. ....
18. Seks genellikle yoğun ve sarsıcı bir deneyimdir. ....
19. En iyi seks, kendi zevkine odaklandığın sekstir. ....
20. Seks, öncelikle başka birinden zevk almaktır. ....
21. Seksin temel amacı zevk almaktır. ....
22. Seks, öncelikle fiziksel bir şeydir. ....
23. Seks, esasen yemek yemek gibi bir beden işlevidir. ....

ÖZGEÇMİŞ

KİŞİSEL BİLGİLER

Adı Soyadı: Ezgi Yavaşoğlu Algül

Doğum Yeri ve Tarihi: Malatya, 03.03.1990

Medeni Hali: Evli

E-mail: eyavasoglu@yahoo.com

EĞİTİM DURUMU

2015-2019 İstanbul Arel Üniversitesi, *Klinik Psikoloji Yüksek Lisans Programı*

2010-2014 Anadolu Üniversitesi, *Açıköğretim Fakültesi, Sosyoloji Bölümü*

2009-2013 Mersin Üniversitesi, *Fen Edebiyat Fakültesi, Psikoloji Bölümü*

2004-2008 Malatya Turgut Özal Anadolu Lisesi

1997-2003 Malatya Fırat İlköğretim Okulu

STAJ DENEYİMİ

2012 İnönü Üniversitesi Turgut Özal Tıp Merkezi Hastanesi Çocuk Psikiyatri Anabilim Dalı (*Gönüllü staj*)

İŞ DENEYİMİ

2019- ... Ankara Adliyesi 6. Aile Mahkemesi
Psikolog/Aile Mahkemesi Uzmanı

2018-2019 Kırklareli Denetimli Serbestlik Müdürlüğü
Psikolog/ Denetimli Serbestlik Uzmanı

2016-2017 Adana Adliyesi 5. Aile Mahkemesi
Psikolog/Aile Mahkemesi Uzmanı
Adana Adliyesi Ağır Ceza ve Asliye Ceza Mahkemeleri
Psikolog

EĞİTİMLER

2017 Nisan Adalet Bakanlığı, Adli Görüşme Odaları Eğitimi

2016 Ekim Adalet Bakanlığı, Aile İçi Şiddetle Mücadele Eğitimi

2016 Nisan Adalet Bakanlığı, Sosyal Çalışma Görevlilerine Yönelik Düzenlenen Hizmet İçi Eğitimi

2016 Mart Uluslararası Çocuk Merkezi, Türkiye’ de Cinsel İstismar ve Sömürü Mağduru Çocuklar için Çocuk Dostu Adalet Gözlemevi Projesi Adana Eğitim Toplantısı

2015 Ekim-Kasım Şema Terapi Eğitimi -Psikonet- International Society of Schema Therapy.